

Omslag: T. Bonaventura/Contrasto/Transworld
Paus Johannes Paulus II in het Romeinse Colosseum
op Goede Vrijdag, 2000.

386 Sinds 1 mei jl. biedt een nieuwe wet extra instrumenten om de strijd aan te binden met **leeftijdscriminatie** bij arbeid. Een verkenning van de rechtvaardigingsmogelijkheden voor leeftijdsonderscheid, de uitzonderingen en de bewijsproblemen, leidt tot de conclusie dat nog steeds de rechter zal moeten bepalen wanneer leeftijdscriminatie verboden is.

403 **Mediation** krijgt van alle kanten de wind mee, en de minister van Justitie blaast het hardst. Maar is het meer dan een **modegril**, vraagt kantonrechter Van Unen zich af. Hij analyseert de algemeen geaccepteerde veronderstellingen. En: 'De toegang tot de rechter afhankelijk stellen van eventueel onvrijwillige deelname aan mediation, is een gevaarlijke gedachte.'

376 De **klassieke maatschap** van natuurlijke personen komt in advocatenland bijna niet meer voor. De maatschap is doorgaans een verzameling praktijk-BV's. De grotere Nederlandse advocatenkantoren kiezen steeds vaker voor de NV. Een overzicht van de trend in rechtsvormen.

In de volgende nummers:

- ▶ De vrees voor verduistering
- ▶ Ongeoorloofde methoden van politieverhoor
- ▶ De verstatutisering van de advocaat
- ▶ Verordening Europese betalingsbevelprocedure
- ▶ De side letter
- ▶ Kanttekeningen bij de geurproef door honden
- ▶ Heeft strafvordering nog toekomst?

ARTIKELEN

- 386** Nieuw verbod op leeftijdsdiscriminatie kent vele uitzonderingen
Yvette van Gernerden
- 390** Perscontacten in civiele zaken
Floris Bannier
- 394** Kroniek Insolventierecht 2003, deel II
Georg van Daal, Menno van Oostveen, Jeroen Rommes en Ilan Spinath
- 403** **OPINIE**
- ▶ Mediation: modegril?
E.P. van Unen
 - ▶ De brokkenpiloten in het vreemdelingenrecht
Julien Luscuere

VASTE RUBRIEKEN

- 376** **ACTUALITEITEN**
- ▶ Klassieke maatschap steeds minder gangbaar
 - ▶ Onderweg naar Santiago (II)
 - ▶ 'I trust the French, but not always'
 - ▶ Verplichte kwaliteitstoets ook voor notarissen
 - ▶ Onderzoek advocaten en georganiseerde criminaliteit afgerond
 - ▶ Blaauw & De Vries tegen de misdaad
- 406** **DE CULTUUR VAN**
Maarten Witlox
Jan Pieter Nepveu

415 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

VAN DE ORDE

- 375** ▶ Van de deken: Andere getijden
- 411** ▶ Wijziging Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking
- 412** ▶ Permanente opleiding
- 413** ▶ Personalia

Breng uw werkgeheugen weer up-to-date!

Advocatenmemo editie 2004

Ieder beoefenaar van het recht zou willen dat het anders was: dat het in de wereld van het recht alleen maar gaat om de schoonheid van ons gelaagde rechtssysteem en de belangen van de rechtvaardige zaak. Maar we weten dat het niet zo is. Het draait in de praktijk om de koele termijnen, de indexeringscijfers of de vrijstellingsdrempels. Gegevens die u ieder jaar weer moet zien te destilleren uit de enorme hoeveelheid die de overheid op ons afstuurt. En wat te denken van al die andere informatie die de praktijkjurist over zich krijgt uitgestort, zoals de alimentatienormen, verhoogde tarieven of het gewijzigde telefoonnummer van de één of andere instantie? Gelukkig is er het Advocatenmemo, dat al deze belangrijke informatie rangschikt in een klein handzaam boekje. Met behulp van dit 'werkgeheugen' kunt u snel de benodigde gegevens opzoeken.

Voordeel voor abonnees

Het Advocatenmemo 2004 omvat 425 pagina's en kost € 33,75 (ISBN 9013010091). Wanneer u een abonnement neemt bent u ervan verzekerd dat u jaarlijks direct na verschijning de nieuwe editie toegestuurd krijgt. Bovendien krijgt u als abonnee 20% korting op de verkoopprijs.

Update Advocatenmemo in juli!

Tussentijds blijven met het Advocatenmemo. In juli verschijnt jaarlijks een update voor het memo met alle cijfermatige gegevens die per 1 juli zijn gewijzigd. U kunt de update achterin uw Advocatenmemo bewaren en u heeft zo altijd gegarandeerd de juiste gegevens bij de hand. Een los exemplaar van de update kost € 10,75, een abonnement kost slechts € 8,60 per jaar. ISBN 9013010474

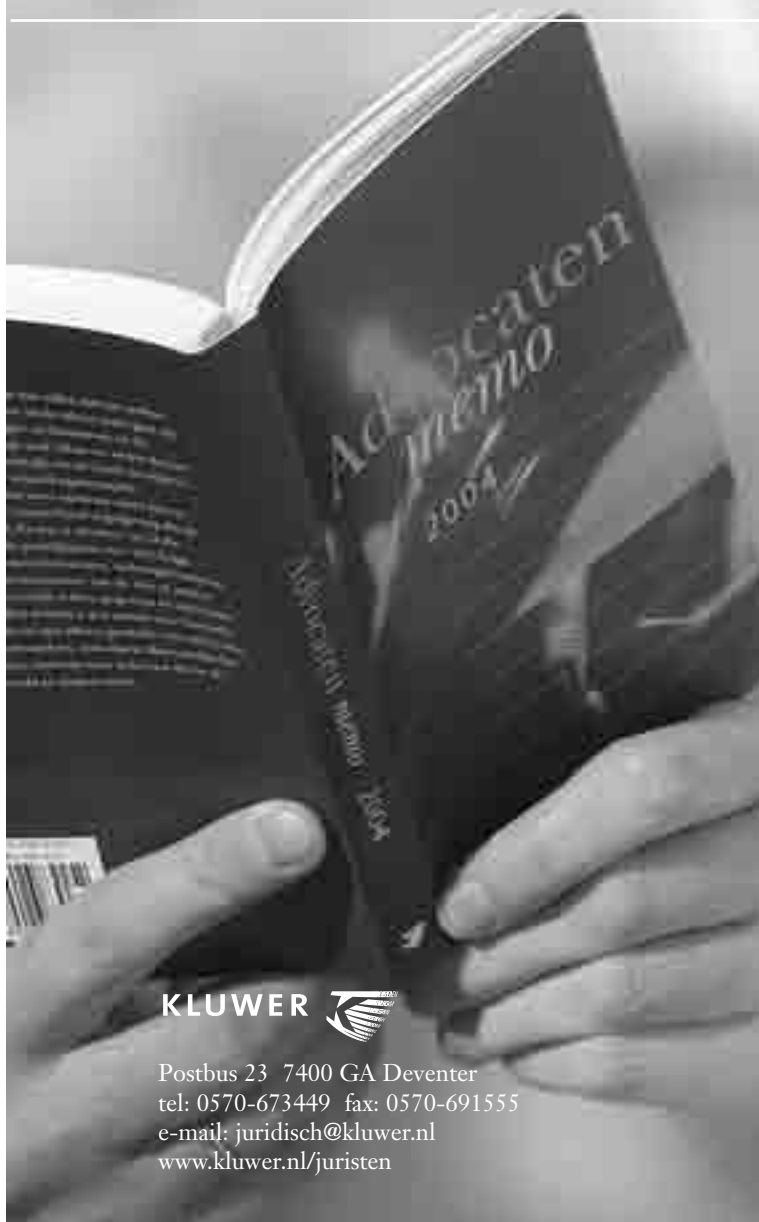
Samengesteld door specialisten

De samenstelling en redactie van het Advocatenmemo is in handen van mr. E.H. de Jonge-Wiemans, mr. D.J. Kolk en mr. A.M. van de Lest-van Berkel, advocaten bij Bosselaar & Strengers te Utrecht.

Uw interesse gewekt?

Bent u geïnteresseerd in het Advocatenmemo of de update, neem dan contact met ons op voor een abonnement of exemplaar. Bel vandaag nog met onze afdeling Klantcontacten, 0570-673449. Faxen of e-mailen kan ook, fax: 0570-691555, e-mail: juridisch@kluwer.nl. Het complete aanbod voor de jurist vindt u in de shop van www.kluwer.nl/juristen.

Prijzen zijn inclusief BTW. Prijswijzigingen voorbehouden. Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

KLUWER

Postbus 23 7400 GA Deventer
tel: 0570-673449 fax: 0570-691555
e-mail: juridisch@kluwer.nl
www.kluwer.nl/juristen

Andere getijden

Jeroen Brouwer

De dukdalven steken metershoog uit het water bij het *Zollkanal* dat de binnenstad van Hamburg scheidt van *Der Speicherstadt*. Eind 19e eeuw werd Hamburg door Bismarck gedwongen een einde te maken aan de status van vrijhaven die de stad veel voorspoed heeft gebracht. Perzische tapijten en specerijen konden vanaf dat moment alleen zonder inklaren worden opgeslagen in de pakhuisen van de tolvrije *Speicherstadt*. Deze gebouwen vormen een mooi voorbeeld van de industriële geschiedenis van de stad. Dezelfde stad waar onlangs de *Deutsche Anwaltverein* haar jaarlijkse advocatendag organiseerde.

Net op tijd hebben de *Bundesrat* en de *Bundestag* ingestemd met modernisering en verbetering van het vergoedingensysteem. 'Die befriedende Tätigkeit des Anwalts wird besser honoriert.' Ondanks een zekere verbetering blijft het water onze Duitse beroepsgegoten aan de lippen staan. Iets meer dan helft van de 130.000 advocaten voert praktijk in een *Einzelkanzlei* met een gemiddelde omzet van ongeveer € 56.000. Dat leidt tot een ondernemingsbeloning voor belasting van zo'n € 22.000. Voor de zogenaamde *örtliche Sozietät* (middelgroot kantoor, 35%) bedraagt het inkomen voor belasting € 56.000, voor de *Großkanzleien* (10%) € 77.000. Je hoeft geen sluiswachter te zijn om vast te stellen dat het water hoog staat. De Duitse grondwet garandeert vrije advocatuur. Daar wordt zeer aan gehecht. De overheid houdt vast aan het opleiden van *Einheitsjuristen*. Na een academische opleiding, twee staatsexamens en vele jaren later hebben allen het recht, maar slechts enkelen de mogelijkheid, rechter te worden. Het overgrote deel stroomt de advocatuur in. 'Er sei Muss-Anwalt, weil er nicht Richter haben werden könnte.' Een specifiek postacademische beroepsopleiding advocatuur is dringend noodzakelijk.

Terug in het land van de Rijndelta bedacht ik met gepaste bescheidenheid dat het dit jaar vijftien jaar geleden is dat de beroepsopleiding in handen van de Orde kwam. Het derde lustrum wordt op 16 juni aanstaande gevierd met een congres. Een anders samengestelde instroom van afgestudeerden als gevolg van de Bachelor-Masterstructuur levert een nieuwe golf op die om beheersing vraagt. Het monopolie van de Orde voor wat betreft de beroepsopleiding is op termijn niet zonder meer houdbaar en wellicht zelfs onwenselijk. De Orde evolueert van opleidingsuitvoerder naar kwaliteitsbepaler en -bewaker. Ontwikkelingen aan universiteiten, advocatenkantoren en opleidingsaanbieders dragen bij aan meer diversiteit van nieuwe intreders. Daarom wordt de mogelijkheid onderzocht om een selectief balie-examen te ontwerpen. Ongetwijfeld zal de laatste waterstand worden gemeld bij het congres.

Het gaat daarbij overigens niet om het beheersen van de instroom. Als vanzelf ontstaat er immers een evenwicht tussen vraag en aanbod door ons stagesysteem. Omwille van *checks and balances* dient de advocaat een vrij beroepsbeoefenaar te blijven. Dat als antwoord op Gunst en Bruinsma die in het *NJB* een vraagteken plaatsen bij de veronderstelling dat het vrije beroep de enig mogelijke of toelaatbare vorm van advocatuur zou zijn. In een, overigens lezenswaardige, bijdrage concluderen zij dat Multinational en Multidisciplinary Partnership in de advocatuur nauwelijks voet aan de grond hebben gekregen. Deze kantoor typen hebben schipbreuk geleden op een rotsvast geloof in de traditionele waarden van de advocatuur. De onderzoekers vonden een zwak verband tussen werken op een groot kantoor en oriëntatie op commercialiteit. De plaats in de piramide is weer wél van belang: 'Commerciële attitudes komen in de advocatuur dus vooral tot ontwikkeling naarmate advocaten meer verantwoordelijkheid dragen voor het financiële reilen en zeilen van de maatschap, en niet zozeer naarmate zij werkzaam zijn bij een groter kantoor.' Geloof in economische wetten over winst en verlies is overigens ook een traditionele waarde. Enfin, MNP en MDP voor andere 'getijden'.

De liberale Engelsen hebben hun eigen probleem met verwatering. In een serie van uitspraken van de *Court of Appeal* in procedures tussen *Three Rivers District Council* versus *The Bank of England* wordt geknaagd aan 'legal privilege'. Wat is er aan de hand? De partij aan de zijde van *Three Rivers* verzocht om openbaarmaking door de Bank of England van documenten die ooit verstrekt zijn aan een onderzoekscommissie (*The Bingham Inquiry*). De *Court of Appeal* oordeelde dat niet de hele bank betrokken is, maar uitsluitend drie medewerkers belast zijn met de coördinatie van de verstrekking van documenten. Slechts de communicatie tussen deze medewerkers en de betrokken advocaat werd als geprivilegieerd beschouwd: 'The Court also held that these documents would not have been privileged in any event because they were not prepared for the dominant purpose of obtaining legal advice'. Wie is de cliënt en wat is een juridisch advies?

Vrije beroepsbeoefening aan de drie rivieren Elbe, Rijn en Thames. Gelukkig blijft ook met nieuwe getijden alles stromen.

84e jaargang – 4 juni 2004 – nr. 8
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. drs. G. C. van Daal
mr. W.K. van Duren
mr. Y. van Gemerden
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. P.T.C. van Kampen
mr. A.A.M. van der Meer
mr. P.F.F. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Uitgever

drs. J.W. van der Weele

Eindredactie
Linus Hesselink

Bureauredactie
Charlotte Helmer

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Juridische Vacaturebank
www.jbb.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Kljnsen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguin: W.C. van Manen

Lay-out/vormgeving
Unit-1, Dimitry de Bruin

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: dbmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 1,97 per mm bij een kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 9: 11 juni 2004
afl. 10: 2 juli 2004

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531. Niet-leden betalen € 150 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl Losse nummers: € 8,50

Reed Business Information bv legt gegevens vast voor de uitvoering van de (abonnementsovereenkomst). Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over voor u relevante producten en diensten van Reed Business Information bv, haar groepsmaatschappijen en zorgvuldig geselecteerde derden. Uw e-mailadres wordt alleen gebruikt om u te informeren over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business Information bv en haar groepsmaatschappijen.

Als u geen prijs stelt op deze informatie, per post of via e-mail, dan kunt u dit schriftelijk doorgeven aan: Reed Business Information bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem.

Klassieke maatschap steeds minder gangbaar

Lex van Almelo, journalist

De klassieke maatschap van natuurlijke personen is in het wild bijna niet meer aan te treffen. De maatschap is doorgaans een verzameling praktijk-BV's. De grotere Nederlandse advocatenkantoren kiezen steeds vaker voor de NV.

Begin mei publiceerde de Adviescommissie Vereenvoudiging BV-recht haar aanbevelingen. In verschillende Europese lidstaten wordt hard gewerkt aan de vorming van attractieve rechtspersonen die het vestigingsklimaat moeten verbeteren. Een goed voorbeeld hiervan is de succesvolle introductie van de LLP (Limited Liability Partnership) in het Verenigd Koninkrijk: binnen een jaar bekeerden 2600 bedrijven zich tot deze rechtsvorm, waaronder negentig professionele dienstverleners. Nadat het Europese Hof van Justitie op 30 september vorig jaar in de zogenoemde Inspire Art-zaak onder meer bepaalde dat Nederland buitenlandse rechtspersonen geen minimumkapitaal kan voorschrijven, is de Nederlandse wetgever wakker geschud. In de zomermaanden komt Justitie met een wetsvoorstel, waarin de aanbevelingen van de Adviescommissie zijn verwerkt. De meest in het oog springende aanbevelingen van die commissie zijn de afschaffing van het voorgeschreven minimumkapitaal van € 18.000 en de grotere vrijheid om de BV naar eigen inzicht in te richten.

Minder vaart heeft het door velen gekritiseerde wetsvoorstel Personenvennootschappen, dat de status van concept nog altijd niet te boven is. Volgens dit concept worden de maatschap, de vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap straks een en dezelfde rechtsvorm: de openbare vennootschap. De vennoten kunnen ervoor kiezen de openbare vennootschap rechtspersoonlijkheid te geven. Als zij dat doen, vergemakkelijkt dat de toe- en uittreding van vennoten aanzienlijk. Voor de aansprakelijkheid maakt dat niet uit: in een openbare vennootschap zijn de vennoten hoofdelijk aansprakelijk. En daarmee lijkt de populariteit van de nieuwe personenvennootschap in de kiem te worden gesmoord.

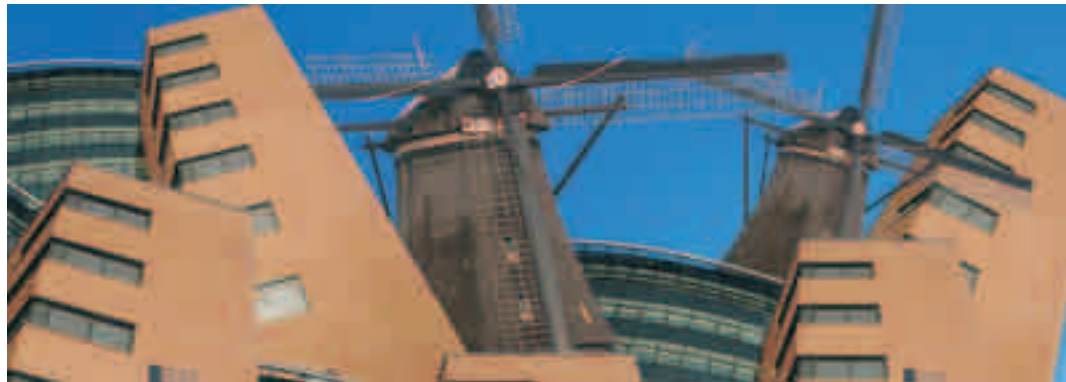
BEPERKING AANSPRAKELIJKHEID

Advocaten laten zich bij de keuze voor een rechtsvorm leiden door verschillende overwegingen:

zeggenschap (beslist iedereen over alles mee?), aansprakelijkheid (ben ik geheel/gedeeltelijk/privé aansprakelijk?) en continuïteit (hoe wordt het stokje doorgegeven als een van de maten/vennoten vertrekt?). En binnen zekere grenzen spelen ook fiscale overwegingen mee.

De behoefte om samen niet alleen de kosten en de winst te delen, maar ook gezamenlijk alle besluiten te nemen, leidt tot de keuze voor een klassieke maatschap van natuurlijke personen. Naarmate kantoren groter worden, groeit de behoefte aan een slagvaardig dagelijks bestuur. Een tweede inbreuk op het klassieke maatschapsmodel is dat de maten niet langer bestaan uit natuurlijke personen, maar uit de praktijkvennootschappen van de partners. Vaak bestaan die persoonlijke ven-

handen zijn van natuurlijke personen. Volgens hem heeft Nysingh in december vorig jaar niet zozeer voor de NV gekozen om de aansprakelijkheidsrisico's te beperken. De beroepsaansprakelijkheidsverzekering dekt die voldoende. 'Het belangrijkste argument dat de maten overtuigde een NV te worden was dat het toe- en uittreden van partners gemakkelijker wordt. Elk jaar komt er wel een nieuwe partner bij of gaat er een weg. Als maatschap moesten wij dan bijvoorbeeld steeds de lease- en financieringsovereenkomsten aanpassen.' Bovendien moet het vermogen van de maatschap worden uitgerekend om te kunnen bepalen hoeveel de vertrekkende maat meekrijgt. Bij de overgang naar een NV heeft Nysingh de contracten voor de laatste keer moeten aanpassen. Die

Illustratie: Andre Kluijzen

nootschappen uit een holding-BV en een werkmaatschappij-BV. Dankzij deze constructie blijft het privé-vermogen van de maten bij eventuele claims buiten schot, zij het dat de rechter in bijzondere omstandigheden (bijvoorbeeld wanbeleid) door deze verdedigingslinie heen kan prikken.

Door het advocatenkantoor als geheel in de vorm te gieten van een BV of NV is de aansprakelijkheid van de compagnon normaal gesproken beperkt tot zijn aandelenbezit. Daarbij hebben deze vennootschappen het voordeel dat het vertrek of de komst van een compagnon minder financiële en contractuele besommeringen met zich meebrengt.

Van de grotere Nederlandse kantoren zijn bijvoorbeeld Nauta Dutilh, De Brauw en Stibbe een NV, waarvan de aandelen in handen zijn van de praktijkvennootschappen van de compagnons.

'De NV is sjieker dan de BV,' zegt notaris Jan van Leeuwen, een van de twee leden van de raad van bestuur van Nysingh NV, waarvan de aandelen in

overgang was volgens Van Leeuwen niet zo groot, omdat het kantoor al eerder een stap had gezet naar een bestuursstructuur, waarin niet alle maten meer over alles mee beslissen.

MAATSCHAPPEN EN PARTNERSHIPS

Onder grotere kantoren is de maatschap nog niet uitgestorven. Loyens & Loeff, Houthoff, Holland Van Gijzen, DLA Schut & Grosheide, AKD Prinsen Van Wijmen, Plas & Bossinade zijn nog alle maatschappen. Op de twee laatstgenoemde na, bestaan deze maatschappen uit de praktijkvennootschappen van de partners. Bij AKD Prinsen Van Wijmen en Plas & Bossinade bestaat een mengvorm. 'Voor de jonge maten is een BV, gezien hun winstaandeel, nog niet lonend,' zegt Jan Leo de Hoop van Plas & Bossinade.

Een vreemde eend in de bijt is Verheyden c.s. Advocaten: een eenmanszaak met vier advocaten in loondienst. Op de ochtend voordat het *Advocatenblad* Jan Verheyden belt, heeft hij net met zijn

Gemengde sport

accountant aan tafel gezeten om de overgang naar een BV (een holding- en een werk-BV) te bespreken. Niet om de aansprakelijkheidsrisico's te beperken, maar om de continuïteit van zijn kantoor te waarborgen. Verheyden acht de tijd rijp om aan zijn opvolging te werken. De bedoeling is dat hij in de loop van de komende jaren met zijn managementtaken geleidelijk ook aandelen overdraagt aan de advocaten die hij in dienst heeft.

Dankzij de Angelsaksische invasie staan tussen de molens ook enkele wolkenkrabbers. De buitenlandse kantoren bedienen zich van Engelse of Amerikaanse rechtsvormen. Zo is Freshfields Bruckhaus Deringer een partnership, ofwel een maatschap van natuurlijke personen naar Engels recht. De partners zijn volledig aansprakelijk en beperken aansprakelijkheid niet met *general conditions*. Jan Willem van der Staay: 'Het is een beetje ouderwets. Maar grote Amerikaanse en Engelse financiers die ons bij miljardentransacties inschakelen voor *second opinions* houden er niet zo van als de aansprakelijkheid wordt beperkt tot twee- of driemaal de *fee*. Om fouten te voorkomen hebben wij daarom *risk control procedures*.'

Ook de partners van Allen & Overy zijn natuurlijke personen. Deze 'members' vormen wereldwijd een LLP naar Engels recht. Alleen de compagnons uit Singapore en Japan maken geen deel uit van de LLP, omdat hun wetgeving dat niet toestaat. Via contracten is de status van deze compagnons feitelijk dezelfde als die van de andere 'members'.

De partners van Greenberg Traurig vormen wereldwijd een LLP naar Amerikaans recht; de partners heten er 'shareholders'. In hoeverre deze LLP verschilt met de Engelse wil het kantoor niet toelichten.

De internationale structuren kunnen grote aansprakelijkheidsrisico's met zich meebrengen. Om die reden kan het domino-effect van claims maar het best gestopt worden aan de grens. Dat kan door het internationale netwerk vooral niet te strak aan elkaar te knopen. Zo is EY Law, waaraan Holland Van Gijzen verbonden is, een los samenwerkingsverband van nationale maatschappen. Wouters Advocaten was destijds aan accountantskantoor Arthur Andersen verbonden door het lidmaatschap van een Zwitserse vereniging. Tot op heden heeft deze constructie bij internationale advocatenkantoren nog geen navolging gevonden.

OPENBARE VENNOOTSCHAP

Het is niet uitgesloten dat de vereenvoudigde BV straks aantrekkelijker wordt voor advocatenkantoren. Maar in het algemeen vinden advocaten de toevoeging BV op de voorgevel niet bijzonder chic. Het informele karakter van de maatschap is een groot pluspunt, dat echter aan waarde verliest naarmate het kantoor groter wordt. Voor de openbare vennootschap – waarbij de vennoten, ondanks een eventuele keuze voor rechtspersoonlijkheid, hoofdelijk aansprakelijk zijn – lijkt nog geen advocaat warm te lopen. Jan Leo de Hoop: 'Dan liever een NV, hoewel de voorgevormde structuur daarvan lastig is.' Een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, zoals de LLP, zou daarentegen 'een welkome vorm kunnen zijn'.

Dat zou dan wel een Nederlandse LLP moeten zijn, want er zijn maar weinig cliënten die een buitenlandse rechtsvorm vertrouwenwekkend vinden. Voorlopig lijken zich twee conclusies aan te dienen voor de wetgever. De voorgestelde openbare vennootschap voorziet bij advocaten niet in een behoefte. En, in tegenstelling tot wat de Adviescommissie Vereenvoudiging BV-recht aanbeveelt, lijkt de introductie van een nieuwe rechtsvorm wel degelijk het overwegen waard.

De familiepraktijk was jarenlang het korfbal onder de juridische sporten. Een tak van sport zonder allure, maar niettemin veel complexer dan het populaire voetbal. Probeer de bal maar eens met zo'n malle *zesjesworp* in die hoge mand te krijgen.

De echtscheidingsadvocaat kon weliswaar grossieren in zielige verhalen, maar echte triomf aan de lunchtafel was er niet bij. Weinig kantoorgenoten worden immers enthousiast gemaakt met een verhaal over een ingewikkelde alimentatieberekening.

Nu zullen veel van deze advocaten niet zitten te wachten op een pronkende praktijk. Ze zijn blij met een mooi echtscheidingsconvenant. Tevreden met een geslaagde bemiddeling of een harmonieuze omgangsregeling. Het zijn de oprechte korfbal liefhebbers.

Liefhebbers van de echte contactsporten moeten er niet aan denken. En toch werpen ook zij zich nu op de familiepraktijk. Dat werd onlangs voor het grote publiek duidelijk. Onze stoere strafpleiter Bram te Amsterdam doet de echtscheiding van Patty Brard. Samen met Patty ging hij naar het politiebureau om aangifte te doen wegens verduistering van de huishoudportemonnee door de aanstaande ex René. Een miljoenenpubliek kon meesullen van deze *reality soap*. Het weerhield de rechter er niet van aan de verstoppen echtgenoot een zeer riante alimentatie toe te kennen, waarover in de volledige leesportefeuille door Patty moord en brand werd geschreeuwd. Niettemin heeft Brammetje de familiepraktijk een grote dienst bewezen. Weinig advocaten haalden met hun familiezaak eerder zo'n groot publiek.

De echtscheidingspraktijk is in één keer *opgesekst*.

Maar niet alleen de *reality soap* draagt hier aan bij. Ook de *soap reality*. De wereld van Quote 500. De rijke Nederlanders die een duidelijk gezicht hebben gekregen. Hun liefdesleven daarmee ook. En door de verwording van de Nederlandse *captains of industry* tot parmantige aspergefeestgangers en publieke haringhappers, volgen veel advocaten likkebaardend de huwelijken die achter de heren aanslepen. Wanneer door de recessie de spoeling van de sectie ondernemingsrecht dun wordt, moet je je aandacht immers verleggen.

Ik voorspel dat binnenkort de speciale cursussen volgen. 'Divorce law in a corporate environment' of 'Poison pills and Golden Parachutes in Marriage Contracts'. Engelstalige titels doen het nu eenmaal beter dan 'Alimentatierekenen Bruto' of 'Turks familie-recht'.

Wie zich erin verdiept weet dat bij een boedelscheiding vrouwen altijd kiezen voor vastgoed. Mannen voor aandelen en opties. Dat is een natuurlijke verdeling. (Dat pakte voor ex-Ahold topman Cees van der Hoeven wat lullig uit. Hij moet nu leven van de inkomsten uit de nagelstudio van zijn tweede vrouw). Je moet er als advocaat wel voor zorgen aan de goeie kant te staan.

George Clooney laat daar een mooi staaltje van zien in de film *Intolerable Cruelty*. Hij speelt een echtscheidingsadvocaat die het aanlegt met de verleidelijke Catherine Zeta-Jones, die jacht maakt op grote boedels van steenrijke sukkels. Hollywood heeft de erotiek en glamour van de Amerikaanse echtscheidingspraktijk de Nederlandse huiskamers binnengebracht.

Misschien heeft dat sommige voetballende confrères wel tot het korfbal aangezet. Neem die confrère uit het zuiden des lands. Hij werd onlangs op de vingers getikt door het Hof van Discipline omdat hij een intieme relatie met zijn cliënte was aangegaan. Hij liet beslag leggen op een dure oldtimer van de wederpartij om zijn eigen declaratie te voldoen. Volgens *Het Limburgs Dagblad* reageerde hij verbaasd op de berisping 'omdat het hof advocaten doorgaans een grote bewegingsvrijheid toestaat als het gaat om het opkomen voor de belangen van hun cliënten.'

Dat op- en neergaande bewegingen daar ook onder zouden vallen, was op zich een originele vondst. Hij vergiste zich echter in één ding. Korfbal is een gemengde sport, maar het douchen is gescheiden.

Conferentie over Europees arrestatiebevel en bewijsverkrijgingsbevel

‘I trust the French, but not always’

Tamara Trotman, advocaat te Den Haag

Op 1 mei jongstleden werd de lente-conferentie van de European Criminal Bar Association (ECBA) in Parijs gehouden. De conferentie spitste zich toe op bespreking van (de eerste ervaringen met) het Europees arrestatiebevel en het toekomstige Europees bewijsverkrijgingsbevel (European Evidence Warrant).¹

De bijeenkomst vond plaats in de prachtige bibliotheek van de Franse Orde van Advocaten, gelegen ergens tussen de *Salle des pas perdus* en de *Cour de Cassation* in het enorme Palais de Justice. Ruim tachtig advocaten uit negen Europese landen, vertegenwoordigers van de Europese Commissie en een speciale delegatie doodstrafadvocaten uit China hadden de weg naar Parijs gevonden. Advocaten uit het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Nederland waren, zoals altijd, goed vertegen-

woordigd. Mediterrane deelnemers waren er echter nauwelijks, en helaas was er ook helemaal niemand uit Oost-Europa. Ik heb begrepen dat door de ECBA wordt bekeken of het mogelijk is om Europese subsidie te krijgen voor de nieuwe toetreders, zodat een eventuele financiële drempel tot deelname aan conferenties kan worden weggenomen.

SCHRIL CONTRAST

De timing van de conferentie was uitstekend. Op 1 mei traden tien nieuwe lidstaten toe tot de Europese Unie, waardoor de ‘ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid’ (en daarmee het gebied waarbinnen het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen bepalend is voor de verdere ontwikkeling van justitiële samenwerking) in één klap enorm is toegenomen. Sinds mei 2004 is het Europees arrestatiebevel in de nationale wetgeving van 17 van de 25 EU-landen geïmplementeerd. En de trein van de wederzijdse erkenning, in 1999 in Tampere vertrokken, den-

dert in volle vaart door: de Europese Commissie produceert het ene na het andere (ontwerp-)kaderbesluit ter uitwerking van dat beginsel.²

Tijdens de discussie over het Europees arrestatiebevel (verder: EAB) was er sprake van een schril contrast tussen enerzijds het betoog van Isabelle Jégouzo, verantwoordelijk ambtenaar bij de Europese Commissie voor het EAB, en anderzijds het betoog van R. Blekxtoon, oud-voorzitter van de uitleveringskamer in Amsterdam.³ De eerste zong blijmoedig haar mantra van wederzijds vertrouwen en erkenning, de tweede besprak zeer kritisch de mogelijke effecten van dit kaderbesluit op de kwaliteit van de rechtsgang.

Vanwege de recente inwerkingtreding van het EAB in de verschillende EU-landen leverde de paneldiscussie over eerste ervaringen met dit instrument nog niet veel praktijkervaringen op. Duidelijk is wel dat de toepassing van het EAB overal met argusogen wordt gezien en met het EVRM in de hand wordt gevolgd.

EBB HET BROERTJE VAN EAB

Ik sta wat langer stil bij het toekomstige broertje van het aanhoudingsbevel, het Europees bewijsverkrigingsbevel (verder: EBB). Dit is een rechterlijke beslissing die door een bevoegde autoriteit van een lidstaat wordt uitgevaardigd met het oog op het verkrijgen van voorwerpen, documenten en gegevens uit een andere lidstaat voor gebruik in zowel straf- als administratieve procedures mits in laatstgenoemde procedures beroep openstaat op een in strafzaken bevoegde rechter.

Het EBB wordt via een voorgeschreven standaardformulier uitgevaardigd, vergelijkbaar met het gestandaardiseerde formulier voor het EAB. Er worden strikte termijnen gesteld voor de uitvoering van de EBB's en de motieven om te weigeren verzoeken uit te voeren worden beperkt. Zo zal de eis van dubbele strafbaarstelling na een overgangsperiode van vijf jaar helemaal geen weigeringsgrond meer zijn.

De reikwijdte van het EBB is wijd, maar dit instrument kan niet worden uitgevaardigd om opdracht te geven tot het horen van personen, het vergaren van lichaamseigen bewijsmateriaal, het vergaren van bewijsmateriaal 'in real time'⁴ of het vergaren van bewijsmateriaal dat verder onderzoek behoeft, zoals de samenvoeging of analyse van bestaand materiaal. Echter: voorzover dit uitgezonderde bewijsmateriaal al is verzameld vóór de uitvaardiging van het bevel, kan weer wél gebruik worden gemaakt van het EBB.

Inleider Joachim Vogel, hoogleraar in Tübingen en tevens appèlrechter in Stuttgart, wees op het feit dat in het EBB-voorstel rechtspersonen verrassenderwijs geen beroep kunnen doen op het nemo tenetur-beginsel.⁵ Met name op het gebied van het economisch strafrecht bestaat dan het gevaar dat materiaal dat is vergaard na uitvaardiging van een EBB tegen een rechtspersoon, later alsnog wordt gebruikt tegen de in dezelfde zaak betrokken natuurlijke personen.

Vogel vond het onaanvaardbaar dat het ontwerp-kaderbesluit geen weigeringsgrond kende voor

situaties waarin de tenuitvoerleggingsstaat meent dat uitvoering van het EBB in strijd zou zijn met fundamentele rechten en beginselen zoals neergelegd in art. 6 Verdrag betreffende de Europese Unie, en dat de tenuitvoerleggingsstaat niet mag onderzoeken in hoeverre de onderliggende feiten het uitvaardigen van een EBB rechtvaardigen. Zo gaf hij als voorbeeld een Frans uitleveringsverzoek waar hij recentelijk over had moeten oordelen, waarbij het Hof in Stuttgart na het doorworstelen van ruim 1500 pagina's proces-verbaal tot de conclusie kwam dat de verdenking van deelneming aan de beraiming van een terroristische aanslag slechts was gebaseerd op het feit dat de opgeëiste persoon moest glimlachen toen hem werd verteld over een bepaalde bomaanslag. De uitlevering werd vervolgens door Vogel en zijn collega's niet toegestaan. En als het aan hem lag zou ook elk EBB met dezelfde kritische blik worden bekeken, hij was geen rechterlijk doorgeefluik. 'I trust the French. But not always,' aldus Vogel. Enthousiast gejoel én applaus uit de zaal vielen hem ten deel.

EQUALITY OF ARMS

Paul Garlick QC, als Londense barrister werkzaam als zowel verdediger als aanklager, wees terecht op het feit dat het equality of arms-beginsel fors onder druk komt te staan in dit ontwerp-kaderbesluit. Het prematuur doorvoeren van het beginsel van wederzijdse erkenning zonder daaraan voorafgaande veiligstelling van een aantal procedurele waarborgen voor verdachten, leidt tot achterstelling van de verdediging. Garlick stelde daarom voor – onder instemming geknik van de aanwezigen – een bepaling in het kaderbesluit op te laten nemen dat (net zoals bij het EAB) belanghebbenden het recht hebben op bijstand van een (zonodig toegevoegde) advocaat en tolk.

Daarnaast merkte hij op dat de mogelijkheid om rechtsmiddelen tegen een EBB in te stellen ten onrechte is beperkt tot een actie in de beslissingsstaat, en dan alleen voorzover het gaat om de fundamentele redenen voor het uitvaardigen van het

EBB én de toetsing aan de criteria van art. 6⁶ van het ontwerp-kaderbesluit. Immers, dat brengt voor de belanghebbende de nodige juridische, financiële en linguïstische problemen met zich mee. Deze actie zou daarom ook in de staat van tenuitvoerlegging moeten kunnen worden ingesteld, aldus Garlick.

Beide sprekers vonden het een groot manco dat rechtsmiddelen uiteindelijk geen schorsende werking hebben, nu de beslissingsstaat na zestig dagen schorsing hangende de actie tóch de overdracht van het bewijsmateriaal mag verlangen. Deze bepaling heeft hierdoor volgens Garlick een hoog 'Alice in Wonderland'-karakter en plaatst de verdachte en andere belanghebbenden in een nadelig parket. De verdediging heeft uiteraard meer belang bij toetsing vóór dan achteraf (als het bewijsmateriaal al lang en breed in handen is van de beslissingsstaat).

INTERESTED PERSON

De laatste spreker was de Amerikaanse advocaat Nancy Hollander die ons Europese advocaten attent maakte op de simpele en effectieve regeling⁷ onder federaal recht om als buitenlandse 'interested person', en dus ook als verdachte, zelfstandig een verzoek in te dienen bij een Amerikaanse District Court om personen te horen of bewijsmateriaal te laten overleggen. De rechters staan in beginsel heel welwillend tegenover dit soort verzoeken, zolang de documenten of verklaringen maar niet worden gebruikt voor het Internationale Strafhof, aldus Hollander.

De Parijse conferentie bleek weer een nuttige en boeiende bijeenkomst. Daarnaast vormde het een uitstekende gelegenheid om te netwerken. Het hebben van goeie contacten met strafadvocaten in andere lidstaten is in het huidig tijdsgewricht immers een must voor een effectieve verdediging van verdachten in cross-border zaken.

Binnenkort zijn alle presentaties – waaronder ook een vergelijkend Europees onderzoek over de implementatie van het EAB – op de website van de ECBA na te lezen.⁸

NOTEN

- 1 COM(2003) 688 definitief van 14 november 2003. De Europese Commissie heeft 1 januari 2005 als implementatiedatum voor ogen (art. 25).
- 2 Ik noem: het kaderbesluit inzake het Europees aanhoudingsbevel, het kaderbesluit inzake de wederzijdse erkenning van beslissingen tot bevestiging van voorwerpen of bewijsstukken, het voorgenomen kaderbesluit inzake de wederzijdse erkenning van beslissingen tot confiscatie en het ontwerp-kaderbesluit inzake het Europees bewijsverkrigingsbevel.
- 3 Zie in dat kader ook bijvoorbeeld zijn betoog in het NJB 2002 (afl. 22), p. 1058-1061.

- 4 Zoals: aftappen van communicatie, monitoren van bankrekeningen, observatie van personen.
- 5 Zie art. 12 lid 1(b).
- 6 Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat een Europees bewijsverkrigingsbevel slechts wordt uitgevaardigd wanneer de uitvaardigende autoriteit ervan overtuigd is dat aan de volgende voorwaarden is voldaan:
 - a. het opvragen van de betrokken voorwerpen, documenten of gegevens is noodzakelijk en niet onevenredig ten behoeve van een procedure als bedoeld in artikel 4;

- b. de voorwerpen, documenten of gegevens zouden volgens het recht van de beslissingsstaat op vergelijkbare wijze kunnen worden opgevraagd indien zij zich op het grondgebied van de beslissingsstaat bevonden, zelfs al zouden misschien andere proceduremaatregelen kunnen worden aangevend;
- c. de voorwerpen, documenten of gegevens zullen waarschijnlijk toelaatbaar zijn in de procedure ten behoeve waarvan zij worden opgevraagd.

⁷ 28 U.S.C. § 1782(a).

⁸ www.ecba.org

Magistrale

OVERWEGINGEN

De redactie roept net als in de vorige nummers op passages uit rechterlijke uitspraken in te sturen die bloemrijk, vlammend, belerend, misschien wel tenenkrommend maar vooral geestig zijn. Het maakt niet uit wat, als de lezer maar verrast wordt, zich afvraagt of het werkelijk klopt wat er staat en met een lach op het gezicht de rubriek uitleest. Deze inzendingen publiceren we, zodat anderen net als u plezier aan de uitspraken beleven. In het colofon vindt u het (e-mail)adres waar u uw vondst heen kunt sturen. Deze keer komen gedaagden, de krakers, er niet best vanaf. De rechter spreekt:

KRAAKZAAK

Pres. Rb. Almelo, 3 augustus 1983, Praktijkgids 1984, 2039

‘4. De situatie, welke Wij in en bij het huis in en bij het huis aantreffen, komt Ons onwezenlijk en ongezond voor. Gedaagden leven in een zekere luxe: villa-achtig huis, lommerrijke tuin, surfplanken en motor bij de hand, niet werken, lak aan woningzoekendenregels, zwart wat bijverdienen, geen cent huur

betalen. Er gaat ongetwijfeld een aantrekkingskracht vanuit op andere jongeren, die maatschappelijk zwak in de schoenen staan.

5. Met gedaagde hebben Wij weinig consideratie. Gedaagde sub 1 prefereert een parasitair bestaan, want hij kan werk krijgen, maar acht er zich te goed voor. Hij beseft het klaarblijkelijk niet, dat men onder aan de ladder moet beginnen. Gedaagde sub 2 dient zijn situatie ten aanzien van de Sociale Dienst tot klaarheid te brengen, want ofwel wil hij iets, dat niet kan, ofwel zit hij bij die dienst in de verkeerde hoek. Zijn advocaat zou dit voor hem uitzoeken. Beide gedaagden hebben ook niet de moeite genomen legaal een woning te zoeken door zich als woningzoekende te laten inschrijven. Gedaagde sub 4 moet zo snel mogelijk terug naar huis, alwaar zij welkom is.
6. Naar Ons oordeel zijn gedaagden ook zeer driest tegenover eiser opgetreden door een groot deel van de tuin kaal te hakken en door op onzorgvuldige wijze de inboedel van eiser naar zolder te brengen. Gedaagden

vonden alles maar oude rommel, maar wat weten gedaagden van oude spullen af?

7. De belangen van gedaagden zijn in wezen gediend met een snelle ontruiming. Gedaagde sub 1 dient een legale woning te zoeken, te te gaan werken en het luxe leventje van niets doen, dat hij nu viert, te beëindigen. In afwachting kan hij wel onderdak verkrijgen bij zijn zuster die zo voor hem opkwam. Gedaagde sub 2 moet voor het komende studiejaar zijn situatie verklaren en hij heeft daarvoor nog de maand augustus. Ook hij moet een legaal dak vinden en desnoods teruggaan naar waar hij vandaan kwam. Gedaagde sub 4 moet, het zij hier herhaald, zo snel mogelijk naar huis.’

Onderweg naar Santiago (II)

Advocaat Huub van Stiphout wandelt naar Santiago de Compostela in Spanje, en seint daarover korte berichten door.

Mijn eerste en laatste werkgever in de advocatuur, wijlen mr. v. G. te B., was weliswaar een Brabander, maar niet wat je noemt ‘een gemoedelijke’, en al helemaal geen contente mens. Wel had hij de gave van het woord; in de tijd dat ik bij hem op kantoor was heb ik niet één keer gehoord dat hij zich versprak. Hij kapittelde me eens met de opmerking dat ik een ‘geflipte priesterstudent’ was. Hij raakte me, niet zozeer omdat het waar was, maar veeleer omdat hij dat niet weten kon. Dat mijn middelbare school inderdaad een seminarie was, had ik als niet-relevant in mijn sollicitatiebrief onvermeld gelaten. Maar zijn opmerking heeft mijn belangstelling voor oude kerken en wat zich daarin bevindt niet verminderd, dus valt er op weg naar Santiago heel wat te genieten. Voorlopig hoogtepunt: een piëta, uit hout gesneden, te zien in de kerk van Sangrus; eenvoudig, maar door de manier waarop het verdriet van Maria tot uitdrukking wordt gebracht, getuigt het beeld van verfijnde subtiliteit; een subtiliteit waarvan Mel Gibson iets leren kan.

Inmiddels vordert onze tocht gestaag; we hebben ruim 600 kilometer gelopen sinds Pasen en we zijn een dikke 100 kilometer van de Spaanse grens verwijderd. De moraal is onverminderd goed; wel zijn we ons er van bewust dat een kleine misstap of fysiek ongemak het einde van de tocht kan betekenen. Wanneer ons dus naar onze eindbestemming gevraagd wordt – de meeste Fransen lopen slechts een gedeelte van de route – dan is het antwoord ‘Compostela’ en we haasten ons er aan toe te voegen: ‘nous esperons’.

Het weer is minder fraai dan we gehoopt en verwacht hadden; regen en kou horen voor ons niet bij Zuid-Frankrijk. Het vermag ons humeur niet beïnvloeden. Mijn hoed is door de regen behoorlijk verformfaaid en volgens mijn ega tot een Swiebertje-hoed geworden. Mr. v. G. zou er wellicht de steek van kapelaan Odekerken in hebben gezien.

(Arzacq-Arraziguet)

‘De advocaat mag zich nooit geheel van het procederen vervreemden. (...) Als de advocaat daar helemaal van los komt, verloochent hij zijn historische rol en opdracht,’ aldus hoogleraar in de advocatuur Floris Bannier in de inaugurele rede die hij vrijdag 7 mei uitsprak in de aula van de Universiteit van Amsterdam. Volgens Bannier gaat het er niet om dat iedere advocaat een actieve procespraktijk dient te voeren. ‘In de maatschappij van de 21ste eeuw, met haar oneindig veel meer geschakeerde behoefte aan juridisch advies en de daarmee gegroeide specialisatie is dit geen reële eis.’ Wel dient de advocaat bedacht te zijn op conflicten én al de verschillende mogelijkheden om die op te lossen (rechtszaak, mediation, arbitrage- of klachten- en geschillencommissies). ‘Dat zie ik allemaal als onderdeel van de procespraktijk. Die praktijk moet de advocaat kennen. Daarin hoort de meerwaarde te liggen van de advocaat.’ De inaugurele rede van Bannier verschijnt over enige tijd in druk.

Onderzoek advocaten en georganiseerde criminaliteit afgerond

Drie advocaten veroordeeld in periode 1999-2001

Over een periode van drie jaar (1999-2001) zijn vijf advocaten en vier notarissen strafrechtelijk vervolgd voor het vermoeden dat ze betrokken waren bij georganiseerde criminaliteit. Drie advocaten en vier notarissen zijn ook daadwerkelijk veroordeeld.

Daar staat in het onderzoeksrapport *Professionele dienstverlening en georganiseerde criminaliteit, integriteitsdilemma's van advocaten en notarissen* van onderzoekers F. Lankhorst en H. Nelen van de sectie Criminologie van de Vrije Universiteit Amsterdam. De studie draagt bij aan een internationale verkenning naar betrokkenheid van vrijberoepsbeoefenaars bij georganiseerde criminaliteit. Volgens de onderzoekers geven de cijfers geen aanleiding om het probleem van verwijtbare betrokkenheid te bagatelliseren. Zo zou de drempel bij politie en justitie om advocaten en notarissen te vervolgen hoog zijn, en de kennis van financieel rechercheren ontoereikend. Elders in het rapport schetsen de onderzoekers een weinig optimistisch beeld van de advocatuur. ‘Waar de advocaat nog geen vijftig jaar geleden door het leven ging als een “heer van stand” wiens integriteit boven elke twijfel verheven was, is diens status vandaag de dag ernstig gedevalueerd. De hedendaagse rechtshulpverlener staat mede als gevolg van de frequente media-optredens van een aantal vooraanstaande beroepsgenoten in de publieke opinie vee-

ler te boek als een persoon “die uitsluitend aan de belangen van zijn cliënten denkt, recht praat wat krom is en voortdurend zand in de machinerie van justitie strooit”. Hoe onterecht en één dimensionaal dat beeld ook is, veelbetekenend is wel dat er geen schokgolf meer door de samenleving gaat wanneer één van de leden van de beroepsgroep in verband wordt gebracht met (ernstige) vormen van criminaliteit.’

Om deze beweringen te staven, beroepen de onderzoekers zich onder andere op een media-analyse. Over de periode van 1999-2001 zijn alle berichten van de Nederlandse schrijvende pers geanalyseerd die betrekking hadden op vermeende verwijtbare betrokkenheid bij criminaliteit van advocaten, notarissen, accountants, belastingadviseurs en makeelaars. Deze analyse leverde ‘38 unieke berichten’ op. ‘De beroepsgroep die qua aantal zaken in de genoemde periode op veruit de meeste media-aandacht kon bogen, is de advocatuur met negentien zaken. “Goede tweede” is het notariaat met acht zaken,’ stellen de onderzoekers van de VU.

In elf van de mediazaken is ‘afgaand op de berichtgeving ogenshijnlijk wel sprake van verwijtbare betrokkenheid van advocaten bij vormen van georganiseerde criminaliteit’. Die betrokkenheid varieert – al dan niet in combinatie – van het lekken van vertrouwelijke informatie, het onder druk zetten dan wel intimideren van getuigen, het valselijk (doen)

opmaken van documenten, het ter beschikking stellen van faciliteiten, het geven van advies dan wel het bieden van ondersteuning bij het witwassen van wederrechtelijk verkregen voordeel en medeplichtigheid dan wel medeplegen van drugsdelicten. Het cijfer van elf is overigens gebruikt in het persbericht dat voor het verschijnen van het rapport is uitgebracht.

Algemeen deken Jeroen Brouwer stelt naar aanleiding van het onderzoek dat er in kwantitatief opzicht (gekeken naar de drie veroordelingen in het tijdvak 1999-2001) geen sprake is van een serieus probleem. ‘Dat laat onverlet dat we moeten blijven werken aan bewustwording. We moeten de integriteit van de beroepsuitoefening blijven borgen.’

Brouwer is niet te spreken over de kritiek die in het rapport wordt geuit over de tuchtrechtspraak. Zo zouden opsporingsambtenaren en officieren van Justitie kritiek hebben ‘op het gebrek aan objectiviteit van de tuchtrechtcolleges’. ‘Zonder uitzondering vinden de respondenten uit de wereld van opsporing en vervolging dat de getroffen tuchtrechtelijke maatregelen niet in verhouding staan tot de ernst van de integriteitsschendingen,’ schrijven de onderzoekers. ‘Ik zou er op willen wijzen dat de tuchtrechtelijke colleges worden voorgezeten door leden van de rechterlijke macht. De onafhankelijkheid van de tuchtrechter is zo gewaarborgd. Ik kan de kritiek daarom niet plaatsen,’ aldus Brouwer.

Verplichte kwaliteitstoets ook voor notarissen

De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie bereidt een verordening op de kwaliteit voor. Daarin wordt kwaliteitszorg voor notarissen verplicht gesteld. Eén keer in de drie jaar zullen zij in een onderzoek door collega-notarissen moeten aantonen dat zij voldoen aan de kwaliteitsnormen van de KNB.

De kwaliteitsnormen van de KNB zijn vergelijkbaar met de kwaliteitsstandaard van de Orde, maar zij zijn toegesneden op de notarispraktijk, waar veel met protocollen en modellen wordt gewerkt. Zo moeten de kantoren de procedurelijsten in het dossier gebruiken om de voortgang van een zaak te kunnen volgen en interne controles aantekenen in het dossier.

Het notariaat heeft een afgeleide overheidstaak. Deze bijzondere functie in het rechtsverkeer moet het kunnen waarmaken en dat gaat niet vanzelf. Kwaliteitszorg en extern toezicht moeten daarbij helpen. De KNB houdt jaarlijks een rondje 'ringen'. Daarbij overlegt het KNB-bestuur met de achterban. Keer op keer dringen de leden aan op een inspectie en op kwaliteitsonderzoeken – vooral bij het kantoor van de buurman natuurlijk.

Notarissen zijn er niet aan gewend weerwoord te krijgen, zoals een advo-

caat van de tegenpartij of de rechter, maar zij zijn wél gewend aan toezicht. De president van de rechtbank is niet alleen voorzitter van de kamer van toezicht als tuchtrechter, maar hij is ook belast met het toezicht over het notariaat in zijn arrondissement. De fiscus controleert periodiek op het notariskantoor of de notaris zich houdt aan de voorschriften omtrent registreren en bewaren van de akten. En het Bureau Financieel Toezicht (BFT) controleert de financiën van de notaris, zowel zakelijk als privé. Dat onderzoek is heel wat diepgaander dan dat van de financiën van een advocatenkantoor.

Advocatenkantoren krijgen nu echter ook te maken met dit BFT, omdat het toezicht moet houden op de naleving van de WID en de MOT van 50.000 beroepsbeoefenaren in advocatuur, notariaat, deurwaarderij en accountancy. Aan het BFT zullen bovendien enkele inspecteurs worden toegevoegd voor het toezicht op de integriteit, de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de notarissen. De kwaliteitsonderzoeken van de KNB zullen daarvoor de basis vormen.

Audit aangekaart bij NMa

Advocaat mr. R. K. van der Brugge uit Den Haag heeft een klacht ingediend bij de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) tegen de Nederlandse Orde van Advocaten en de Raden voor Rechtsbijstand. Volgens de advocaat hebben de twee instellingen de Mededingingswet overtreden, omdat de audit concurrentiebeperkend of -vervalsend zou werken.

Van der Brugge stelt in de eerste plaats dat deelname aan het auditsysteem niet voor alle advocatenkantoren even belastend is. 'Middelgrote kantoren hebben er meer last van dan grote kantoren; kleine kantoren hebben er meer last van dan middelgrote kantoren en eenmanspraktijken (waartoe ondergetekende behoort) hebben er het allermeest

last van.' Zo zou onder andere het tariefsysteem (een vast bedrag per kantoor) in het nadeel werken van kleine kantoren, evenals de met de audit gemoeide werklust.

Een tweede bezwaar betreft de organisatie van de audit zelf. Een klein kantoor zal het zich niet kunnen permitteren de toevoegingen helemaal vaarwel te zeggen, stelt de advocaat.

'Dat betekent dus dat hij – hoewel de audit in het civielrechtelijke gewaad van een overeenkomst tot opdracht is gegoten – feitelijk/economisch wel gedwongen is de audit aan te vragen en deze uit te doen voeren. Het komt dus neer op een systeem van gedwongen winkelnering. Dat is natuurlijk notoir in strijd met de Mededingingswet.'

Verbond trekt klacht in

Rechtsbijstandverzekeraars hebben een eerder bij de NMa ingediende klacht juist ingetrokken, nu art. 3 lid 4 van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking is gewijzigd. Met deze wijziging, inhoudende de integrale opname van art. 60, aanhef, sub a van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993, is een oplossing gevonden voor zaken die niet aanstonds 'advocaatwaardig' zijn, maar om bedrijfseconomische redenen toch door een advocaat in

dienstbetrekking worden verricht. 'Bij de toescheiding van een dergelijke zaak aan een "interne" advocaat kan de verzekerde geen aanspraak maken op het recht van vrije advocaatkeuze. Daarvan is eerst sprake zodra een advocaat wordt verzocht de belangen van de verzekerde in een gerechtelijke of administratieve procedure te vertegenwoordigen of te behartigen,' aldus de nota van toelichting bij de verordening.

De vrije advocaatkeuze op het

moment dat de cliënt van een verzekeraar in een gerechtelijke of administratieve procedure wordt betrokken, wordt door de advocaat in dienstbetrekking schriftelijk aan de cliënt bevestigd met een model vergewisverklaring (bijlage A van de wijzigingsverordening) óf met een bevestiging van gelijke strekking.

Het Verbond van Verzekeraars verwacht dat rechtsbijstandverzekeraars als gevolg van deze wijziging meer juristen zullen laten toetreden tot de

balie. Ook stelt het Verbond dat de nieuwe bepaling gunstig is 'voor hun verzekerden, omdat juridische dossiers straks minder vaak halverwege de rit hoeven te worden overgedragen aan een nieuwe advocaat, met alle overdrachtsproblemen van dien.' *Vanwege enkele fouten in de eerdere publicatie van de wijzigingsverordening (Advocatenblad-6 en -7), is deze opnieuw in zijn geheel afgedrukt. Zie pagina 411 van dit nummer.*

Blaauw & De Vries tegen de misdaad

Renzo Verwer, *journalist*

Oud-hoofdcommissaris J.A. Blaauw en misdaadjournalist Peter de Vries zijn op hun plek gekomen – je kunt niet anders concluderen als je hun nieuwe boeken leest. J.A. Blaauw (1928) was zoon van een politieagent en droomde als kind al over een politiecarrière. Net na de Tweede Wereldoorlog deed hij zich twee jaar ouder voor om in dienst te kunnen treden van de Royal Airforce. Peter R. de Vries (zonder R. geboren, in 1956) speelde als twaalfjarige met verve de rol van journalist in een schooltoneelstuk. Beide auteurs schrijven met groot enthousiasme over hun vak.

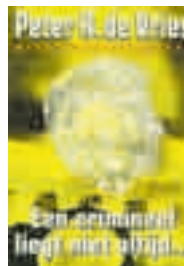

Dossier Blaauw is niet minder dan Blaauws levenswerk: een verslag van zijn jeugd, zijn gezinsleven, en zijn pensioen – nog steeds houdt hij zich bezig met researchwerk. Dit alles geardeerd met vele (familie)kiekjes. Op momenten betoont Blaauw zich een heuse dienstklapper. Zo schrijft hij over de jaren vijftig: 'Er werd uiteraard van je verwacht dat je per maand een zeker aantal bekeuringen uitdeelde. Je kon immers altijd wel iemand ergens op betrappen: geen richting aangeven (...), matjes kloppen tijdens verboden uren of, ten slotte, een emmer water over de voetstraat gooien.' Als agent Blaauw zich in die tijd verveelde, ging hij op eigen houtje auto's op smokkelwaar controleren. Ook trok hij wel eens erg snel zijn pistool, bekent hij nu.

Zijn boek geeft een aardig tijdsbeeld over de houding van de maatschappij tegenover misdaad. Zo werd in de jaren zeventig in de Rotterdamse gemeenteraad bezwaar gemaakt tegen het opnemen van het kenmerk huidskleur in het signalement van de mogelijke dader en protesteerden Tweede-Kamerleden tegen programma's als 'Opsporing Verzocht'. Het zou te veel tegemoetkomen aan het 'emotioneel jachtinstinct van burger en politieman'. J.A. Blaauw doet niet aan softe verhalen over de psychologie van de crimineel, en begrip voor de achtergronden van daders is hem vreemd; de wet moet nageleefd worden en justitie is daarbij soms een lastige sta-in-de-weg met haar regeltjes.

Peter R. de Vries (de R. 'staat voor Relaties', aldus De Vries) kan daarover meepraten. In zijn boek *Een crimineel liegt niet altijd...* – een bundeling *Panorama-columns* – klinkt vooral afschuw over justitie en haar bureaucratische, niet-effectieve handelswijze. De misdaadverslaggever heeft soms een uiterst curieuze visie op criminaliteit. Als het gaat om zijn maatje Cor van Hout of een kennis als Charlie da Silva (die de zaak Wisse Smit in beslissend vaarwater bracht), hanteert hij de stelregel: 'Niemand is alleen slecht of alleen goed.' De Vries stelt dat een crimineel vaak betrouwbaarder en geloofwaardiger is dan menig niet-crimineel, omdat een crimineel geen schone schijn hoeft hoog te houden – hij geeft gewoon toe dat hij boef is. 'Als geslaagde burgers toegeven dat zij een misstap hebben begaan, onoorbaar gedrag hebben vertoond, stort hun zorgvuldig opgebouwde decor in, wenden vrienden zich af, worden belangrijke zakelijke overeenkomsten geannuleerd. Reden genoeg om er een leugen tegenaan te gooien.'

Een andere column, echter, is getiteld: 'Moordenaars zijn geboren leugenaars'. Vol afschuw schrijft hij over (kinder)moordenaars over wie dan helemaal *niets* positiefs op te merken is. Maar vriend Van Hout, over wie De Vries lyrisch is, besliste ook over leven en dood: hij dreigde de ontvoerde Heinken en Doderer te doden, en gaf hoogstwaarschijnlijk ook al eens opdracht tot moord. En, zo

Dossier Blaauw: memoires van een oud-hoofdcommissaris van politie, J.A. Blaauw. Uitgeverij De Fontein, 2004, 384 pag. € 16,95.

Een crimineel liegt niet altijd... en andere opmerkelijke zaken, Peter R. de Vries. Uitgeverij De Fontein, 2004, 240 p. € 12,50.

erkent de man met de uitstekende relaties zelf, Van Hout weerhield collega-ontvoerder Meijer ervan De Vries te vermoorden.

De verslaggever heeft dus als verborgen stelregel: 'als je mijn vriendje bent, zie ik je goede kanten.' De Vries blikt in zijn boek verder terug op al zijn roemruchte zaken van de laatste jaren, zoals Da Silva-Bruinsma-Wisse Smit, en ook de Puttense moordzaak waarin hij samen met Blaauw bleef hameren op de onschuld van de reeds veroordeelden. Uit hun boeken blijkt een geweldige passie, die zij niet kunnen loslaten en graag willen over-

brenge. Moed om tegen de gangbare meningen in te gaan, kun je hen niet ontzeggen. De Vries en Blaauw zijn wel mensen van veel woorden, die erg nadrukkelijk alles uitleggen.

We kunnen waarschijnlijk nog veel boeken en opgeloste zaken van hen verwachten.

(advertentie)

Gedegen Onderzoek?

DÖRR BEDRIJFSRECHERCHE

RECHERCHE- EN ADVIESBUREAU

010 - 212 49 23

www.dorr-recherche.nl

AGENDA

Symposium 'Wat is er mis met executieveilingen?'

In dit symposium zal eerst een analyse van de échte problemen met betrekking tot executieveilingen worden gegeven. Daarna zullen mogelijke oplossingen worden aangedragen en zal er volop ruimte zijn voor discussie. Dit alles onder leiding van de dagvoorzitter prof. mr. S.C.J.J. Kortmann. De volgende onderwerpen zullen onder andere aan de orde komen: Huurbeding en ontruiming; wetswijziging gewenst?; Wisselende ervaringen met

de voorzieningenrechter; Veilingvoorwaarden: valkuilen en horden: voorstellen voor verbetering; Ethiek in het notariaat. Het symposium zal plaatsvinden op dinsdag 29 juni 2004, vanaf 13:00 in The Grand Amsterdam, Oudezijdsvoorburgwal 197 te Amsterdam. De kosten voor deelname aan het forum bedragen € 425. Voor meer informatie: Bureau Congressen en symposia, 024 - 361 30 90.

I ♥ Pleiten: 8 pleiters, 2 casus, 1 winnaar

Kluwer Landelijke Pleitwedstrijd, 25 juni a.s. in Utrecht.

De acht winnaars van de plaatselijke pleitwedstrijden zullen het tegen elkaar opnemen in de Rechtbank van Utrecht. De jury, voorgezeten door de President van de rechtbank, zal bestaan uit vooraanstaande juris-

ten en meester in de rechten Mariska Hulscher, bekend van tv. Er zal worden gelet op zowel de juridische waterdichtheid als de wijze van presenteren. De winnaar zal tijdens de borrel bekend worden gemaakt. Kijk op www.pleiten.nl voor meer informatie.

NJV: Het advies en de rol van de adviseur

Tijdens de jaarvergadering van Nederlandse Juristen-Vereniging zal aan de hand van drie preadviezen gedebatteerd worden over het advies en de rol van de adviseur. De preadviezen behandelen onder andere de volgende onderwerpen; de taak en positie van de professioneel adviseur: de juridische advisering in het

algemeen en daarnaast meer specifiek over de rol van het overleg/advies in het prudentiële toezicht dat door DNB wordt uitgeoefend; de juridische adviseur en de bescherming van derden-beleggers. Deze jaarvergadering vindt plaats op vrijdag 11 juni 2004 in het Stadhuis te Almere.

(advertentie)

DE BOORDER ■ SCHOOTS

FAMILIERECHTADVOCATEN EN SCHEIDINGSBEMIDDELAARS

De Boorder.Schoots, opgericht in 2002, is het eerste kantoor dat zich uitsluitend toelegt op het personen- en familierecht en de scheidingsbemiddeling. Het kantoor bestaat uit 4 advocaten die allen lid zijn van de VFAS.

Ter versterking van het kantoor zoeken wij een beginnend advocaat-medewerker met het volgende profiel:

- **3-4 jaar werkervaring als advocaat, (deels) personen- en familierecht;**
- **gericht op het leveren van hoge kwaliteit, blijft op de hoogte van ontwikkelingen in het vakgebied;**
- **zelfstandig werker en goede communicatieve vaardigheden.**

Wij bieden een omgeving van gespecialiseerde professionals, juridische dienstverlening op hoog niveau, veel ruimte voor persoonlijke ontwikkeling en de mogelijkheid tot (verder) specialiseren.

Voor meer informatie kun je contact opnemen met mr. M.M. Schoots of mr. M.R. de Boorder, Turfpoortstraat 66, 1411 EH Naarden, telefoon 035 - 623 59 78. De schriftelijke sollicitatie kun je binnen 14 dagen aan één van hen richten. Zie ook onze website: www.dbs-advocaten.nl.

Steun de vrijlating van Aktham Nu'aysa

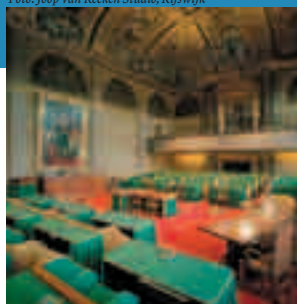

De Syrische advocaat en mensenrechtenactivist *Aktham Nu'aysa* (53) werd op 13 april jongstleden gevangengenomen in zijn woonplaats Latakia, in het westen van Syrië. Waar Aktham wordt vastgehouden, is onbekend. Aangenomen wordt dat hij in eenzaamheid is opgesloten. Het gerucht gaat dat Aktham een hersenbloeding heeft gehad en in verband hiermee naar een ziekenhuis in een van de buitenwijken van de hoofdstad Damascus is overgebracht.

Aktham is voorzitter van het – officieel niet erkende – *Committee for the Defense of Democratic Liberties and Human Rights in Syria* (CDDLHR). Hij zat van 1991 tot 1998 gevangen in verband met zijn kritiek op mensenrechtenschendingen tijdens het presidentschap van *Hafez al-Assad*. Een internationale campagne zorgde in 1998 voor de vrijlating van Aktham. Sinds augustus 2003 wordt Aktham door agenten van de staatsveiligheidsdienst onder druk gezet om alle activiteiten van CDDLHR te stoppen. Toch organiseerde de CDDLHR op 8 maart 2004 een *sit-in* voor het parlamentsgebouw in Damascus. Deze vreedzame demonstratie werd door de politie uiteengejaagd. Ongeveer dertig deelnemers, onder wie Aktham, werden gearresteerd en in de loop van de eropvolgende dagen vrijgelaten. Het CDDLHR heeft eveneens kritische publicaties geschreven over schending van mensenrechten van de Koerdische minderheid in Syrië in maart 2004. Vlak voor zijn gevangenneming had Aktham een mensenrechtenconferentie in Beiroet, Libanon, bijgewoond waar hij publiekelijk mensenrechtenschendingen in Syrië aan de kaak stelde.

Volgens de Amerikaanse mensenrechtenorganisatie *Human Rights First* is de gevangenneming van Aktham de zoveelste schaamteloze poging van de Syrische autoriteiten om een vasthoudende en uitgesproken mensenrechtenactivist de mond te snoeren. Deze organisatie is een campagne gestart om Aktham vrij te krijgen.

Voor meer informatie over deze actie en over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met de secretaris mr. Mirjam Siesling, p/a Janskerkhof 16, 3512 BM Utrecht, tel.: 030-253 71 21, fax: 030-253 70 28, M.Siesling@law.uu.nl Rekeningnummers: ABN 489.938.655, Postbank 433.83.27.

Natuurlijk: het politieke primaat ligt bij de Tweede Kamer. Maar na de hobbel van de behandeling door de Eerste Kamer moet de advocaat met het product aan de slag. Maandelijks reflecties op de *Chambre de réflexion*.

Veel is er de laatste maanden te doen geweest om jeugdigen die via een civielrechtelijke maatregel in strafinrichtingen zijn geplaatst terwijl zij niet voor strafbare feiten zijn veroordeeld. Inmiddels is de nieuwe **Wet op de jeugdzorg** (28.168) in de Eerste Kamer behandeld en heeft op 20 april de steun gekregen. Hierdoor krijgen de vijftien Bureaus Jeugdzorg in de provincies en grootstedelijke gebieden per 1 januari 2005 een wettelijke basis. De regering moest daartoe wel de motie omarmen van mevrouw Soutendijk-van Appeldoorn (CDA). De regering zal binnen twee jaar rapporteren over de voortgang in de organisatie en stroomlijning van de Jeugdzorg en over de kwaliteit.

Op 27 april is de **Wet elektronisch bestuurlijk verkeer** (28.483) aangenomen door de Eerste Kamer. Door deze wet worden onzekerheden weggenomen die in de praktijk bestaan over de vraag wanneer verkeer langs elektronische weg met bestuursorganen mogelijk is en wordt tevens een goed verloop van dit verkeer gewaarborgd. Het zal mogelijk worden vergunningen per e-mail aan te vragen, besluiten via de website bekend te maken, kortom: het digitale gemak gaat ook deel uitmaken van het bestuurlijk verkeer.

Daarnaast is op 11 mei het wetsvoorstel **Rechtstreeks beroep** (27.563) aangenomen waardoor met instemming van alle partijen de bezwaarschriftenprocedure mag worden overgeslagen. Dit is met name denkbaar bij partijen die al veel overleg vooraf hebben gehad voordat de primaire beslissing totstandkwam. De bezwaarschriftenprocedure is dan niet meer dan een herhaling van zetten. Het initiatiefvoorstel van D66-leider Boris Dittrich over **Spreekrecht voor slachtoffers van misdrijven** stuitte in de week van 26 april op behoorlijke weerstand in de Eerste Kamer – vooral bij de CDA-fractie – en kwam daarmee aan een zijden draad te hangen. Deze fractie steunde de zienswijze van minister Donner dat een eventueel spreekrecht in samenhang met andere voorstellen over het slachtoffer in het strafproces moet worden ingevoerd. Uiteindelijk liep het goed af: zonder steun van regeringspartij CDA maar mét met die van oppositiepartij PvdA, is het wetsvoorstel toch door de Eerste Kamer geloodst.

Het wetsvoorstel over het sluiten van (beperkte) deals met criminelen in strafzaken is nog niet behandeld in de Eerste Kamer. Deze vertraging is echter niet door de Eerste Kamer veroorzaakt, zoals de *Volkscrant* op 18 mei suggereerde, maar is veroorzaakt door toedoen van de regering Balkenende-II die de Senaat verzocht de behandeling nog aan te houden. Het wetsvoorstel **Toezegging aan getuigen in strafzaken** voorziet in strafvermindering in ruil voor informatie aan Justitie en is een gevolg van het werk van de Commissie-Van Traa.

Op 18 mei is de Vaste Commissie voor Justitie een voorbereidend onderzoek begonnen in verband met de **Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden** (28.685). Ten slotte zal op 24 mei naar verwachting de **Uitvoeringswet EG-bewijsverordening** (28.993) in de Eerste Kamer als hamerstuk worden afgedaan. De verordening maakt het voor de gerechten van de lidstaten mogelijk om verzoeken tot het verkrijgen van bewijs te doen aan daartoe aangewezen gerechten in andere lidstaten (met uitzondering van Denemarken).

Anne-Marika van Arkel

(jurist-coördinator Public Affairs en Wetgevingsadvisering Bureau van de Orde)

Verbod op leeftijdsdiscriminatie kent vele uitzonderingen

Yvette van Gernerden
redactielid

Sinds 1 mei jl. biedt een nieuwe wet extra instrumenten om de strijd aan te binden met leeftijdsdiscriminatie. Wat zijn de rechtvaardigingsmogelijkheden voor leeftijdsonderscheid, wat zijn de uitzonderingen en kan leeftijdsdiscriminatie bij werving en selectie aannemelijk worden gemaakt? Yvette van Gernerden verkent de wet. Ook na 1 mei zal nog steeds de réchter meestal moeten bepalen wanneer leeftijdsdiscriminatie verboden is.

Op 1 mei jl. is de Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid in werking getreden. De wet strekt ertoe het maken van ongerechtvaardigd leeftijdsonderscheid bij de arbeid, het vrije beroep, het beroepsonderwijs alsmede het lidmaatschap van bepaalde organisaties te verbieden. De wet richt zich tot eenieder. Dit betekent dat naast de werkgever ook andere bij de arbeidsverhouding betrokken partijen onder de werking van de wet vallen, zoals bijvoorbeeld een pensioenfonds en CAO-partijen.

TERREINEN

‘Onderscheid’ op grond van leeftijd kan direct en indirect zijn. Voor beide vormen bestaan objectieve rechtvaardigingsgronden. Van objectieve rechtvaardiging is sprake wanneer voldaan is aan de criteria van legitimiteit, proportionaliteit en doelmatigheid. Met andere woorden: is er een legitiem doel en is het gekozen middel passend en noodzakelijk om dat doel te bereiken? Of er sprake is van objectieve rechtvaardiging dient te worden beoordeeld aan de hand van de in de wet genoemde algemene en specifieke rechtvaardigingsgronden.

Het verbod op leeftijdsonderscheid heeft betrekking op:

1. werving en selectie;
2. arbeidsbemiddeling;
3. aangaan en beëindigen van een arbeidsverhouding;

4. aanstellen tot ambtenaar en beëindigen van dienstverband van ambtenaar;
5. arbeidsvoorwaarden;
6. laten volgen van onderwijs, scholing en vorming tijdens of voorafgaand aan arbeidsverhouding;
7. bevordering;
8. arbeidsomstandigheden.

WERVING EN SELECTIE

Het verbod van onderscheid naar leeftijd bij werving en selectie geldt van het moment tot bekendmaking van een vacature tot en met het aangaan van een arbeidsrelatie. Bij de werving en selectie van personeel komt ook regelmatig voor dat een ervaringseis wordt gesteld. Ook dit – indirecte – onderscheid naar leeftijd dient objectief gerechtvaardigd te worden. De werkgever moet aannemelijk kunnen maken dat een aantal jaren ervaring noodzakelijk is om de specifieke werkzaamheden naar behoren te kunnen verrichten.

Naar de mening van de regering is bij het gebruik van het woord ‘jong’ evenals het gebruik van de woorden ‘pas afgestudeerd’ of ‘aankomend’ sprake van onderscheid op grond van leeftijd.¹ Is het bijvoorbeeld voor

een werkgever toegestaan om in een wervingsadvertentie te vermelden dat men op zoek is naar een senior jurist? De regering heeft in de Nota naar aanleiding van het verslag het volgende voorbeeld gegeven van een naar haar oordeel geoorloofde advertentie, waarin gevraagd wordt om een senior accountant. Hoewel er volgens de regering sprake is van indirect onderscheid naar leeftijd, is dit wel toegestaan wanneer het onderscheid objectief gerechtvaardigd kan worden. De objectieve rechtvaardiging zou dan gelegen kunnen zijn in de zwaarte van de functie. Overigens bepaalt art. 9 van de wet dat indien bij een openlijke aanbieding van een betrekking onderscheid op grond van leeftijd wordt gemaakt, de grond daarvan uitdrukkelijk dient te worden vermeld.

Het is de vraag of het nieuwe verbod veel zal veranderen in de huidige werving en selectie. Ik verwacht dat niet. Wel denk ik dat bijvoorbeeld werkgevers de aan leeftijdsgerelateerde criteria minder snel kenbaar zullen maken. Of een werkgever een sollicitant uitsluitend afwijst vanwege zijn leeftijd, zal vaak moeilijk hard te maken zijn. Wanneer bij voorbeeld een man van 45

Het verbod op leeftijdsonderscheid zal er bij werving en selectie toe leiden dat werkgevers de aan leeftijd gerelateerde criteria minder snel kenbaar zullen maken

jaar solliciteert voor de functie van stagiaire bij een advocatenkantoor en hij door het desbetreffende kantoor wordt afgewezen zonder dat verwezen wordt naar zijn leeftijd, dan zal het voor de sollicitant in kwestie niet heel gemakkelijk zijn om aannemelijk te maken dat hij uitsluitend vanwege zijn leeftijd is afgewezen, ondanks de uit de wet voortvloeiende – en voor hem gunstige – bewijslastverdeling. Art. 12 van de wet bepaalt namelijk dat wanneer degene die een verboden leeftijdsonderscheid stelt waardoor hij wordt benadeeld en die feiten aanvoert die dat onderscheid kunnen doen vermoeden, de wederpartij dient te bewijzen dat niet in strijd met de wet is gehandeld.

ARBEIDSVOORWAARDEN

Toepassing van het anciënniteitsbeginsel kan indirect onderscheid naar leeftijd vormen. Zo heeft de regering in de nota naar aanleiding van het nader verslag aangegeven dat op ervaringsjaren gebaseerde periodieke loonsverhogingen indirect onderscheid naar leeftijd vormen, maar wel objectief gerechtvaardigd kunnen zijn.² Ook voor promoties die gebaseerd zijn op anciënniteit geldt dat een objectieve rechtvaardiging noodzakelijk is. Volgens de regering is het hanteren van het anciënniteitsbeginsel bij ontslag in de zin van het Ontslagbesluit objectief gerechtvaardigd.

Arbeidsvoorwaarden zoals leeftijdsvakantiedagen en seniorenverlof leveren in beginsel ook indirect onderscheid naar leeftijd op. De objectieve rechtvaardiging voor leeftijds-

De objectieve rechtvaardiging voor leeftijdsvakantiedagen kan zijn: voorkomen van ziekteverzuim door rekening te houden met de geringere belastbaarheid van oudere werknemers

vakantiedagen kan gelegen zijn in het rekening houden met de afname van de belastbaarheid van oudere werknemers, waardoor ziekteverzuim en uitstroom naar de WAO voorkomen kan worden. Minister De Geus heeft onlangs op Kamervragen van het Tweede-Kamerlid Vietsch geantwoord dat in de hiervoor genoemde gevallen leeftijdsvakantiedagen objectief gerechtvaardigd zouden kunnen worden geacht.³ De objectieve rechtvaardiging voor seniorenverlof kan een combinatie zijn van het rekening houden met een afname van de belastbaarheid en de bescherming van de gezondheid van oudere werknemers.

WERKGELEGENHEIDSBELIED

Art. 7 van de wet bepaalt dat het verbod op onderscheid naar leeftijd in bepaalde gevallen niet geldt. In art. 7 lid 1 onderdeel a en b worden specifieke rechtvaardigingsgronden genoemd. Art. 7 lid 1 onderdeel a bepaalt dat het verbod van onderscheid naar leeftijd niet geldt indien het onderscheid is gebaseerd op werkgelegenheids- of arbeidsmarktbeleid ter bevordering van arbeidsparticipatie van bepaalde leeftijdscategorieën voor zover dit beleid is vastgesteld bij of krachtens de wet. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Wet Inschakeling Werkzoekenden waarin een leeftijdscriterium van 23 jaar is genoemd. Hetzelfde geldt voor het op de Wet minimumloon en minimumvakantietoelage gebaseerde Besluit minimumjeugdloonregelingen. De regering is van oordeel dat door dit besluit de werkgelegenheid voor jongeren wordt gestimuleerd en de arbeidsparticipatie van jongeren wordt bevorderd.⁴

PENSIOENLEEFTIJD

Uit art. 7 lid 1 onderdeel b volgt dat het verbod van onderscheid niet geldt wanneer het onderscheid betrekking heeft op een ontslag in verband met het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd of van een bij of krachtens wet vastgestelde of overeengekomen hogere leeftijd. Dit betekent dat ontslag bij een leeftijd van 65 jaar of ouder bij voorbaat objectief gerechtvaardigd is en derhalve is toegestaan. Ontslag bij een leeftijd lager dan 65 jaar is alleen toegestaan indien er sprake is van objectieve rechtvaardiging. Ontslag bij

een leeftijd van lager dan 65 jaar zou bij voorbeeld onder bepaalde omstandigheden gerechtvaardigd kunnen worden wanneer dit de doorstroming van werknemers binnen de organisatie bevordert en pensionering op een lagere leeftijd de enige manier is om die doorstroming te bewerkstelligen.

Over de vraag op welke leeftijd een werknemer verplicht kan worden met pensioen te gaan is inmiddels veel jurisprudentie verschenen. Het bekendste arrest op dat gebied is nog steeds het Codfried-arrest uit 1995.⁵ De Hoge Raad heeft bepaald dat ontslag

wegens het bereiken van de 65-jarige leeftijd geen verboden discriminatie oplevert. Deze leer is bevestigd in het arrest van de Hoge Raad van 1 november 2002 (ESS/Op 't Land).⁶ Volgens de Hoge Raad bestaat er nog steeds een objectieve redelijke rechtvaardiging voor het onvrijwillig beëindigen van de dienstbetrekking bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd.

Het verplicht met pensioen gaan op een lagere leeftijd dan 65 jaar is echter, zo blijkt uit lagere jurisprudentie, aanzienlijk minder vanzelfsprekend. Ten aanzien van verkeersvliegers, casinomedewerkers, scheidsrechters en call center medewerkers is inmiddels in diverse uitspraken uitgemaakt – vóór inwerkingtreding van de wet – dat een lagere pen-

sioenleeftijd dan 65 jaar alleen is toegestaan wanneer er sprake is van objectieve rechtvaardiging.⁷ Op dit moment komen in veel pensioenreglementen, arbeidsovereenkomsten en CAO's lagere pensioenleeftijden voor, zoals 60 en 62 jaar, en voor sommige beroepsgroepen, zoals verkeersvliegers, zelfs 56 jaar. Ingevolge art. 13 van de wet zijn bedingen die in strijd zijn met de wet nietig. In dat verband is van belang dat er voor dit verbod van onderscheid een overgangsregeling geldt. Art. 16 van de wet bepaalt dat dit verbod niet geldt tot 2 december 2006 indien de lagere pensioenleeftijd voor 1 mei 2004 was opgenomen in een arbeidsovereenkomst, CAO of pensioenregeling. Deze overgangsregeling is in het leven geroepen om onder meer werkgevers, werknemers en CAO-partijen in de gelegenheid te stellen om eventueel nieuwe afspraken te maken.

ALGEMENE RECHTVAARDIGINGSGROND

In art. 7 lid 1 onderdeel c van de wet is de algemene objectieve rechtvaardigingsgrond opgenomen. Daaruit blijkt dat het verbod niet geldt indien het leeftijdsonderscheid objectief gerechtvaardigd is door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn.

In de Memorie van Toelichting wordt aan de hand van een aantal voorbeelden aangegeven wanneer leeftijdsonderscheid objectief gerechtvaardigd en daarmee geoorloofd zou kunnen zijn.⁸ Zo kunnen volgens de regering leeftijdsgrenzen worden gesteld die in verband met de vervulling van de functie noodzakelijk zijn ter bescherming van de gezondheid en de veiligheid van betrokkenen, zoals het verrichten van arbeid door jeugdigen. Een ander voorbeeld is het functioneel leeftijdsontslag. Dit houdt in dat voor bepaalde functies – zoals bijvoorbeeld brandweerman – ontslag wordt verleend bij het bereiken van een bepaalde leeftijd (meestal vanaf 55 jaar) onder toekenning van een inkomensvervangende uitkering.

Een lagere pensioenleeftijd dan 65 jaar is volgens wet en jurisprudentie alleen toegestaan in geval van objectieve rechtvaardiging

Volgens de regering zal deze leeftijdsgrens in beginsel zijn ingegeven door gezondheids- en veiligheidsoverwegingen of eisen die in verband met een goede vervulling van de arbeid moeten worden gesteld.

Van objectieve rechtvaardiging kan blijken de Memorie van Toelichting ook sprake zijn wanneer het gaat om beroepsactiviteiten waarbij leeftijd een bepaalde rol speelt, bij voorbeeld bij de functie van mannequin die kleding moet showen voor 15- en 16-jarigen. Voor deze functie ligt het volgens de regering voor de hand dat er geen 60-jarige mannequin wordt aangetrokken.

DE COMMISSIE

De Commissie Gelijke Behandeling is belast met toezicht op de naleving van de wet en zal bij een vermoeden van verboden leeftijds-onderscheid onderzoeken of ongerechtvaardigd onderscheid naar leeftijd is gemaakt. De Commissie kan een oordeel geven naar aanleiding van een verzoek maar kan ook uit eigen beweging een onderzoek instellen en vervolgens een oordeel geven. De Commissie is bevoegd om alle inlichtingen en bescheiden te vorderen die zij redelijkerwijs noodzakelijk acht en de wederpartij is verplicht

hieraan mee te werken. Het oordeel van de Commissie is niet bindend. Het is ook mogelijk om een zaak meteen voor te leggen aan de burgerlijke rechter.

Inmiddels heeft de Commissie twee uitspraken gedaan op het gebied van leeftijds-onderscheid. In haar oordeel van 4 mei 2004 heeft de Commissie uitgemaakt dat de bepaling in een arbeidsvoorwaardenregeling om geen salarisverhoging toe te kennen na de leeftijd van 57 jaar verboden leeftijdsdiscriminatie inhoudt.⁹ In een uitspraak van 17

mei 2004 heeft de Commissie bepaald dat een pensioentoezegging waarin een naar leeftijd gedifferentieerde premie beschikbaar wordt gesteld geen verboden onderscheid naar leeftijd oplevert. In diezelfde uitspraak oordeelde de Commissie echter dat een naar leeftijd gedifferentieerde bijdrage bij een beschikbare-premiereregeling wel leeftijdsdiscriminatie oplevert.¹⁰

Ik verwacht dat de wet nog de nodige vragen zal oproepen. Het blijft immers moeilijk om met zekerheid aan te geven in welke gevallen sprake is van een voldoende objectieve rechtvaardiging voor onderscheid op grond naar leeftijd. Hoewel de wet in werking is getreden, zal de vraag naar verboden leeftijdsdiscriminatie in veel gevallen uiteindelijk nog steeds door de burgerlijke rechter moeten worden beantwoord.

NOTEN

- 1 Kamerstukken II 2001/2002, 28 170, nr. 3, p.17 (MvT).
- 2 Kamerstukken II 2001/2002, 28 170 nr. 7, p. 7.
- 3 Brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid d.d. 11 februari 2004 met kenmerk AV/IR 2004/28.
- 4 Kamerstukken 2001/2002 28 170, nr. 3, p. 26 (MvT).
- 5 HR 13 januari 1995, JAR 1995, 35.
- 6 HR 1 november 2002, JAR 2002, 270.
- 7 Zie onder meer Rb. Haarlem, 19 november 2002, JAR 2002, 290; Hof Amsterdam 3 april 2003, JAR 2003, 126 en Hof Amsterdam 4 december 2003, JAR 2004, 12.
- 8 Kamerstukken II 2001/2002, 28 170, nr. 3, p. 34 (MvT).
- 9 Oordeel 2004-46, CGB 4 mei 2004.
- 10 Oordeel 2004-51, CGB 17 mei 2004.

(advertentie)

Hoero specialiseren?
Allround moet je
zijn! Je wilt toch
overal een beetje
over kunnen
meepraten.

Een beetje meepraten?
Ach ieder zijn
ambitie...

Jurist bij DAS rechtsbijstand www.das.nl
AMSTERDAM ARNHEM 'S-HERTOGENBOSCH

Perscontacten in civiele zaken

F.A.W. Bannier

advocaat en hoogleraar advocatuur te Amsterdam

Onlangs berispte het Hof van Discipline een civiel advocaat die de pers informatie gaf over een zaak terwijl de cliënt, althans de huidige bestuurders van de betrokken vennootschap, daarvoor geen toestemming had(den) gegeven. 'Dat het belang van de cliënt de enige leidraad moet zijn, mag wel eens duidelijk worden gezegd in een tijd waarin de pers een grote belangstelling heeft voor de advocatuur.'

Contacten tussen advocaten en de pers¹ komen vooral voor in strafzaken. In civiele zaken minder, maar we zien deze contacten ook daar van tijd tot tijd. Te denken valt bijvoorbeeld aan kort gedingen waarbij bekende Nederlanders betrokken zijn. In strafzaken komt het voor dat contact met de pers gezocht wordt in het kader van de verdedigingsstrategie. De bekende kwestie van het dossier dat aan de pers ter inzage werd gegeven in de zaak van 'Het meisje van Nulde' is een voor de hand liggend voorbeeld. Daarover heeft de tuchtrechter zich uitgesproken. Over perscontacten in civiele zaken is onlangs een uitspraak gevallen van de Raad van Discipline in Den Haag en in hoger beroep het Hof van Discipline, die enige aandacht verdient. Zeer kort samengevat (en met voorbijgaan aan een aantal andere feiten en aspecten) ging het om de volgende feiten.

De in advocatenkringen niet onbekende journalist Micha Kat heeft onlangs een boek gepubliceerd, *Topadvocatuur. In de keuken van de civiele rechtspraak*, waarin tien zaken beschreven worden die op verschillende gebieden van de civiele praktijk betrekking hebben. In een van die verhalen speelt mr. X een rol, als de advocaat die in die zaak was opgetreden en die door de journalist als verschaffer van informatie wordt aangehaald. Een van de bij de besproken zaak betrokken vennootschappen – die ik hierna met 'de vennootschap' zal aanduiden – en twee bij die vennootschap betrokkenen, meenden dat het mr. X niet vrij stond om zijn medewerking aan de publicatie te verlenen en dat hij informatie had verstrekt die hij niet had mogen vrijgeven. Zij dienden een aantal klachten in.

Mr. X voerde een aantal verweren aan. Erkennend dat hij inderdaad met de journalist gesproken had, zei hij dat alleen informatie verstrekt was die al via perspublicaties bekend was dan wel in openbaar uitgesproken rechterlijke uitspraken was neergelegd. Bovendien werd gesteld dat mr. X in de periode waarover gesproken was vooral met bepaalde, andere, betrokkenen bij de vennootschap contact onderhield en zijn informatie van hen gekregen had. Die personen – ik zal ze 'de Heren Q' noemen – waren niet meer bij de vennootschap betrokken maar in de bewuste periode en ook nog daarna ook zelf cliënten van mr. X. De Heren Q waren dus vertegenwoordigers van de vennootschap geweest maar ook zelfstandig door mr. X geadviseerd. Vast stond dat met de vennootschap zelf geen contact was geweest over de contacten met Micha Kat.

GEEN EXCUUS

De Raad van Discipline plaatste de beoordeling uitdrukkelijk in het licht van Gedragsregel 10: 'Bij het beantwoorden van vragen van publiciteitsmedia of het anderszins verlenen van medewerking aan publiciteit omtrent een zaak, die bij hem in behandeling is of geweest is, dient de advocaat het belang van de cliënt en de ten opzichte van hem in acht te nemen zorgvuldigheid voorop te stellen. Hij verleent die medewerking niet tegen de kennelijke wil van de cliënt.'

De Raad citeert de tekst van de Gedragsregel letterlijk; het Hof van Discipline doet dit niet expliciet maar aangenomen mag worden, dat de uitspraak van het hof ook in het licht van deze Gedragsregel gelezen moet worden.

In de uitspraken van raad en hof komen uiteraard alle klachtonderdelen aan de orde.² Voor dit moment gaat het mij om de uitspraak voorzover deze zegt dat het feit dat de informatie verkregen werd van de Heren Q, die later hun banden met de vennootschap verbraken en die ook zelfstandig cliënt waren van mr. X, geen excuus opleverde. Mr. X had zich moeten verstaan met de vennootschap zelf, wier advocaat mr. X was in de periode waarover het verhaal ging. Ook het feit dat de feiten al via eerdere perspublicaties en in rechterlijke uitspraken bekend geworden waren, hielp niet. Mr. X wist – dat was al vastgesteld – dat de vennootschap geen publiciteit wenste. Nu aan mededelingen van mr. X als voormalig advocaat van de vennootschap bijzondere betekenis had kunnen worden toegekend, had hij zich van medewerking aan de publicatie moeten onthouden. Hierbij mag vermoedelijk ook gelezen worden: zonder toestemming van de voormalige cliënt.

GEWENST DOOR CLIËNT?

Mr. X had de informatie over de periode, waarover het in de publicatie ging, gekregen van de Heren Q, toentertijd namens de vennootschap sprekend. De informatie was dus van de klagende vennootschap zelf afkomstig. Dat was niet voldoende om te mogen aannemen dat mr. X ook later nog over die informatie met derden mocht spreken. We nemen maar aan dat de Heren Q het met de

publicatie eens waren, maar heel erg relevant is dit niet nu zij in elk geval niet klaagden. Mr. X had *op het moment* van de perscontacten met de voormalige cliënt contact moeten opnemen om zich ervan te vergewissen dat deze zich met de medewerking aan de publicatie kon verenigen. Dit lijkt mij geheel in lijn te zijn met Gedragsregel 10. Die regel lees ik als te zijn gebaseerd op de eerste deelnorm van artikel 46 Advocatenwet.

In deze bepaling wordt gezegd dat de advocaat tuchtrechtelijk aangesproken kan worden ter zake van de zorg die hij behoort te betrachten ten opzichte van degenen wier belangen hij behartigt of behoort te behartigen. Het meewerken aan publiciteit behoort nooit gericht te zijn op publiciteit voor de advocaat zelf maar moet altijd dienstbaar gesteld worden aan het belang van de cliënt. Natuurlijk kan een advocaat ook wel eens in de pers komen los van een actuele zaak. De

dingsplicht. Dat deze plicht bij perscontacten een belangrijke rol speelt, behoeft geen toelichting. Hoe kun je de geheimhoudingsplicht grondiger schenden dan door geheim te houden gegevens aan de pers mee te delen? Gedragsregel 10 stelt aan perscontacten de belangrijke voorwaarde van het contact met en consent van de cliënt. Dat vangt een probleem met de geheimhoudingsplicht tot op zekere hoogte op. Maar niet alle problemen. De geheimhoudingsplicht is een plicht, en het verschoningsrecht een recht, van de advocaat en niet van de cliënt.³ Wanneer de geheimhoudingsplicht in het geding komt, kan de advocaat zich er dus niet vanaf maken door zich te beroepen op de wens van de cliënt: als deze spreken goed vindt, moet de advocaat zich ook nog afvragen of er niet ook nog andere belangen in het spel zijn, zoals het belang van de advocatuur in een ruimer verband.

Bij de geheimhoudingsplicht is de wens van de cliënt niet doorslaggevend; de advocaat moet zich ook afvragen of er geen andere belangen in het spel zijn

advocaat die uitgenodigd wordt voor een interview omdat hij of zij interessant wordt gevonden los van een bepaalde zaak en meer als persoon zelf, kan met de pers spreken want dan komen er geen cliëntenzaken aan de orde (althans zou dat niet moeten gebeuren).

Wanneer het echter gaat om publiciteit die met een zaak of een cliënt verbonden is staat het belang van de cliënt voorop. De advocaat moet zich er dan rekenschap van geven of met de publiciteit dat belang gediend is, maar nog veel meer, of de cliënt die publiciteit wenst. Op die mate van zorg heeft de cliënt recht en die basisregel van artikel 46 wordt in Gedragsregel 10 uitgewerkt.

Dan is er natuurlijk ook nog een andere grondregel in het spel, zij het dat deze niet in de Advocatenwet is neergelegd maar wel in de Gedragsregels (regel 6): de geheimhou-

NIET VREEMD

Terug naar het geval van mr. X. Hij meende te kunnen spreken omdat de informatie ten eerste van de cliënt zelf afkomstig was en verder reeds via de pers en openbare rechterlijke uitspraken gemeengoed geworden was. Hij stelde door het gesprek met Kat slechts ordening te hebben willen aanbrengen in die publieke feiten. Ik laat in het midden of het, in het boek van Kat aan mr. X in de mond gelegde, de indruk van uitsluitend ordenend optreden ondersteunt, want de inhoud van het hoofdstuk uit het boek stond niet in deze zin ter discussie.

Ik zou mij kunnen voorstellen dat een advocaat die geconfronteerd wordt met een naderende perspublicatie, die er duidelijk naast zit, wel eens goed werk zou kunnen doen door de nodige correcties te suggereren. De Raad van Discipline – het hof kwam hier niet aan toe – achtte het ordeningselement

Ook voor publiciteit waarin de kantoren trots hun betrokkenheid bij grote transacties vermelden, moet toestemming van de cliënt zijn verkregen

niet relevant: 'Tenminste had het op de weg van verweerder gelegen om met zijn voormalige cliënt in overleg te treden op welke wijze en tot hoever een en ander [namelijk dat ordenen, FAWB] zou kunnen geschieden'. In deze bewoordingen is deze overweging mij iets te absoluut. Er kunnen gevallen zijn, waarin ingrijpen op eigen gezag van de advocaat zó verstandig is, dat daar tuchtrechtelijk niets op aan te merken is, zelfs als het door Gedragsregel 10 voorgeschreven raadplegen van de cliënt niet plaatsvond. De tuchtrechter legt dus de nadruk op het deel van de regel, dat zegt, dat perscontacten uit den boze zijn tegen de wil van de cliënt.

Mr. X lijkt te hebben aangevoerd dat hij de toestemming van de cliënt impliciet had verkregen omdat hij zijn kennis aan de Heren Q ontleende, die toen namens de vennootschap mochten spreken. Ik kan echter niets vreemds zien in de gedachtegang dat de vennootschap niet blijvend vereenzelvigd mag worden met een voormalig bestuur. De vraag of publiciteit gewenst wordt kan niet beoordeeld worden naar de inzichten van het moment dat de feiten zich in het verleden én onder een andere directie voordeden, maar moet worden afgemeten aan de omstandigheden van het moment waarop de publiciteit gezocht wordt. Daartussen kan wel eens een groot verschil liggen. In de uitspraak in hoger beroep wordt dit meer geprofileerd en wordt door het hof opgemerkt dat de vennootschap, onder haar nieuwe directie, te kennen had gegeven geen publiciteit te wensen.

ALGEMEEN BEKEND

Ik heb dus een vraagteken geplaatst bij de absolute van het verbod om ook bij eenvoudige maar zinvolle correcties (mits in het belang van de cliënt!) met de pers te spreken. Maar als van die door mij gewenste beperkte vrijheid geen gebruik gemaakt kan worden, dient met de cliënt overlegd te worden. De Gedragsregel is duidelijk en begrijpelijk. De cliënt moet dan in staat gesteld worden een beslissing te nemen met inachtneming van alle omstandigheden van het moment waarop publiciteit zich kan voordoen. Irrelevant is of de te publiceren gegevens al in het publieke domein verkeren.

Is deze laatste toevoeging gewenst? Moet de advocaat verboden worden zich in de pers uit te laten over zaken die al algemeen bekend zijn? Ik ben geneigd het met de tuchtrechter eens te zijn. Het gaat tenslotte altijd om iets wat de cliënt aangaat. Het belang van die cliënt staat voorop en niet dat van de advocaat (vgl. Gedragsregel 5). Het is juist om de cliënt te laten beslissen of publiciteit met zijn eigen betrokkenheid gewenst wordt of dat die, vermoedelijk onafwendbare, publiciteit maar passief ondergaan moet

spraak valt op te maken). Overigens kan ik mij wel voorstellen dat feiten dermate openbaar zijn dat een advocaat ze los van zaak en cliënt zou kunnen zien en er dan over zou mogen spreken. Voor die nuance biedt de uitspraak geen ruimte en ik vraag mij af of dit niet te absoluut geoordeeld is.

LESSEN

Zijn uit deze uitspraak lessen te leren voor de praktijk? Het minst wat hierop gezegd kan worden is dat de advocaat zich zeer goed

worden. Het is goed denkbaar dat de advocaat daar een verstandig advies over kan geven maar dat moet dan in gezamenlijk overleg uitgemaakt worden.

Opvalt, dat het hof hierbij ook nog overweegt dat aan uitlatingen van mr. X, als voormalig advocaat van de vennootschap bijzondere betekenis kan worden toegekend. Ik zou denken, dat dit het geval kan, maar niet hoeft te zijn. Het moet wel een overweging zijn waar de advocaat rekening mee houdt voor hij beslist aan publiciteit mee te werken, en van dit laatste was in de onderhavige zaak niet gebleken (voorzover uit de uit-

rekenschap moet geven van wat hij doet dan wel mag doen, als hij door de pers benaderd wordt. De inhoud van Gedragsregel 10 moet hem helder voor ogen staan. Het belang van de cliënt moet de enige leidraad zijn. Dat mag wel eens duidelijk gezegd worden in een tijd waarin de pers een grote belangstelling heeft voor de advocatuur en deze graag kritisch volgt. Met die aandacht is niets mis. Integendeel, laat de advocatuur zich maar voortdurend realiseren dat zij een eigen plaats in de samenleving heeft en die ook moet kunnen en willen verantwoorden. Maar de zorg voor de cliënt is de maat waar-

aan het optreden in de pers wordt gemeten.

Dit kan betekenen dat een advocaat, die om commentaar gevraagd wordt na een kort geding, zijn overenthousiaste cliënt weerhoudt om met de pers te spreken als diens belang dit dicteert. Het betekent ook dat de advocaat altijd duidelijk voor ogen moet houden dat de directie en de vennootschap twee verschillende partijen kunnen zijn. En dat de mening van de vennootschap wel eens gewijzigd zou kunnen zijn wanneer de feiten zich vroeger hebben voorgedaan en al helemaal als ook nog eens de directie gewisseld is.

Een bijzonder en zeer actueel voorbeeld van publiciteit is te vinden in de speciaal op de advocatuur gerichte publicaties waarin de kantoren trots hun betrokkenheid bij grote

als regel gegeven zijn en soms zelfs stilzwijgend. Van klachten is mij in elk geval niets bekend.

PROCESTACTIEK

In de zaak van 'Het meisje van Nulde' werd publiciteit gebruikt om een bepaald beeld van de cliënt in de publieke opinie recht te zetten. Een actie dus met een procestactisch oogmerk. Kan dat ook in een civiele zaak? Ik denk dat het antwoord bevestigend is.

Wanneer men ervan uitgaat dat een zaak voor de pers aantrekkelijk is én dat de rechter – bijvoorbeeld de Voorzieningenrechter – de krant leest of televisie kijkt, is het zoeken van publiciteit voorstelbaar. Of het zin heeft is een andere vraag, waarover ik mij hier (gelukkig) niet hoeft uit te laten. De kans op

die een wederpartij liever niet, of in andere bewoordingen, in de krant terug zou lezen. Dan geldt de regel, dat de advocaat primair het belang van zijn eigen cliënt moet dienen en ten opzichte van de tegenpartij een grote mate van vrijheid heeft bij de wijze waarop de zaak behandeld wordt. Die vrijheid vindt zijn begrenzing daar waar onnodig grieven de dan wel onjuiste mededelingen worden gedaan.⁴

LOS VAN CLIËNT

Het is verheugend, dat de tuchtrechter zich eens heeft kunnen uitlaten over publiciteit in een civiele zaak. Met de uitspraak kan ik in vergaande mate meegaan. Ik denk wel dat zij op een enkel punt nog wel eens een beetje genuanceerd zou kunnen worden. In het bij-

transacties kunnen vermelden. Het zal meestal gaan om transacties die min of meer uitgebreid in de media openbaar zijn gemaakt. Onder Gedragsregel 10 zou dan echter toch ook in elk geval de toestemming van de cliënt verkregen moeten zijn. De uitspraak van Raad en Hof van Discipline laten geen ruimte voor twijfel. Overigens zal die

een confrontatie met de deken of zelfs de tuchtrechter bestaat ook dan. Niet zozeer als dat het geval was in die strafzaak. Daar werd het strafprocesdossier aan de journalist ter inzage gegeven. In civiele zaken is er niet een vergelijkbaar, naar zijn aard wat bijzonder en gevoelig, dossier. Er kunnen echter wel gegevens aan de pers worden doorgegeven,

zonder denk ik dan aan situaties waarin een redelijk denkend en handelend advocaat mag ingrijpen om correcties aan te brengen die zonder twijfel in het belang van de cliënt zijn en die waarin de feiten dermate openbaar geworden zijn dat zij een leven los van de individuele cliënt zijn gaan leven. ●

NOTEN

- 1 Hieronder versta ik zowel de schrijvende pers als radio en televisie, voor dit artikel.
- 2 Waarbij wel opvalt, dat sommige onderdelen pas bij het hof voor het eerst besproken worden en dus in één instantie worden afgedaan.
- 3 Vgl. HR 7 juni 1985, NJ 1986-174.

- 4 De hier weergegeven formulering is in velerlei vorm terug te vinden in de jurisprudentie van het Hof van Discipline, die nagelezen kan worden in *Het advocatentuchtrecht* van mr. S. Boekman, derde druk bewerkt door prof. mr. L.H.A.J.M. Quant en mr. D.H. Steenmetser-Bakker, p. 115v.

Kroniek Insolventierecht 2003 (II)

Georg van Daal, Menno van Oostveen, Jeroen Rommes en Ilan Spinath*

In dit nummer het tweede deel van de jaarlijkse kroniek Insolventierecht, met de in 2003 gepubliceerde jurisprudentie.¹ In deze kroniek wordt de schuldsanering van natuurlijke personen buiten beschouwing gelaten,² evenals het invorderingsrecht van de Ontvanger der Rijksbelastingen.

INHOUD

DEEL I

Aandeelhoudersaansprakelijkheid
Actio Pauliana
Afkoelingsperiode
Beroep op en van rechter-commissaris
Bestuurdersaansprakelijkheid – Boek 2 BW
Bestuurdersaansprakelijkheid – Onrechtmatige daad
Bodemvoorrecht
Boedelomvang
Curator
Enquête
Faillietverklaring

DEEL II

Huur
Internationale aspecten
Lopende procedures
Misbruik faillissement
Onverschuldigde betaling
Processuele aspecten, inclusief renvooi- en verificatieprocedures
Separatisten (hypotheek en [stil] pandrecht)
Surseance van betaling
Uitdelingslijst
Vennootschapsrechtelijke aspecten
Verificatie van vorderingen
Verrekening
Wederzijdse zekerhedenregeling
Werknemers

HUUR

Curatoren hadden een huurpand om niet aan een doorstarter in gebruik gegeven.³ De verhuurder probeerde zijn boedelvordering ex art. 39 Fw de rang van concurrente boedelvordering te laten ontstijgen. Door de rechter werd vastgesteld dat de curatoren wanprestatie jegens de verhuurder hadden gepleegd. Dit bracht echter geen hogere rangorde met zich mee, nu de huurvordering niet voortvloeide uit de wanprestatie maar uit de toen reeds opgezegde doch nog

van kracht zijnde huurovereenkomst die reeds concurrente boedelschuld was op grond van art. 39 Fw. De stelling dat de huur als kosten van executie en vereffening (algemene of bijzondere faillissementskosten) waren aan te merken, aangezien de ingebruikgeving onderdeel vormde van de doorstarttransactie in het kader waarvan alle activa zijn overgedragen, werd niet aanvaard.

Rechtbank Middelburg hield een curator persoonlijk aansprakelijk omdat deze geen medewerking had verleend aan ontruiming van het gehuurde.⁴ In casu betrof het een bedrijfsruimte met inventaris én chemisch afval waarvan vaststond dat de ontruiming niet gemakkelijk zou zijn. De curator sloeg een bod, groot NLG 100, van de verhuurder voor de gehele inventaris af en frustreerde hiermee de beëindiging van de huurovereen-

komst en de vrije beschikking over het pand door de verhuurder. Vervolgens liet de ontruiming van de bedrijfsruimte circa anderhalf jaar op zich wachten en bereikte de curator een verkoopopbrengst van NLG 6.165,20. De rechtbank paste de door de Hoge Raad geformuleerde zorgvuldigheidsnorm⁵ toe en oordeelde dat het voor de curator voorzienbaar was dat de boedelschuld van de verhuurder niet uit de boedel zou kunnen worden betaald. Door desondanks niet mee te werken aan de ontruiming terwijl er bovendien geen uitzicht was op een hogere verkoopopbrengst van de inventaris die ten goede had kunnen komen aan de overige crediteuren, had de curator niet voldaan aan de zorgvuldigheidsnorm en was hij persoonlijk aansprakelijk voor de schade.

* De eerste drie auteurs zijn als advocaten werkzaam bij AKD Prinsen Van Wijmen te Utrecht, de vierde auteur is advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek te Amsterdam

HYPOTHEEK: zie Separatisten

INTERNATIONALE ASPECTEN

De uitspraak van de Hoge Raad van 7 maart 2003⁶ borduurde voort op HR 24 oktober 1997:⁷ naar Nederlands internationaal privaatrecht kan een faillissementspauliana slechts slagen als zowel aan de eisen van het op het faillissement toepasselijke recht (de 'lex concursus') als aan die van het op de aangevochten rechtshandeling (de 'lex causae') is voldaan. Vermeld zij dat de casus dateert van vóór de inwerkingtreding van de Europese Insolventieverordening, die in artikel 13 een vergelijkbare regeling geeft, met dien verstande dat de bewijslast niet rust op de curator, maar op de bevoordeelde.

Rechtbank Rotterdam⁸ kwam, onder verwijzing naar de Europese Insolventieverordening (art. 4 lid 2 sub d en 6 lid 1), tot de conclusie dat voor de vraag of de Nederlandse debiteur zijn schuld aan de Duitse failliet mag verrekenen, de *lex causae* (in casu Nederlands recht) de *lex concursus* (in casu Duits recht) kan doorbreken. De eis van rechtszekerheid brengt met zich mee dat de in Nederland gevestigde wederpartij van de gefailleerde niet bedacht hoeft te zijn op door regels van vreemd recht gestelde voorwaarden aan een verrekening als de rechtshandeling door een ander recht (de *lex causae*) wordt beheerst en de regels van vreemd recht strenger zijn. Interessant is dat de rechtbank oordeelt dat onder de *lex causae* ook het faillissementsrecht valt, iets waarover de Insolventieverordening niet duidelijk is en waarover de meningen in de literatuur verdeeld zijn.

Ook het Hof 's-Hertogenbosch⁹ verwijst in een verrekening in een grensoverschrijdend faillissement naar de Europese Insolventieverordening. Een beroep op verrekening dient getoetst te worden aan zowel de *lex concursus* als de *lex causae*. Men zij er overigens op bedacht dat, als de *lex concursus* verrekening toestaat, artikel 6 van de Insolventieverordening er niet toe kan leiden dat een strengere *lex causae* aan verrekening in de weg staat. De dubbele toetsing die zowel het hof als de rechtbank (in de uitspraak hiervoor) hanteert, zou strikt genomen tot een andere uitkomst kunnen leiden.

Op grond van artikel 3 Insolventieverordening is de rechter van de lidstaat waar het centrum van de voornaamste belangen van de schuldenaar is gelegen, bevoegd het faillissement uit te spreken. Het Hof Amsterdam¹⁰ oordeelt dat een verhuizing van de schuldenaar er niet aan in de weg staat dat dit centrum nog gelegen is in de voormalige woonplaats. Het hof lijkt hiermee af te wijken van de tekst en bedoeling van de Insolventieverordening, die op het eerste gezicht geen ruimte laat voor aanknopings bij het historische centrum van voornaamste belangen.

LOPENDE PROCEDURES

Een curator besloot dat hij ex art. 27 Fw een aantal procedures niet wenste over te nemen.¹¹ Vervolgens deed de failliet door middel van art. 69 Fw een verzoek dat ertoe strekte dat de curator zich moest stellen en daarmee beletten dat ontslag van instantie kon worden gevraagd, doch zich vervolgens zou onthouden van nadere proceshandelingen. De rechtbank oordeelde dat de failliet ontvankelijk was in zijn art. 69 Fw-verzoek maar wees het verzoek af omdat het verzoek het doel en de strekking van art. 27 Fw missende. Van de curator kan niet worden verwacht dat hij zich uitsluitend stelt om te voorkomen dat gedaagde ontslag van instantie kan vragen en dat hij zich vervolgens onthoudt van elke proceshandeling.

Het hof had uitvoerbaar bij voorraad een arrest gewezen ten gunste van de curator.¹² De wederpartij vorderde in cassatie om aan het arrest van het hof de voorwaarde te verbinden dat door de curator zekerheid werd gesteld. Nu ervan moest worden uitgegaan dat de curator a) niet met de afwikkeling van de boedel zou wachten totdat in de hoofdzaak was beslist en b) ingeval zijn vordering uiteindelijk alsnog werd afgewezen, niet in staat zou zijn tot (algehele) terugbetaling van hetgeen de wederpartij uit hoofde van het arrest van het hof verschuldigd was, leidde afweging van de wederzijdse belangen tot het oordeel dat de vordering toewijsbaar was.

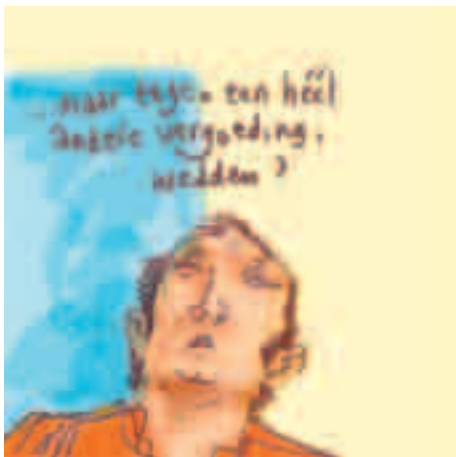
MISBRUIK FAILLISSEMENT

Zowel in eerste aanleg als bij het hof¹³ werd het faillissement van M+ Input Services B.V. niet vernietigd. Ten tijde van de eigen aangifte was waarschijnlijk al duidelijk dat het bedrijf ná faillissement een doorstart in afgeslankte vorm zou maken. Vraag was of de faillissementsaanvraag misbruik van recht betekende. Het hof stelde vast dat de vennootschap daadwerkelijk in de toestand was geraakt dat zij was opgehouden te betalen doordat de grootste opdrachtgever zijn heil elders zocht. Niet gezegd kon worden dat de vennootschap haar faillissement had aangevraagd met geen ander doel dan om een deel van haar werknemers te benadelen, omdat die aanvraag mede ten doel had de belangen van haar moedermaatschappij, haar directeur en enige (andere) werknemers te dienen. Geheel in deze lijn had Rechtbank 's-Gravenhage op 14 mei 2003 een verzet tegen een faillissement afgewezen.¹⁴ De moedermaatschappij had een 403-verklaring afgegeven. Tegelijkertijd met het intrekken van deze verklaring had de dochter haar faillissement aangevraagd. Moeder betaalde alle opeisbare vorderingen ontstaan uit verplichtingen aangegaan tot de aanvraag van het faillissement. De werknemers stellen dat het faillissement werd misbruikt aangezien na verificatie de moedermaatschappij als enige nog uit de boedel zou ontvangen, terwijl de werknemers met lege handen achterbleven. Ook in dit geval was daadwerkelijk sprake van een insolvabele situatie en deelde de rechtbank niet het standpunt dat het faillissement met geen ander doel was aangevraagd dan het schaden van de werknemers.

In een afwijkende uitspraak heeft Heineken met succes een beroep gedaan op misbruik van faillissementsrecht.¹⁵ Heineken had een voorkeursrecht op een pand en was al geruime tijd nakoming van dit voorkeursrecht in rechte aan het afdwingen. Daags voor een (laatste) kort geding werd op eigen verzoek het faillissement uitgesproken. Gezien de omstandigheden van het geval was er hier wél sprake van misbruik van bevoegdheid. De vennootschap had, gezien de onevenredigheid tussen haar belang bij de uitoefening van haar bevoegdheid tot faillissementsaanvraag en het

belang van Heineken dat daardoor werd geschaad, in redelijkheid niet tot de uitoefening van haar bevoegdheid kunnen komen.

Een uitspraak van de Voorzieningenrechter te 's-Hertogenbosch toonde ook in 2003 weer aan dat een vordering uit onrechtmatige daad soelaas kan bieden aan werknemers.¹⁶ De Voorzieningenrechter stelde hier vast dat er sprake was van overgang van onderneming ex art. 7:662 BW. De Voorzieningenrechter oordeelde dat het faillissement van Fairetail Personeel B.V. kennelijk alleen was aangevraagd teneinde overtollig personeel te ontslaan. Fairetail B.V. had als bestuurder en opdrachtgever van het failliete Fairetail Personeel B.V. én Beter Personeel B.V. misbruik gemaakt van art. 7:666 BW. Dit is onrechtmatig jegens de eisende benadeelde werknemers en Fairetail B.V. werd aansprakelijk gehouden voor de schade die zij hadden geleden. Interessant detail was dat Beter Personeel B.V. reeds voor de faillissementsdatum van Fairetail Personeel B.V. personeel van de aanstaande failliet had aangeboden bij haar in dienst te komen (voor uitoefening van dezelfde activiteiten).

ONVERSCHULDIGDE BETALING

Onverschuldigde betalingen aan curatoren blijven de gemoederen bezighouden. In de zaak die leidde tot een uitspraak van de Rechtbank Roermond¹⁷ betaalde een debiteur na openbaarmaking door de ene bank van de failliet van de verpanding van de vordering van de failliet, toch op de rekening bij

een andere bank van diezelfde failliet. Tussen debiteur en failliet bestond al jaren een rechtsverhouding. Nu deze aanleiding vormde voor de onverschuldigde betaling, was de boedelvordering die daar het gevolg van was in lijn met de geldende jurisprudentie volgens de rechtbank concurrent. In een annotatie langer dan de uitspraak legt annotator Wessels uit waarom de leer van de Hoge Raad over onverschuldigde betalingen aan curatoren q.q. wetsystematisch zo ongelukkig is, althans ondeugdelijk is onderbouwd. Hij concludeert wel dat in deze zaak de Voorzieningenrechter terecht de hoofdregel heeft toegepast.

Een vergelijkbare betaling was ook aanleiding voor de uitspraak van het Gerechtshof 's-Hertogenbosch van 23 september 2003.¹⁸ Ook hier concludeerde de rechter tot het bestaan van een boedelvordering, maar deze was concurrent nu betaling het gevolg was van een bestaande rechtsverhouding. Volgens annotator Molkenboer is het resultaat van dit arrest juist, maar redeneert het hof verkeerd. Betaling op een verpande factuur kan volgens Molkenboer per definitie niet onverschuldigd zijn, maar leidt op grond van art. 6:33 BW tot een concurrente boedelvordering omdat de failliete crediteur onbevoegd is de betaling in ontvangst te nemen. Ook Rechtbank Amsterdam, 8 oktober 2003¹⁹ concludeerde tot een concurrente boedelvordering. Een bank had het creditsaldo van de rekening van een failliet op de rekening van de curator gestort, maar vergeeten dat saldo te verrekenen met een uitbetaalde bankgarantie aan een verhuurder. De betaling was het gevolg van een bestaande rechtsverhouding, dus kwam hieruit slechts een concurrente boedelvordering voort.

Tot een andere uitkomst kwam het Gerechtshof 's-Hertogenbosch in een arrest van 12 augustus 2003.²⁰ Daarin werd geoordeeld dat de vroegere rechtsverhouding tussen de failliet en de betaler géén aanleiding was geweest tot de onverschuldigde betaling, zodat de curator op grond van art. 6:162 BW onmiddellijk en zonder inhouding boven alle andere boedelschulden het onverschuldigd betaalde moest restitueren. Dat het onverschuldigd betaalde de boedel niet had bereikt, omdat de ontvangende

bank zich daarop jegens een vordering op de failliet door verrekening had verhaald, deed hier niet aan af. Onbegrijpelijk blijft overigens waarom de curator die bank niet aansprak. Volgens annotator Molkenboer mist het hof hier dat de Hoge Raad in het arrest Ontvanger/Hamm q.q.²¹ de restitutieverplichting juist wél mede heeft gebaseerd op verrijking van de overige (boedel)crediteuren, van welke verrijking in de casus waarover het Gerechtshof oordeelde nu juist geen sprake was.

PANDRECHT: zie Separatisten

PAULIANA: zie Actio Pauliana

PROCESSUELE ASPECTEN, INCLUSIEF RENVOOI- EN VERIFICATIEPROCEDURES

In geval van een door de failliet ingestelde vordering is de curator te allen tijde bevoegd het proces over te nemen. Die bevoegdheid omvat mede de bevoegdheid het geding over te nemen door het instellen van een rechtsmiddel.²² Dit betekent dat, ook al is een curator in hoger beroep niet verschenen, dit geen beletsel vormt hem in cassatie ontvankelijk te achten.²³

De rechtbank die oordeelde dat de kosten van de in de Faillissementswet bevolen publicaties ten laste van de schuldenaar komen, werd teruggefloten door de Hoge Raad.²⁴ Een dergelijke beschikking is geen beschikking in de zin van art. 85 Fw, zodat hiertegen appèl openstaat. Ingevolge art. 320 lid 7 Fw zijn die kosten boedelschulden.

Kunnen zij niet uit de boedel worden voldaan, dan komen zij ten laste van de Staat (art. 320 lid 8 Fw).

Ingevolge art. 66 Fw is de rechter-commissaris bevoegd ter opheldering van alle omstandigheden het faillissement betreffende getuigen te horen. Volgens de Rechtbank 's-Hertogenbosch²⁵ leverde het geen misbruik van procesrecht op, als de bestuurder die gehoord moest worden tevens door de curator in een bodemprocedure werd aangesproken uit hoofde van bestuurdersaansprakelijkheid. Van belang daarbij was dat de rechtbank oordeelde dat het verhoor niet dezelfde omstandigheden tot onderwerp behoefde te hebben als aan de orde in de bodemprocedure.

Een moedervernootschap had zich hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor de schulden van haar dochters. De moedervernootschap faillieerde. Ingevolge art. 136 Fw kan de schuldeiser in het faillissement van de moeder opkomen voor het gehele bedrag dat hem tijdens de faillietverklaring nog verschuldigd is, totdat hij volledig is voldaan. Volgens de Rechtbank Utrecht²⁶ gaat dit echter niet zo ver, dat de schuldeiser voor het geheel van het door de dochters verschuldigde op de faillissementsdatum van de moeder bevoegd is te blijven opkomen, niettegenstaande het feit dat bepaalde dochters ná faillissementsdatum hun schuld hebben voldaan. Dan zou immers miskend worden dat sprake is geweest van verschillende kredieten aan verschillende dochters. Die vorderingen konden niet achteraf door het optellen van bedragen tot één worden gemaakt.

RECHTER-COMMISSARIS: zie Beroep op en van Rechter-commissaris

SEPARATISTEN (HYPOTHEEK EN [STIL] PANDRECHT)

De enige voor deze Kroniek interessante uitspraak over hypotheekrecht en faillissement is geweest door het Hof Arnhem.²⁷ Het ging hier om de vraag of de bank, die als crediteur en hypotheekhouder vóór faillissement met de hypotheekgever overeenkwam dat de laatste zelf de onroerende zaken zou verkopen en de opbrengst daarvan via de verkopende notaris zou laten storten op de

bankrekening die de hypotheekgever aanhield bij de hypotheekhouder, een beroep kon doen op haar voorrecht van hypotheekhouder op de opbrengsten uit verkoop. De bank stelde daarbij dat de hiervoor omschreven wijze van verkoop gezien diende te worden als een bijzondere vorm van executie van haar hypotheekrecht. Van een dergelijke oprekking van het begrip executie wilde het Hof Arnhem niet weten. Nu de bank geen gebruik had gemaakt van de aan het hypotheekrecht verbonden bevoegdheid om de betrokken zaken als hypotheekhouder ex art. 3:268 BW openbaar of onderhands executoriaal te verkopen, kon zij geen gebruik meer maken van haar aan haar hypotheekrecht verbonden recht van voorrang (zie ook onder 'Verrekening').

Verreweg de meeste uitspraken over pandrecht gaan over de executie van pandrecht. Zo lag aan het Hof 's-Hertogenbosch²⁸ de vraag voor of de pandhouder zich terecht had verhaald op de opbrengsten uit verkoop van aan haar verpande activa. In dit geval was tussen bank en pandgever overeengekomen dat de laatste verpande activa zou verkopen met toestemming van de bank. De opbrengsten uit de verkoop werden onder de notaris gestort die op zijn beurt die opbrengsten doorstortte naar de bank. Kort daarna vroeg de pandgever het eigen faillissement aan. De curator verweerde zich tegen de gang van zaken door onder meer te stellen dat geen sprake was van een afwijkende vorm van executoriale verkoop als bedoeld in art. 3:251 BW. Dit zou invloed hebben op het verrekeningsrecht van de bank (zie verder onder 'Verrekening'). Het Hof 's-Hertogenbosch bepaalde in hoger beroep dat geen sprake was van een op de voet van art. 3:251 BW afwijkende vorm van executoriale verkoop. De pandgever had immers zelf de verkoop ter hand genomen terwijl de pandhouder zelfs geen begin van verkoop ter executie had gemaakt.

In een kortgedingprocedure bij de Voorzieningenrechter te Haarlem²⁹ lag de vraag voor of een bodemverhuurconstructie met omzetting van stil pandrecht naar vuistpandrecht kort vóór faillissement rechtsgeldig was. De Voorzieningenrechter oordeelde dat het de bank vrij stond gebruik te maken

van haar bevoegdheden als pandhouder. Het feit dat de onderneming van de pandgever slecht liep was juist voor haar een gegronde reden om aanvullende zekerheden te bedingen. Ook de stelling van de curator, dat de vennootschap ten onrechte en in strijd met haar eigen belangen een vuistpandrecht had verleend aan de bank, werd door de Voorzieningenrechter niet gehonoreerd. De vennootschap was in beginsel gehouden om mee te werken aan de vestiging van een vuistpand. De bestuurder had dan ook geen afwegingsruimte en kon zich dan ook niet laten leiden door een met het vennootschappelijk belang strijdig ander belang.

Dat curator en bank soms samen ten strijde kunnen trekken blijkt uit de procedure die is gevoerd voor de Rechtbank Arnhem:³⁰ Nadat de bank als pandhouder haar pandrechten had geëxecuteerd bestond er nog een restvordering op de failliet. De bank wenste zich daarvoor te verhalen op de borg en maakte terzake een procedure aanhangig. De curator vorderde in dezelfde procedure betaling van de gedaagde uit hoofde van haar hoofdelijke aansprakelijkheid jegens de failliet. De borg stelde dat de bank als pandhouder zich onvoldoende had ingespannen om een maximale opbrengst uit de executie van de aan haar verpande zaken te bewerkstelligen. Dat zou meebrengen dat de bank haar vordering moest worden ontzegd, althans dat die aanzienlijk lager was dan zij stelde. Nu de vordering van de curator samenhang met die van de bank, gold daarvoor mutatis mutandis hetzelfde. De rechtbank oordeelde daarop dat de bank niet de opbrengst van de uitgewonnen goederen behoefde te verantwoorden. Een dergelijke verantwoordingsplicht, aldus de rechtbank, rust niet op de bank tegenover de schuldenaar van een aan haar verpande vordering. De wederpartij wordt immers na betaling aan de bank in dier hoedanigheid van pandhouder niet in de rechten van de bank gesubrogeerd. Art. 6:12 BW is op die situatie niet van toepassing. De vorderingen van zowel de bank als de curator houden dus stand.

In de uitspraak die het Hof 's-Hertogenbosch deed op 16 augustus 2002³¹ werd in hoger beroep de houdbaarheid van een pandakte beoordeeld waarbij pandrecht was

gevestigd op toekomstige vorderingen. In de pandakte was opgenomen dat de schuldeiser aan zich verpand kreeg al hetgeen nu of teniger tijd uit hoofde van of in verband met de dienstverlening van de schuldeiser van de pandgever te vorderen heeft. Daarbij was een vervalbeding opgenomen voor het geval er op een gegeven moment geen vorderingen meer zouden bestaan. Uit het beding werd niet duidelijk wat de exacte bedoeling van partijen was. Op een gegeven moment stond er voor een korte periode geen vordering meer open. Nadien kwamen die vorderingen er weer wel, waarop de pandhouder zich beriep op haar pandrecht en de aan haar verpande debiteuren wenste te innen, hetgeen leidde tot onderhavige procedures. De President van de Rechtbank 's-Hertogenbosch³² heeft in eerste instantie de vorderingen van de pandhouder toegewezen. In een arrest dat neigt naar een zeer ruime interpretatie van het hiervoor genoemde beding laat het Hof 's-Hertogenbosch die uitspraak in stand. Het stelt daarbij dat naar haar voorlopige oordeel, zolang de rechtsverhouding tussen pandhouder en pandgever voortduurt, er uit deze rechtsverhouding nieuwe vorderingen van pandhouder kunnen ontstaan. Deze vorderingen vallen onder het bij de eerdere pandakte gevestigde pandrecht. Dat geldt ook indien er op enig moment geen vordering zou zijn van de pandhouder, terwijl de rechtsverhouding tussen partijen wel voortduurt.

STIL PANDRECHT: zie Separatisten

SURSEANCE VAN BETALING

Het jaar 2003 was in de publicaties het jaar van de surseance. Een reeks veel besproken surseances is mede gebruikt om een aantal grote telecombedrijven te saneren. Het betrof hier vooral beursgenoteerde bedrijven, zodat de instanties zich feitelijk alleen in Amsterdam hebben afgespeeld.

In een uitspraak van 25 december 2002 mocht de Rechtbank Amsterdam zich buigen over het definitief verlenen van de surseance.³³ Tenzij de wettelijke minimumquora van schuldeisers zich daar ter vergadering van de schuldeisers tegen verzetten, kan de rechtbank definitief surseance verlenen. De rechtbank liet er geen misverstand over bestaan dat het hier een discretionaire bevoegdheid betreft. Hoewel kon worden aangenomen dat voormelde quora zich níét zouden verzetten tegen de definitieve surseance, en hoewel werd aangenomen dat de dwingende afwijzingsgronden van art. 218 lid 4 Fw zich niet voordeden, verleende de rechtbank de definitieve surseance niet. De reden daarvoor was dat de rechtbank wegens de feiten van deze zaak, faillissement de geëigende weg van vereffening vond. Van continuïteit van de betrokken onderneming zou namelijk nimmer meer sprake zijn. In deze uitspraak maakte de rechtbank gebruik van de evenzeer discretionaire bevoegdheid van art. 218 lid 5 Fw, en verklaarde de schuldenaar onder afwijzing van de definitieve surseance meteen failliet.

Ook de strijd tussen UPC en Movieco heeft tot een aantal uitspraken geleid. Op 29 januari 2003³⁴ mocht de rechtbank zich voor het eerst over dit geschil buigen. Tussen beide partijen was naar Engels recht een overeenkomst gesloten over doorgave door UPC in Nederland van het aan Movieco toebehorende signaal van het CineNova filmkanaal. In New York, waar een aan de Nederlandse surseance parallel lopende Chapter 11-procedure liep, had de Bankruptcy Court UPC de mogelijkheid gegeven uitvoering van die Engelse overeenkomst in Nederland te staken. Noch naar Engels, noch naar Nederlands recht kon UPC die uitvoering staken. Amerikaanse rechters schijnen er een handje van te hebben hun uitspraken niet alleen ver te willen exporte-

ren, maar ook om in de VS 'contempt of court' aan te nemen, als men in de landen waar naartoe die export van Amerikaans recht plaatsvindt, naar het recht van die landen daar geheel rechtsgeldig tegen op komt. Movieco was door haar Amerikaanse advocaten geadviseerd dat die 'contempt of court' minder snel zou worden aangenomen als het verzet tegen de export plaatsvond binnen de regeling van in casu de Nederlandse surseance zelf. Dus verzocht Movieco de rechtbank op basis van art. 225 Fw te bepalen dat UPC in Nederland het CineNova-signaal moest blijven doorgeven. Hoe gerechtvaardigd dat verzoek an sich ook was, was van aanvang duidelijk dat dit verzoek zou worden afgewezen. Maatregelen op grond van art. 225 Fw kunnen namelijk alleen worden genomen ter beveiliging van de belangen van de schuldeisers gezamenlijk. Bij de kortgedingrechter ving Movieco echter geen bot.³⁵ Na afwijzing van het verzoek om een voorziening in de zin van art. 225 Fw oordeelde de Voorzieningenrechter logischerwijs dat art. 236 Fw – dat handelt over wederkerige overeenkomsten – niet in de weg stond aan de vordering van Movieco tot continuering van de doorgave van het CineNova-signaal door UPC hangende de arbitrage, die het Engelse contract daarvoor voorschreef. Gegeven art. 231 Fw kan zo'n arbitrage tijdens surseance worden voortgezet en zelfs aanhangig worden gemaakt.

De deconfiture van Jomed heeft in rechtspraak en literatuur heel wat stof doen opwaaien wegens de intense strijd die er tussen haar – respectievelijk haar curatoren – en een aantal grote geldschietters is ontbrand. Die laatsten vorderden tijdens surseance op grond van art. 225 Fw de instelling van een crediteurencommissie. De wet kent die bij een surseance niet, maar het is vaste rechtspraak dat een dergelijke commissie tijdens surseance toch kan worden ingesteld. In casu zag de rechtbank er de noodzaak niet van in.³⁶ De financiers kregen bovendien het lid van art. 225 Fw op de neus. Hun vorderingen konden namelijk op een dusdanige wijze worden vermenigvuldigd met een multiplier, afhankelijk van het ongeluk van Jomed, dat de rechtbank de daarop betrekking hebbende contractuele bepalingen

wegens strijd met openbare orde en goede zeden nietig achtte. Daarom bepaalde de rechtbank ambtshalve, wat op grond van art. 225 Fw mogelijk is, dat deze bepalingen gedurende de surseance toepassing misten.

Het Hof Amsterdam leerde de rechtbank van die plaats dat als er eenmaal een vergadering van schuldeisers bijeen is gekomen om te stemmen over de al dan niet definitieve verlening van de surseance, dat dan – behoudens bijzondere omstandigheden die tot uitsstel van de behandeling nopen – op diezelfde dag ook dient te worden beslist over het definitief verlenen van de surseance.³⁷

De herstructurering van UPC ('debt for equity swap') bevestigde dat in een surseance de beslissing van de rechtbank over de homologatie geen contentieuze procedure is, maar een spoedprocedure over het akkoord. De rechter handelt daarin discretionair, zonder gebonden te zijn aan door betrokkenen naar voren gebrachte standpunten. Wegens de ingrijpendheid van de uitoefening van deze discretionaire bevoegdheid, dient deze wel toetsbaar gemotiveerd te zijn. In de zaak UPC overleefde het oordeel van de rechtbank³⁸ een dergelijke toetsing. De rechtbank had namelijk 'beneficial owners' die naar Nederlands recht in de Nederlandse surseance niet stemgerechtigd waren, maar naar hun vorderingen op UPC beheersende recht van New York wél, toegelaten tot de stemming over het akkoord in Nederland. De Hoge Raad zag daar geen kwaad in.³⁹

UITDELINGSLIJST

Rechtbank Assen⁴⁰ komt tot de logische conclusie dat verzet tegen de uitdelingslijst niet openstaat voor boedelcrediteuren of crediteuren met niet-verifieerbare vorderingen.

Een uitspraak van de Rechtbank Arnhem⁴¹ kan verstrekkende gevolgen hebben voor de curator. Zij oordeelt dat het niet voldoen aan de verplichting erkende schuldeisers schriftelijk in kennis te stellen van de nederlegging van de uitdelingslijst (ex art. 183 Fw), waarbij de curator er ook voor moet zorgen dat die kennisgeving de schuldeisers ook daadwerkelijk bereikt, kan leiden tot aansprakelijkheid van de curator *pro se*.

VENNOOTSCHAPSRECHTELIJKE ASPECTEN (zie ook Aandeelhoudersaansprakelijkheid)

Art. 2:193 BW bepaalt (onder meer) dat de curator bevoegd is tot inning van alle nog niet gedane stortingen op aandelen. De Hoge Raad⁴² oordeelt dat het bij dit subjectieve recht op volstorting van aandelen behorende vorderingsrecht aan de vennootschap toekomt. Art. 2:193 BW verschaft aan de curator uitsluitend een (beschikkings)bevoegdheid met betrekking tot dit recht. Voor het uitoefenen van deze bevoegdheid in rechte behoeft de curator ingevolge art. 68 lid 2 Fw de toestemming van de rechter-commissaris. Deze vordering tot volstorting is een rechtsvordering tot nakoming van een verbintenis uit een overeenkomst tot een geven, zodat in

dit geval in beginsel de vijfjarige termijn van art. 3:307 lid 1 BW van toepassing is. De termijn voor de verjaring van die rechtsvordering vangt dus niet (bijvoorbeeld) pas aan op de dag waarop kan worden aangenomen, dat de curator in het faillissement zich redelijkerwijs een beeld ter zake van de volstorting op de aandelen heeft kunnen vormen, althans op de dag na die waarop het faillissement van de vennootschap is uitgesproken.

VERIFICATIE VAN VORDERINGEN

Een vordering ter zake van affinanciering van de vroegpensioenregeling van de als gevolg van het faillissement vervroegd uitgetreden werknemers, komt niet voor verificatie in aanmerking en is geen boedelschuld, aldus de Rechtbank Dordrecht.⁴³ De rechtbank concludeert dat, met een beroep op de arresten Van Gelder Papier,⁴⁴ Frima/Blankers⁴⁵ en De Ranitz/Ontvanger,⁴⁶ een dergelijke vordering dient te worden aangemerkt als een ná de faillietverklaring ontstane vordering en dus niet voor verificatie vatbaar. Een boedelvordering is het evenmin, nu zij niet te beschouwen is als loon of premie, niet door bemoeienis van de curator is ontstaan, niet is ontstaan door een handeling van de gefailleerde waardoor de boedel is gebaat, en ten slotte niet het gevolg is van een onmiskenbare vergissing. Volgens de rechtbank zijn daarmee de mogelijkheden uitgeput.

De vordering van de werknemer ter zake van niet-afgefinancierde backserviceplichtingen zijn niet bevoorrecht op grond van art. 3:288 aanhef en onder d en/of e BW.⁴⁷ De vordering van een werknemer van wie de werkgever niet op grond van art. 2 PSW ter uitvoering van een pensioentoezegging tot een bedrijfs- of ondernemingspensioenfonds was toegetreden of een pensioenverzekering had gesloten, valt zowel blijkens de tekst van de wet als naar de bedoeling van de wetgever niet onder 3:288 aanhef en sub d. Zij valt evenmin onder art. 3:288 aanhef en sub e, omdat zij niet beschouwd kan worden als een vordering in geld jegens de werkgever, en als die vordering niet is bevoorrecht, kan daarvan ook geen sprake zijn bij een vordering tot schadevergoeding wegens een tekortkoming te dier zake.

Een vordering in een renvooiprocedure is niet gericht op de daadwerkelijke betaling van een bepaald bedrag, maar strekt ertoe dat de in het faillissement ingediende vordering van de schuldeiser tot een bepaald bedrag wordt erkend. Niet van belang is dat deze erkenning een executoriale titel oplevert.⁴⁸ Dit betekent dat eiser in een renvooiprocedure niet het vast recht vastgesteld aan de hand van art. 2 lid 3 sub d Wet tarieven in burgerlijke zaken (Wtbz) – gebaseerd op de eis tot betaling van een geldsom – verschuldigd is, maar het vast recht gebaseerd op de restcategorie van art. 2 lid 3 sub f: ‘in alle andere gevallen’.

VERREKENING (zie ook Separatisten)

De partij die een onverschuldigde betaling doet op de bankrekening van een derde die kort daarna faillieert, heeft om het onverschuldigd betaalde terug te krijgen niet veel mogelijkheden tot zijn beschikking. Vaak wordt de bank aangesproken omdat die nu eenmaal meer verhaal biedt. Zo ook in het onderhavige geval. De betaler vordert van de bank terugbetaling van het betaalde bedrag op grond van onverschuldigde betaling, ongerechtvaardigde verrijking dan wel onrechtmatige daad. De bank stelt dat geen sprake was van een onmiskenbare vergissing en dat zij zich bovendien beroept op haar verrekeningsrecht, nu de failliet een aanzienlijk debetsaldo bij de bank achterliet. Rechtbank en later Hof 's-Hertogenbosch⁴⁹ wijzen de vorderingen van de betaler af. Ten eerste is niet gesteld of gebleken dat de bank wist, dan wel moest weten dat er sprake was van een kennelijke vergissing, zodat een

beroep op Ontvanger/Hamm q.q.⁵⁰ niet opgaat. Bovendien is de betaling geschied niet aan de bank maar aan een derde via een rekening van die derde bij de bank. De betaling heeft geen wijziging gebracht in de vermogenspositie van de bank doch slechts haar vordering op de failliet verminderd. Er is dus geen sprake van een onverschuldigde betaling of ongerechtvaardigde verrijking.

Nadat de curator alle activa van de boedel, waaronder een vordering, heeft verkocht en geleverd aan een cessionaris spreekt de laatste in het onderhavige geding de schuldenaar aan tot betaling. De laatste beroept zich daarbij op verrekening en biedt de wijze aan

door middel van het horen van een groot aantal getuigen. Rechtbank en hof achten bewijsvoering door het horen van een zeer groot aantal getuigen niet opportuun. Voor een dergelijke bewijsopdracht is volgens het hof geen ruimte, gelet op de zeer strikte eisen die aan verrekening als verweer worden gesteld. De schuldenaar gaat van dit arrest in cassatie bij de Hoge Raad. Die concludeert in zijn arrest van 11 juli 2003⁵¹ anders: in het geval van faillissement worden aan een beroep op verrekening in gevolge art. 53 Fw minder zware eisen gesteld dan buiten het faillissement. Art. 53 Fw strekt ertoe om de schuldenaar die tevens schuldeiser van de failliet is, diens vordering als ‘onderpand’ te gebruiken. Indien sprake is van cessie door een faillissementscurator komt de schuldenaar jegens de cessionaris een verrekeningsrecht toe dat analoog is aan art. 53 Fw. In dat kader bezien volstaat de afwijzing van het hof niet. De Hoge Raad

casseert dit arrest dan ook en verwijst terug naar het Hof 's-Gravenhage.

Om voor de hand liggende redenen is het vaak de bank die zich jegens de curator beroept op haar recht op verrekening. Dat gebeurde ook in de navolgende uitspraken.

Allereerst deed het Hof 's-Hertogenbosch uitspraak in een zaak, waarbij de bank, tevens pandhouder, de koopprijs van met haar toestemming door de pandgever verkochte, verpande goederen werd verrekenend in rekening-courant. De casus is al besproken onder kopje ‘Separatisten’. Het hof heeft geoordeeld tot de bank tot de onderhavige verrekening bevoegd was ingevolge art. 53 Fw, nu zowel de vordering van de bank als haar schuld uit hoofde van de ontvangst van de kooppenningen voortvloeit uit handelingen die vóór de faillietverklaring zijn verricht. De schuld vloeide voort uit de door de pandgever aanvaarde toezegging van de bank de pandrechten vrij te geven na ontvangst van de kooppenningen en de daarop aansluitende aanvaarding door de pandgever. Die overeenkomst is een tweezijdige handeling als bedoeld in art. 53 lid 1 Fw. Zowel de Rechtbank Breda⁵² als hof verwijst naar het Wollie-arrest.⁵³

Een vergelijkbaar geval deed zich voor toen de hypotheekgever onder toezegging van roeyementen door de hypotheekhouder (de bank) in het zicht van het faillissement de met hypotheek bezwaarde zaken had verkocht, waarna de opbrengsten via de notaris werden gestort op de rekeningen van de pandgever bij de bank. De curator verzette zich tegen deze gang van zaken en meldde dat een beroep op verrekening van de bank niet opging nu zij niet te goeder trouw was ten aanzien van het ontstaan van de schuld (art. 54 Fw). Het Hof Arnhem⁵⁴ stelt dat voor de conclusie dat de bank niet te goeder trouw heeft gehandeld, ten minste dient vast te staan dat zij op het moment van verrekening wist dat de schuldenaar in een zodanige toestand verkeerde, dat haar faillissement was te verwachten. De curator werd toegelaten om dit te bewijzen.

Nadat een zoon op de bankrekening van zijn failliete vader, met een fors debetsaldo, een aanzienlijk bedrag had gestort en daarna de bank haar vordering met het gestorte

bedrag had verrekend, vorderde de curator afdracht van het gestorte bedrag. Hij stelde daarbij dat er sprake was van betaling van een debiteur aan de gefailleerde, door de bank ontvangen ná faillissement, zodat die laatste niet bevoegd was tot verrekening. De bank verweerde zich door te stellen dat sprake was van schuldovername door de zoon. In rechte kwam vast te staan dat die schuldovername niet een voltooide schuldovername als bedoeld in art. 6:155 BW was, hetgeen de rechtbank en het hof ertoe brachten de vorderingen van de curator toe te wijzen. De Hoge Raad stelde dat zowel bij voltooide als bij onvoltooide schuldovername alsook wanneer een derde met toepassing van art. 6:30 BW de verbintenis nakomt, de curator geen aanspraak kan maken op het aan de bank betaalde bedrag.

WEDERZIJDSE ZEKERHEDENREGELING

Ook dit jaar⁵⁵ is er slechts één uitspraak gepubliceerd over de wederzijdse zekerhedenregeling. Tussen NMB-Heller en ING-Bank als kredietgevers en de vennootschap als kredietnemer is een zogenaamd overwaarde-arrangement overeengekomen met daarin opgenomen een wederzijdse zekerhedenregeling. De overeenkomst behelst onder meer de navolgende zekerheden en verplichtingen: NMB-Heller laat aan zich alle vorderingen van debiteuren verpanden. De verpanding is niet alleen zekerheid voor hetgeen NMB-Heller te vorderen heeft of zal hebben van de schuldenaar uit zogenaamde

‘eigen’ vorderingen, maar ook hetgeen zij uit hoofde van een regresvordering van de schuldenaar kan vorderen. Tevens geeft NMB-Heller aan de ING-Bank een borgtocht af voor en tot aan het surplus uit door NMB uitgewonnen zekerheden, dat eventueel nog mocht bestaan nadat NMB-Heller alle ‘eigen’ vorderingen heeft verhaald op die zekerheden. De schuldenaar faillieert. De ING-Bank heeft daarbij slechts een concurrente vordering op de schuldenaar. De curator verzet zich tegen het overwaarde-arrangement en krijgt in eerste instantie gelijk.⁵⁶ Het hof vernietigt echter dit vonnis. Anders dan de rechtbank en de curator stellen is art. 54 Fw in het onderhavige geval niet van toepassing nu er geen sprake is van het overnemen van vorderingen en/of schulden na de faillietverklaring. Een overwaarde-arrangement en de bijbehorende wederzijdse zekerhedenregeling dateren van vóór het faillissement zodat het bepaalde in art. 53 Fw niet aan het ontstaan van de verrekeningsbevoegdheid van NMB-Heller in de weg staat.⁵⁷

WERKNEMERS (zie ook Misbruik faillissement)

Op 1 juli 2002 is de wet tot uitvoering van de richtlijn 98/50/EG van de Raad van de Europese Unie in werking getreden. Deze wet heeft onder meer in art. 67 lid 2 Fw een aangepaste ontslagsystematiek bewerkstelligd,⁵⁸ waarbij onder andere de werknemers de mogelijkheid is geboden tegen de machtiging van de rechter-commissaris tot ontslag

van de werknemers op te komen. Een beroep op art. 67 lid 2 Fw moet, zoals de Rechtbank 's-Gravenhage terecht stelde, niet verward worden met een beroep op misbruik van faillissementsrecht.⁵⁹ Dit werd op 24 april 2003 nog eens herhaald door dezelfde rechtbank in een obiter dictum bij een niet tijdig ingesteld beroep.⁶⁰

Ook de Rechtbank Breda heeft zich moeten buigen over voormeld nieuw lid van art. 67 Fw.⁶¹ Ook deze rechtbank wees het beroep van de werknemers af. De curator had de machtiging terecht verzocht en verkregen. De werknemers kunnen op andere wijze, zoals het instellen van een procedure op grond van kennelijk onredelijk ontslag, hun belangen ten opzichte van de boedel veiligstellen. Interessant in deze uitspraak is de overweging van de rechtbank dat vernietiging van de machtiging van de rechter-commissaris in hoger beroep mogelijk niet betekent dat de opzegging door de curator alsdan vernietigbaar is. Daarvoor is mogelijk een separate buitenrechtelijke verklaring aan de curator vereist.

Een werknemer stelde dat diens ontslag door de curator tijdens het faillissement kennelijk onredelijk was.⁶² De rechtbank toetste conform het arrest Van Gelder Papier⁶³ waarin is geoordeeld dat een ontslag door de curator slechts kennelijk onredelijk kan zijn indien er bijkomende, uitzonderlijke omstandigheden zijn die hiertoe aanleiding geven. De in casu aangedragen duur van het dienstverband, leeftijd en positie en perspec-

tief van de werknemer op de arbeidsmarkt vallen niet onder deze omstandigheden. Ook in een andere uitspraak was de vraag of een ontslag ex art. 40 Fw kennelijk onredelijk was.⁶⁴ Hier was sprake van een bijzondere situatie omdat er uiteindelijk sprake was van een positieve boedel. Van kennelijk onredelijk ontslag was echter ook hier geen sprake, nu de kantonrechter tot de conclusie kwam dat in de relevante periode, namelijk tot het einde van de arbeidsovereenkomsten, niet duidelijk was dat er genoeg baten waren om daaruit de vorderingen van de crediteuren alsmede de faillissementskosten te voldoen en voorts aan alle ongeveer 62 werknemers vergoedingen uit te keren wegens de beëindiging van de arbeidsovereenkomst.

In zijn arrest van 24 januari 2003 oordeelde de Hoge Raad dat vorderingen van werknemers ter zake van niet-gefinancierde backserviceverplichtingen van de werkgever géén preferentie kon worden toegekend op grond van art. 3:288 aanhef en onder d en/of e.⁶⁵ ●

NOTEN

- 1 Zoals gepubliceerd in *Rechtspraak van de Week (RvdW)*, *Nederlandse Jurisprudentie (NJ)*, *Nederlandse Jurisprudentie, feitenrechtspraak civiele zaken (Feitenrechtspraak)*, *Jurisprudentie Ondernemingsrecht (JOR)* en *Kort Geding (KG)*, de alsmede in de rubriek *Ongepubliceerde Jurisprudentie* in de in het *Tijdschrift voor Insolventierecht (Tvl)* opgenomen *Insolad Nieuwsbrief (Nieuwsbrief Tvl)*. Voorzover uitspraken in 2003 zowel in *RvdW* en *NJ* zijn verschenen, is alleen de *NJ*-vindplaats vermeld. Voorzover uitspraken in 2003 zowel in *JOR* als enig ander tijdschrift zijn opgenomen, is er naar gestreefd steeds beide vindplaatsen te vermelden. Uitspraken die in 2002 in de *RvdW* zijn gepubliceerd, en in 2003 in enig ander tijdschrift, worden hier niet meer besproken als ze al zijn besproken in de *Kroniek Insolventierecht 2002*, *Advocatenblad 2003/14*, blz. 601 e.v., en *Advocatenblad 2003/16*, blz. 702 e.v. Deze *Kroniek* is de eigen selectie door de auteurs uit de jurisprudentie, zonder de pretentie van volledigheid. Voor de gepubliceerde rechtsgeleerde literatuur op dit gebied verwijzen wij naar de overzichten die daarvan regelmatig verschijnen in het *Tvl*.
- 2 Zie hiervoor de jurisprudentieoverzichten die tweemaandelijks verschijnen in het tijdschrift *SchuldSanering*. Zie hiervoor verder ook de website www.rvr.org
- 3 Voorzieningenrechter Rechtbank Utrecht 24 juli 2004, *KG 2003*, 198.
- 4 Rechtbank Middelburg 31 juli 2002, *NJ 2003*, 13, *JOR 2003*, 18.
- 5 Maclou-arrest, HR 19 april 1996, *NJ 1996*, 727.
- 6 HR 7 maart 2003, *NJ 2003*, 429.
- 7 *NJ 1999*, 316 (Gustafsen/Mosk).
- 8 Rechtbank Rotterdam 12 december 2002, *JOR 2003*, 101.
- 9 Hof 's-Hertogenbosch 28 november 2002, *JOR 2003*, 100.
- 10 Hof Amsterdam 17 juni 2003, *JOR 2003*, 186.
- 11 Rechtbank Arnhem 6 november 2002, *JOR 2003*, 24.
- 12 HR 2 mei 2003, *JOR 2003*, 183.
- 13 Hof 's-Gravenhage 26 november 2002, *JOR 2003*, 47.
- 14 Rechtbank 's-Gravenhage 14 mei 2003, *JOR 2003*, 215.
- 15 Rechtbank Amsterdam 13 augustus 2003, *JOR 2003*, 247.
- 16 Voorzieningenrechter Rechtbank 's-Hertogenbosch 31 juli 2003, *KG 2003*, 184.
- 17 Rechtbank Roermond 18 maart 2003, *JOR 2003*, 128.
- 18 *JOR 2003*, 269.
- 19 *Tvl Nieuwsbrief 2003*, p. 64.
- 20 *JOR 2003*, 268.
- 21 HR 5 september 1997, *JOR 1997*, 102.
- 22 Vergelijk HR 22 juni 1990, *NJ 1991*, 606.
- 23 HR 11 januari 2002, *NJ 2003*, 311.
- 24 HR 26 september 2003, *NJ 2003*, 644.
- 25 Rechtbank 's-Hertogenbosch 10 juli 2003, *Tvl Nieuwsbrief 2003*, p. 64.
- 26 Rechtbank Utrecht 6 augustus 2003, *JOR 2003*, 292.
- 27 Hof Arnhem 25 maart 2003, *JOR 2003*, 131.
- 28 *NJ 2003*, 578.
- 29 *JOR 2003*, 272 m.nt. E. Loesberg.
- 30 31 oktober 2002, *JOR 2003*, 70.
- 31 *KG 2003*, 5.
- 32 Dit vonnis is niet gepubliceerd.
- 33 *JOR 2003*, 43; *NJ 2003*, 410.
- 34 *JOR 2003*, 53.
- 35 Rechtbank Amsterdam 28 februari 2003, *JOR 2003*, 98.
- 36 Rechtbank Amsterdam 25 maart 2003, *JOR 2003*, 154.
- 37 Gerechtshof Amsterdam 1 mei 2003, *JOR 2003*, 155.
- 38 Rechtbank Amsterdam 21 februari 2002, *JOR 2002*, 107.
- 39 Hoge Raad 26 augustus 2003, *RvdW 2003*, 135; *JOR 2003*, 211.
- 40 Rechtbank Assen 7 november 2002, *Tvl Nieuwsbrief 2003*, p. 10.
- 41 Rechtbank Arnhem 28 mei 2003, *JOR 2003*, 242.
- 42 Hoge Raad 17 oktober 2003, *RvdW 2003*, 162.
- 43 Rechtbank Dordrecht 2 april 2003, *NJ 2003*, 516.
- 44 HR 19 januari 1990, *NJ 1990*, 662.
- 45 HR 12 november 1993, *NJ 1994*, 229.
- 46 HR 28 september 1990, *NJ 1991*, 305.
- 47 HR 24 januari 2003, *NJ 2003*, 197.
- 48 HR 21 november 2003, *RvdW 2003*, 179.
- 49 Hof 's-Hertogenbosch 18 april 2002, *NJ 2003*, 158.
- 50 5 september 1997, *NJ 1998*, 437.
- 51 *NJ 2003*, 539.
- 52 15 mei 2001, *JOR 2003*, 96.
- 53 HR 23 april 1999, *NJ 2000*, 158.
- 54 Hof Arnhem 25 maart 2003, *JOR 2003*, 131; zie ook onder 'Separatisten'.
- 55 Zie *Kroniek Insolventierecht 2002*, *Advocatenblad 2002*, blz. 707.
- 56 Rechtbank 's-Hertogenbosch 19 januari 2001, *JOR 2001*, 73.
- 57 Hof 's-Hertogenbosch 19 november 2002, *JOR 2003*, 45.
- 58 Zie in dit verband verder J.M. Rommes en M.C. van Oostveen 'Art. 67 lid 2 en 72 lid 2 FW: Wie volgt het nog?' *Tvl 2003*, 6.
- 59 Rechtbank 's-Gravenhage 21 november 2002, *JOR 2003*, 26.
- 60 Rechtbank 's-Gravenhage 24 april 2003, *JOR 2003*, 214.
- 61 Rechtbank Breda 12 november 2002, *JOR 2003*, 179.
- 62 Rechtbank 's-Gravenhage 5 maart 2003, *JOR 2003*, 123.
- 63 HR 12 januari 1990, *NJ 1990*, 662.
- 64 Rechtbank Utrecht 8 januari 2003, *JOR 2003*, 244.
- 65 HR 24 januari 2003, *NJ 2003*, 197, *RvdW 2003*, *JOR 2003*, 25, *JOR 2003*, 72.

Mediation: modegril?

E.P. van Unen

kantonrechter te Utrecht¹

De minister van Justitie kondigde aan dat mediation nu echt een plaats in het rechtsbestel zal krijgen (brief 19-4-4 aan de Tweede Kamer). Aan dit streven en de ermee te bereiken doelen ligt een aantal gedachten ten grondslag die voor discussie vatbaar zijn, zo laat kantonrechter Van Unen zien. 'De toegang tot de rechter afhankelijk stellen van voorafgaande, eventueel onvrijwillige, deelname aan mediation, is een gevaarlijke gedachte.'

Een algemeen gevoel is kennelijk dat de samenleving te zeer 'gejuridiseerd' is geraakt of dreigt te raken, zodat moet worden gestreefd naar 'dejuridisering', met name waar die juridisering zich het scherpst doet voelen, in (dreigende) conflicten tussen partijen. 'Amerikaanse toestanden' moeten worden voorkomen, heet het ook wel. Vanuit de juridische praktijk is dit een merkwaardige gedachte. Het recht is immers (mede) ontstaan, of geschapen, om conflicten op te lossen langs gereguleerde weg en volgens regels die voor iedereen zo niet onmiddellijk begrijpelijk, dan toch in elk geval naar de regels van de logica en de beginselen van rechtvaardigheid uit te leggen zijn. De gewraakte 'juridisering' van conflicten kan dus, in plaats van als ongewenste ontwikkeling, als een verworvenheid worden beschouwd. In elk geval is een streven naar 'dejuridisering', van conflicten of meer in het algemeen van de samenleving, een wankel basis om te gaan morrelen aan het rechtsbestel, zeker wanneer een analyse ontbreekt van de oorzaken en de gevolgen van juridisering – aangenomen dat daarvan in een onwenselijke mate sprake zou zijn, en ook dat valt te betwisten.

BEPERKING VAN KOSTEN

Volgens de bij de brief van de minister gevoegde notitie *Mediation en het rechtsbestel* worden zowel publieke als private kosten beperkt wanneer conflicten bevredigend en doelmatig worden opgelost. Als uitgangspunt is deze stelling natuurlijk niet voor discussie vatbaar. Anders wordt het, wanneer er de conclusies aan worden verbonden: in de eerste plaats dat mediation in het algemeen tot bevredigender en doelmatiger resultaten leidt dan rechtspraak en in de tweede plaats dat de private kosten van mediation in het algemeen lager zullen zijn dan die van een procedure voor de rechter. Natuurlijk worden de publieke kosten beperkt wanneer de publieke taken worden overgedragen aan een privaat instituut. Of 'partijen' daarmee ook goedkoper uit zullen zijn valt ten eerste te betwijfelen, wanneer de over het algemeen door bemiddelaars gehanteerde tarieven worden afgezet tegen de griffierechten die partijen gewoon zijn te betalen wanneer zij een zaak bij de rechter aanhangig maken.

Illustratie: Andre Klijnsen

VERLAGING WERKLAST VOOR RECHTERS

Wij (de rechters) zouden blij moeten zijn met de hoge vlucht die (als het aan de minister ligt) mediation gaat nemen, want daardoor zal de werkdruk voor de rechters verminderen. Ik moet bij deze redenering denken aan het streven om de verkeersdruk op de wegen te verminderen door, in de plaats van er nieuwe wegen bij te bouwen, het aantal beschikbare kilometers asfalt te verminderen. Dan nemen de mensen wel de fiets of de trein, zou men kunnen denken. Plannen in deze richting zijn, zo vaak ze zijn uitgedacht, mislukt of al voor de implementatie ingetrokken. Gelukkig heeft deze regering dat ingezien. Zoals de in ingewikkeldheid, technologische ontwikkeling en keuzevrijheid groeiende samenleving meer verkeer produceert, produceert zij ook meer conflicten, althans meningsverschillen die de betrokkenen – als ze dat al willen – niet alleen tot een oplossing kunnen brengen.

Zoals ter opvang van de toenemende verkeersdrukke uitbreiding van het wegennet aangewezen is, is uitbreiding van de capaciteit van de rechterlijke macht (althans de arbeidsproductiviteit per rechter) aangewezen ter opvang van de toenemende behoefte aan beslechting van meningsverschillen door de overheid. Een overheidstaak sinds mensenheugenis. Toegegeven: het kost wat, maar dan heb je (als samenleving) ook wat.

Als partijen met elkaar verder moeten dient 'het eigenlijke geschil' te worden opgelost, maar hoe zit het bijvoorbeeld met de structureel disfunctionerende werknemer?

LOST ONDERLIGGENDE CONFLICT OP

Natuurlijk zijn er 'zaken' waarin 'partijen' gebaat zijn bij een oplossing van hun 'eigenlijke conflict', dat aan het geschil zoals dit (thans veelal) voor de rechter wordt gebracht verondersteld wordt ten grondslag te liggen. Dat is vooral het geval wanneer partijen nog met elkaar 'verder moeten', zoals echtelieden met kinderen of leveranciers en afnemers van schaarse producten. Het aandeel van dit soort zaken op het totaal dat door de rechter wordt behandeld, is mijns inziens echter veel geringer dan de minister in zijn notitie suggereert. En bovendien: er is lang niet altijd sprake van een 'onderliggend conflict' dat voor 'oplossing' vatbaar is. Vaak is veeleer sprake van een aan beide zijden gerechtvaardigd verschil van inzicht, dat (dus) door een voor beide partijen bindende uitspraak moet worden opgelost. De (ondanks meerdere pogingen tot verbetering) disfunctionerende werknemer en de (ondanks sommatie) in zijn overlast veroorzakende gedrag volhardende huurder moeten vertrekken, als de werkgever respectievelijk verhuurder er althans in slaagt om bij betwisting de stellingen die hij aan zijn verzoek of vordering ten grondslag legt te bewijzen. De werkgever of verhuurder zoekt in dit geval recht, en dat behoort hij te krijgen zonder eerst te worden verwezen naar een bemiddelaar. De uitspraak lost hier overigens ook feitelijk het conflict (al dan niet onderliggend) op.

MAATSCHAPPELIJKE BEHOEFTE AAN PLURIFORMERE TOEGANG TOT RECHT

Wie hier precies met 'de samenleving' worden bedoeld, is niet duidelijk. Ik bemerk althans geen (dringende) behoefte aan een nieuwe vorm van conflictoplossing. De minister constateert in zijn notitie ook dat 'burgers nog onvoldoende op de hoogte zijn van de mogelijkheden van mediation.' Foei, dat vraagt in de eerste plaats om opvoedende en als dat niet werkt om bestraffende maatregelen. Die volgen dan ook: in het kader van zijn opvoedende taak gaat de minister overleggen met communicatie- en marketingdeskundigen om voorlichtingsplannen op te stellen en komt hij met een tijdelijke stimuleringsregeling. Zoals ik eens heb gehoord van iemand die verstand heeft van marketing: bij bedrijven die gespecialiseerde producten ontwikkelen en verkopen, bestaat een voortdurend krachtenspel tussen 'technology push' en 'market pull', waarbij de laatste behoort te winnen. De markt bepaalt immers wat zij nodig heeft en de technici kunnen nog zoveel moois bedenken, als het niet verkocht wordt zijn de investeringen in research en ontwikkeling vergeefs.

Rechtspraak is ook een gespecialiseerd product. Niet valt in te zien waarom het product mediation met zoveel 'technology push' aan de man moet worden gebracht, zeker nu behoorlijk onderzoek aan de vraagzijde ontbreekt. Het feit dat de 'push' hier veel zwaarder wordt aangezet dan de 'pull' rechtvaardigt, blijkt overigens ook uit het feit dat het aantal gediplomeerde mediators het aantal door hen behandelde zaken verre overtreft. Een knappe lobby dus, dat wel, maar geen basis voor de voorgenomen maatregelen. Hoezo Amerikaanse toestanden?

Overigens: of men door deel te nemen aan mediation (ook bij verwijzing door de rechter) 'toegang tot het recht' verkrijgt, is een vraag die in de notitie (impliciet) bevestigend wordt beantwoord, terwijl een ontkennend antwoord meer in de rede ligt. Toegang tot een recht dat met dezelfde procedurele en materieelrechtelijke waarborgen (ter bescherming van de partij die het verdient) is omgeven als de wet biedt aan partijen die voor de rechter procederen, zal het in elk geval niet zijn.

VRIJE TOEGANG TOT RECHTER NIET BELEMMERD

In de notitie *Mediation en het rechtsbestel* stelt de minister dat hij er de komende jaren voor kiest, in te zetten op positieve prikkels ter bevordering van (deelname door partijen aan) mediation. Verderop heet het dreigend: 'Niettemin kan ik mij voorstellen dat op termijn op bepaalde terreinen nadere voorwaarden worden verbonden aan de toegang tot de rechter. Ook mediation zou daarbij een rol kunnen vervullen.' Over bevordering van (deelname aan) mediation door 'positieve prikkels' heb ik zojuist al iets gezegd: het lijkt mij niet in een behoefte te voorzien. Kwelijk wordt het wanneer sprake is van 'negatieve prikkels' (strafmaatregelen), dat wil zeggen dat de toegang tot de rechter afhankelijk zou worden gesteld van voorafgaande, eventueel onvrijwillige, deelname aan mediation. Voorzichtig gezegd: een trendbreuk waarvoor geen duidelijke rechtvaardiging bestaat. Harder gezegd: een gevaarlijke gedachte. Dat geldt temeer nu over de veelgeprezen neutraliteit, objectiviteit en professionaliteit van mediators geen enkele zekerheid bestaat.

MEDIATION NAAST RECHTSPRAAK

De uitkomsten van projecten tonen volgens de minister aan dat mediation in civiel- en bestuursrechtelijke zaken in veel gevallen tot oplossing van het conflict kan leiden. Bij door de rechterlijke macht doorverwezen mediations werd in 61% procent van de gevallen overeenstemming bereikt. Een interessant gegeven, maar weinig bruikbaar zo lang het niet vergezeld gaat van cijfers omtrent het percentage zaken waarin ten overstaan van de rechter ter zitting overeenstemming wordt bereikt. Bovendien: het succescijfer van de mediations lijkt mij geflatteerd, in de eerste plaats omdat a priori alleen zaken door de rechter naar de mediator worden doorverwezen die geschikt zijn om overeenstemming in te bereiken, in de tweede plaats omdat de mediation in de projectfase gratis was. Alvorens de procedure in eerste aanleg te wijzigen zou het aardig zijn een evaluatie van de toepassing van het nog pas per 1 januari 2002 ingevoerde art. 131 Rv te vernemen. Misschien blijkt daar wel uit dat niet mediation naast (en volledig gescheiden van) rechtspraak de oplossing is, maar toepassing van (vaardigheden uit) mediation *binnen* rechtspraak. ●

NOOT

1 De auteur schreef het stuk op persoonlijke titel.

De brokkenpiloten in het vreemdelingenrecht

Julien Luscuere

Advocaat te Rotterdam

Advocaten doen a priori nooit iets fout. Hun taak en missie is immers anderen op fouten te wijzen. Misschien dat daarom de discussie over de *audit* zo fel in het Advocatenblad is gevoerd. De praktijk is dat ook advocaten fouten maken. Sommigen veel vaker dan nodig. Je komt ze in de rechtspraktijk vroeg of laat tegen: het juridisch kneusje, de chronisch overwerkte, het zelfingenomen struisvogeltje en de sociaal-imbeciel. Het is niet in orde, maar – toegeven – als professionele folklore heeft de interactie met de falende wederpartij ook wel zijn vermakelijke kanten. Uiteraard zal de cliënt zal hier anders over denken, zeker in het vreemdelingenrecht.

Kon je vroeger *mors civilis* worden verklaard, nu is er moderne evenknie: *illegaal*. Ben je dat woord, dan ben je in Nederland praktisch niets waard. Een verblijfstitel in het land waarin hij zich wil bevinden, is voor een mens van zo'n essentieel belang dat hij er bijna alles voor over heeft. Voeg daarbij dat de illegaal – als hij al begrijpt wat er gebeurt – niet mondig is, dan heb je een gewillig slachtoffer voor de dienstverlener die hier een slaatje uit wil slaan.

Landelijk nieuws begin dit jaar was de Haagse advocaat die in voorlopige hechtenis was gesteld. Ik baseer mij op de krant maar begreep dat hij cliënten aanzette tot valsheid in geschrifte, waarmee uiteindelijk een inhoudsloze 'gedoogstatus' kon worden bereikt. In ruil voor een paar uurtjes werk ving hij twee tot drieduizend euro van hope- én hulpeloze cliënten. In mijn optiek geen incident, maar slechts een voorbeeld van vele misstanden.

In vreemdelingenbewaringszaken was het mij eens opgevallen dat een kwart van de advocaten niet op kwam dagen op een zitting. Zelfs zonder mededeling aan de rechtbank vooraf. Hun cliënt zit er wat verloren bij, terwijl de rechter via de tolk de illegaal zijn eigen betoog laat stamelen: de enige mogelijkheid op een rechterlijke rechtmatigheidstoets voorbij. De absente advocaat ontvangt van de Raad voor Rechtsbijstand toch zijn volledige vergoeding van vier uur. En daarna – als de bewaring wordt voortgezet – maandelijks hetzelfde tarief, zonder dat er een minuut werk in de zaak hoeft te worden is gestopt: no cure, more pay.

Er wordt regelmatig *geshopt* in het vreemdelingenrecht. Een aantal cliënten wil zijn geluk nog wel eens bij een verse advocaat beproeven. Veel van deze verzoeken wimpel ik af, omdat met de inhoud niet zoveel mis lijkt en er vooral onvrede is over de communicatie met de advocaat. Zo heeft een collega een antwoordapparaat in vaste dienst dat meldt dat zij alleen op twee ochtenden per week persoonlijk cliënten te woord staat. Het moge niet verbazen dat op deze tijden de lijn continu in gesprek is. Cliënten raken hierdoor niet alleen in de stress; ook kan het voorkomen dat door de miscommunicatie fouten in het werkproces en het dossier ontstaan.

Helaas komt het geregeld voor dat een advocaat de zaak niet alleen 'verprutst' – dit kan immers iedereen gebeuren – maar zijn fouten ontken of toedekt en er bovendien geen bezwaar in ziet om de vaak vooraf betaalde rekening in stand te laten. Toevoegingen doen deze advocaten niet, hoewel hun doelgroep vanaf de bezwaarprocedure hier bijna altijd

voor in aanmerking komt. Weinig cliënten wordt dit verteld. En cliënten denken heel naïef: ik betaal veel dus die advocaat zal wel heel goed zijn. Zo vernam ik recent over een confrère die zijn afgestrafte beroepsfout toedekte met de opmerking aan de doorvragende cliënt: 'Well, you lost because the judge doesn't like black people'. Voor een goed begrip: het ging hierbij om een niet-ondertekend verzoekschrift, een verzuim dat na een herinnering van de rechtbank door de advocaat niet was hersteld, zodat dit leidde tot niet ontvankelijkheid.

Een andere advocaat zette tegen een stevig tarief een volstrekt kansloze procedure in en liet die uitvoeren door een verse medewerker, direct afkomstig uit de studiebanken, waardoor de echtgenote van cliënte niet de begeerde Machtiging voorlopig verblijf kreeg, maar een toeristenvisum dat al weer na drie maanden verliet. De tweede procedure maakte geen enkele kans van slagen, hield de kansrijke mrv-aanvraag onnodig op, en was vooral kostbaar voor de cliënt. De juridisch medewerkers zijn trouwens op dat kantoor, zodra ze er achter komen dat niet alleen de cliënten worden geëxploiteerd maar ook zichzelf, al weer heel snel vertrokken. Een van hen deed mij de ontboezeming over het sollicitatiegesprek: 'De advocaat zei tegen mij: je moet cliënten zien als een grote zak geld. Het is jouw taak om die langzaam maar zeker uit te schudden.'

Het is voor mij geen gedachte maar een feit dat illegale cliënten die door hun advocaat worden gedupeerd, niks hebben aan het tuchtrecht of de geschillenregelingen. De Raden van Toezicht zijn hier inhoudelijk slecht op ingesteld, communicatie met de vreemdeling is moeilijk en ten slotte proberen illegalen vaak elk contact met instanties te vermijden uit angst dat zij hierdoor in de problemen komen – niet geheel ten onrechte. Om die reden zal de illegaal zijn brokkenpiloot bovendien niet civiel dagvaarden. Ten slotte zullen misstanden niet vanzelf verdwijnen omdat het rommelkantoor door de 'zuiverende marktwerking' in de *struggle to survive* ten ondergaat.

Ik zie dat cliënten regelmatig in de waan blijven dat de advocaat er echt alles aan doet om ze te helpen, zolang ze maar betalen. Inhoudelijk is er dan al fout op fout gestapeld. Het vreemdelingenrecht biedt voldoende mogelijkheden om het definitieve vertrek met onbepaalde tijd uit te stellen, zonder dat de verblijfsvergunning daarmee één stap dichterbij wordt gebracht.

Mijn persoonlijke conclusie is dat er vaker dan nodig fouten worden gemaakt door bepaalde advocaten werkzaam in het vreemdelingenrecht. Juist omdat het om zo'n kwetsbare doelgroep gaat, zowel gezien haar belangen als haar achtergrond, kan dit niet op zijn beloop worden gelaten. Het zou verhelderend zijn om als beroepsgroep te onderzoeken welke ervaringen er in het veld zijn, bij cliënten, advocaten, rechters en tegenspelers zoals de IND. De (toenmalige) FNV Rechtskundige Dienst heeft dit eens voor zich zelf gedaan en het resultaat was een zeer onderhoudend, reflecterend en constructief boekje.

Een nuttig project voor de Orde nu zij – terecht – werk maakt van een kwalitatief goede dienstverlening door de advocatuur? Dat er wellicht dingen in zouden staan, die je als beroepsgroep liever niet zou lezen, mag ons niet weerhouden. Menig cliënt legt immers zijn bestaanszekerheid in handen van de advocaat. ●

VAN

Maarten Witlox

Welke boeken lezen advocaten eigenlijk buiten de juridische literatuur, als ze dan nog lezen? Zien ze graag opera, bezoeken ze bioscopen, concerten, galleries? Gaan ze naar toneel? En wat betekent die cultuur voor hen en, misschien, voor hun werk? Waarom speelt Maarten Witlox (41, advocaat in Amsterdam; strafrecht; ongehuwd) in een popband, en houdt hij van bijna alle muziek?

Jan Pieter Nepveu
Journalist

DE VAN DALE ZEGT

- Muziek is het kunstzinnig ordenen van klanken
- Popmuziek is op de rock-'n-roll en de beat gebaseerde muziek

‘Onze band heette Silence – dat klopte absoluut niet’

“ Muziek is een mooie vorm van communiceren, daarom hou ik van muziek. Ook zonder tekst kun je goed met elkaar in verbinding staan. Dat is heel anders dan in de advocatuur, waar het allemaal draait om woorden. Vroeger had ik niets met zangteksten, ik kon er net zo goed wat keelklanken uitgooien; dat heb ik trouwens nog wel een beetje. Dan communiceer ik gewoon met emotie.

Ik houd van bijna alle muziek. Bijna, want Frans Bauer valt er net buiten, dat is de ondergrens. En aan de andere kant haak ik af bij pling-plong moderne klassieke muziek. Maar verder houd ik van alles: freejazz, popmuziek, sommige housegrooves...

Helaas kan ik geen muziek draaien tijdens mijn werk want dan ben ik te snel afgeleid. Het moet muisstil zijn als ik een zaak voorbereid. Als ik iets hoor, hoor ik meteen een ritme en kan ik niet meer werken. Een beetje saai misschien, maar anders kom ik echt niet tot intellectuele arbeid.

Muziek is mij met de paplepel ingegoten. Mijn ouders zeggen dat ik als kleuter de vensterbank beroerde alsof het een piano was. Mijn vader studeerde in de jaren vijftig in Amsterdam en verdiende een centje bij als barpianist. Daar kan hij aanstekelijk over vertellen. Ik verbaas me nog altijd over zijn tarieven. Na middernacht verdiende hij 25 gulden per uur, een onwaarschijnlijk hoog honorarium. Oké, iedereen was natuurlijk dronken dus het zal wel niet veel hebben uitgemaakt wat hij speelde.

MIDDELVINGER

Op mijn zevende ben ik op pianoles gegaan. Dat was een heel keurige klassieke school in Roosendaal. Achteraf wel spijtig, want er werd mij niets moderns bijgebracht. Akkoordenleer? Beatles? Helemaal niets. Ik heb alles braaf geoefend tot en met Mozart. Op mijn dertiende kwamen ze er achter dat ik een fysiek gebrek had: mijn middelvinger was te breed. De directeur van de muziekschool zei: ‘Sorry, je komt niet verder, je middelvin-

ger zal tussen de zwarte toetsen blijven hangen.’

Geluk bij een ongeluk was dat mijn oudere broer een wilde drummer was. Met een gitarist was hij bij ons op zolder een hardrockbandje begonnen. Mijn broer zat keihard te jassen op een drumstel, met die gitarist erbij, en vond dat er eigenlijk wel wat meer melodie in zou kunnen. Hij hoorde mij beneden Mozart spelen en regelde een orgeltje, zodat ik kon meedoen. Fantastisch! Ik heb de klassieke boeken dichtgedaan en nooit meer geopend.

JAZZROCKHELDEN

We begonnen met hardrock: Deep Purple, Black Sabbath. Daarna kreeg Frank Zappa mijn interesse, hij bracht me met zijn gitaar van de rock naar de klassieke muziek. Liszt en Rachmaninoff bijvoorbeeld vind ik prachtig, als speel ik die zelf niet. Uiteindelijk kwam ik ook bij de Rolling Stones en David Bowie. En via een vriend die nu professioneel percussionist is, ontdekte ik Weather Rapport van de legendarische Joe Zawinul. Weather Rapport was voor mij een anker. Die jongens zijn jazzrockhelden. Ze hadden – de band bestaat niet meer – enorm ingewikkelde arrangementen. Aan de andere kant houd ik van eenvoud, daarom noem ik ook een Michael Franti. Wat die kan met een akoestisch gitaartje en stem... Ik zag hem in Paradiso zijn microfoon weschoppen, de plug eruit trekken en echt akoestisch optreden. Heel Paradiso was stil. Indrukwekkend.

STRAFBLAD

In Roosendaal traden we op met eigen nummers in de buurt. Ik was toetsenman. Een vriend van mij, met wie ik nu in Amsterdam weer speel, was zanger. Hij had de Stones in zijn kop en voelde zich net Mick Jagger.

Onze band heette Silence, maar dat klopte absoluut niet. Ik blijf zelfs een strafblad te hebben gehad doordat ik een keer veroordeeld ben wegens geluidsoverlast. Als tieners repeteerden we boven in ons huis en omdat

Maarten Witlox mag achter de grote, bij pianoverkoper Cristofori

Foto's: Ron Zwagemaker

het warm was, gingen de ramen open. De politie liep door de tuin en toen ging mijn dikke vinger de lucht in. We trokken ons nergens wat van aan en de hele buurt was het zat, geloof ik.

Mijn justitiële documentatie vermeldt een veroordeling tot een boete van vijftig gulden bij de kantonrechter in Zevenbergen. Ik weet nog dat ik daar pislank naar buiten kwam. Mijn vader vond het hartstikke mooi, want de eis was vijfhonderd gulden geweest, dus ik had goed mijn best gedaan in mijn allereerste pleidooi. Maar ik vond die hele veroordeling belachelijk en wilde in hoger beroep. Mijn vader vond het sop de kool natuurlijk niet waard en zal de boete wel voor mij betaald hebben.

Ik ben rechten gaan studeren in Amsterdam, samen met de zanger van de band. Nou ja, rechten... We begonnen met een popcursus onder leiding van Paul Evers van *Muziekkrant Oor*. In een nieuw bandje, Eject, speelden we tijdens Koninginnedagen.

LOPENDEBANDWERK

Het werd mijn meest professionele tijd als muzikant. Hoogtepunt was een optreden in Paradiso. Ze vroegen waarom ik niet met m'n rechtenstudie stopte en professioneel werd. Maar mijn ijzeren wet was: morgen kan ik nog altijd straatmuzikant worden, maar geen advocaat. Toch was het verleidelijk, want mijn studie zat een beetje in het slop. Maar toen ik dezelfde week drie keer Margriet Eshuijs zag optreden besepte ik: dat is geen feestje maar lopendebandwerk.

Daarna heb ik zo'n tien jaar niet in bandjes gespeeld, alleen in gelegenheidsformaties voor de Koninginnedag. Op de Egelantiersgracht organiseerden we eigen festivalletjes, waar we goede *jams* hebben gehouden en waar Trijntje Oosterhuis nog heeft opgetreden. Mijn vader speelde op een accordeon. Vrienden zeiden: te gekke muziek, maar wie was die oude grijze zwerver met die trekkzak? Dat vond hij een erg mooi compliment.

Ik heb drie keer meegedaan aan het jaarlijkse advocatencabaret van de Amsterdamse balie. De bedoeling was als pianist, maar er was een veel betere. Toen ben ik gaan zingen. Iemand zei: ik ken je niet als advocaat, maar als zanger klink je goed. Stop met de advocatuur en word zanger. Dat heb ik weer niet gedaan, maar ik ben wel zangles gaan nemen.

Sinds december ben ik toetsenman en zing ik in een nieuw bandje: Code Rood. Gitarist is eveneens een advocaat uit het cabaret, Mark Zandhuis. Mijn rockperiode wordt vertegenwoordigd door de zanger uit Roosendaal, inmiddels econoom en omgeschoold tot bassist. Sinds een week hebben we ook een advocaat drummer, Richard van der Weide. Verder bestaat de band uit een zangeres en een muzikale alleskunner. We gaan Nederlandse teksten maken op gecoverde Engelstalige songs.

Een advocaat die in bandjes speelt, dat kan zeker wel! Muziek valt onder vrijheid van meningsuiting. ”

Wij zien

een modelijn met jouw naam erop.

Het begint met een idee. En met genoeg creativiteit en passie, en misschien een klein beetje geluk, wordt het een bloeiend bedrijf. Wij zien de mogelijkheden van kleine bedrijven. En dat inspireert ons om software te maken waarmee bedrijven vanaf het begin hun doel kunnen bereiken. www.microsoft.nl/potential

Your potential. Our passion.™

Microsoft®

ARNOLD SIEDSMA

ADVOCATEN EN OCTROOIGEMACHTIGDEN

Zoekt ter uitbreiding van haar Sectie Advocatuur

Advocaat-medewerkers

met bij voorkeur ervaring in de IE-praktijk en affiniteit met techniek en 'life-science'

Advocaat-stagiaires

met belangstelling voor de Intellectuele Eigendom

Steeds meer ondernemingen raken overtuigd van het nut en de noodzaak van bescherming van hun uitvindingen, namen, logo's en andere onderscheidingstekens en van de vorm van hun nieuwe producten. Met name de nog steeds toenemende internationalisering van de handel, de Europese interne markt en de opkomst van het internet – denk aan domeinnamen – zijn daar debet aan.

Arnold & Siedsma begeleidt ondernemingen op dit specialistische gebied. Wij vertegenwoordigen deze ondernemingen bij het opstellen, aanvragen, tot stand brengen en in stand houden van hun intellectuele eigendomsrechten wereldwijd. Onze gespecialiseerde sectie advocatuur met een gerenommeerde internationale procespraktijk behartigt de belangen van onze cliënten.

Arnold & Siedsma is een internationaal werkend full-service kantoor op het gebied van het intellectuele eigendomsrecht – waar in totaal 100 mensen werken - met vestigingen in Nederland, België, Duitsland en Spanje.

Wilt u meer weten over een carrière als advocaat bij Arnold & Siedsma, dan kunt u ons (desgewenst vertrouwelijk) bellen, schrijven of e-mailen. Uw schriftelijke reactie ontvangen wij gaarne binnen 14 dagen na het verschijnen van deze advertentie.

Contactpersonen: Mr. M.A.A. van Wijngaarden (mvanwijngaarden@arnold-siedsma.nl) of Mr. P.P.J.M. Verhaag (pverhaag@arnold-siedsma.nl)

Postbus 18558, 2502 EN, Den Haag • Telefoon: 070 3654833 • Internet: www.arnold-siedsma.nl

Vestigingen

Alicante • Amsterdam • Antwerpen • Breda • Brussel • Den Haag • Enschede • Leeuwarden • München • Nijmegen • Utrecht • Zwolle

STEBO KWALITEITSONDERWIJS IN DEN HAAG EN UTRECHT

Nestwarmte en structuur

U zoekt een school waar betrokkenheid en individuele hulp worden geboden, zodat het zelfvertrouwen van uw kind wordt versterkt. Kleine klassen, huiswerkdiscipline en een vleugje humor doen de rest.

Doelgerichtheid en uw kind

Waar voorheen doelloos gescharrel was, ontstaat een stevige, actieve werkhouding. Vrolijkheid keert terug. De toekomst wordt weer bespreekbaar.

'Twee jaar in één' VMBO-t, HAVO, VWO en slagen!

Stebo is een topinstituut, waar men het beste in uw kind naar boven brengt. Onze examenresultaten zijn, ontdaan van alle flauwekul, de beste in onze categorie.

Onze opleidingen:

'Twee jaar in één' voor VMBO-t, HAVO en VWO

Tweejarig HAVO en VWO

TOPKLAS®: toptalent gaat voor de acht gemiddeld

Junior College vanaf klas twee

STEBO Utrecht	STEBO 's-Gravenhage
Directie:	Directie:
drs H.J. Bouwens	A. Stekelenburg
Nieuwegracht 69A	Korte Voorhout 1
3512 LG Utrecht	2511 CW Den Haag

Centrale aanmelding

Utrecht: (030) 231 54 60
Den Haag: (070) 314 28 88

U kunt ook op de website onze informatie aanvragen: www.stebo.nl
Aan kleinschalig particulier onderwijs zijn hoge kosten verbonden.
Een kennismaking kost uiteraard niets.

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Controle werkzaamheden
- Fraude / Bedrijfsdiefstal

- Alimentatiezaken
- Handelsinformatie
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

Schalke & Partners

Bedrijfsrecherche

BEWIJST WAT U EIST

Schalke & Partners bv

Postbus 2215, 4800 CE Breda

T. 076-5221144 / F. 076-5221264 / E. info@schalke.nl / W. www.schalke.nl

Verordening tot wijziging van art. 3, vierde lid van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten;
Overwegende,
Dat het gewenst is art. 3, vierde lid van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking te wijzigen;
Gelet op art. 26 en 28 van de Advocatenwet;
Gezien het ontwerp van de Algemene Raad;
Stelt de navolgende verordening vast:

Vanwege enkele fouten in de eerdere publicatie van de wijzigingsverordening (*Advocatenblad 2004-6 en -7*), wordt deze hier opnieuw geheel afgedrukt.

I. Art. 3, vierde lid van de verordening komt als volgt te luiden:

- a. De praktijkuitoefening in dienstbetrekking bij een werkgever als bedoeld in het eerste lid onder e is bovendien slechts toegestaan wanneer zij geschiedt ten behoeve van die werkgever of de bij die werkgever verzekerden, in het laatste geval echter uitsluitend zolang het de verzekerde in ieder geval vrij staat een advocaat van zijn keuze aan te wijzen zodra een advocaat wordt verzocht de belangen van de verzekerde in een gerechtelijke of administratieve procedure te verdedigen, te vertegenwoordigen of te behartigen, ongeacht of de gekozen advocaat binnen of buiten de organisatie van de werkgever werkzaam is.
- b. De vrije advocaatkeuze als bedoeld in het vierde lid onder a, wordt door de advocaat schriftelijk aan de cliënt bevestigd òf met de als bijlage A aan deze verordening gehechte vergewisverklaring òf met een bevestiging van gelijke strekking.

II. Bijlage A behorende bij art. 3, vierde lid sub b van de verordening komt als volgt te luiden:

MODEL VERGEWISVERKLARING

Geachte heer / mevrouw,

Op grond van art. 60, aanhef, onder a van de Wet toezicht verzekeringbedrijf 1993¹ en krachtens de polisvoorwaarden van de door u met verzekeraar X afgesloten rechtsbijstandverzekering hebt u op het moment dat er een gerechtelijke of administratieve procedure gevoerd gaat worden, het recht om een advocaat van uw keuze aan te wijzen. Dat moment heeft zich recent in uw zaak voorgedaan.

Ik ben advocaat in dienstbetrekking bij uw rechtsbijstandverzekeraar X.

NOOT

¹ Art. 60, aanhef, sub a WTV luidt als volgt:

Een verzekeraar die overeenkomstig art. 58, eerste, tweede of vierde lid, de branche Rechtsbijstand uitoefent, draagt er zorg voor dat uitdrukkelijk in de overeenkomst van verzekering wordt bepaald dat het verzekerde in ieder geval vrij staat een advocaat of andere rechtens bevoegde deskundige te kiezen indien:

- a. een advocaat of andere rechtens bevoegde deskundige wordt verzocht de belangen van de verzekerde in een gerechtelijke of administratieve procedure te verdedigen, te vertegenwoordigen of te behartigen.

III Aan noot 12 behorende bij art. 3, vierde lid van de verordening wordt als laatste volzin toegevoegd:

De Algemene Raad is naar aanleiding van een in opdracht van de ministeries van Economische Zaken en Justitie uitgevoerde evaluatie naar de werking van de verordening, welk rapport in juni 2002 verscheen, en een door het Verbond van Verzekeraars bij de NMa ingediende klacht in contact getreden met het Verbond inzake het moment waarop er sprake is van een vrije advocaatkeuze. Het overleg heeft erin geresulteerd, dat waar het betreft de redactie van art. 3, vierde lid van de verordening aansluiting is gezocht bij het bepaalde in art. 60, aanhef, sub a van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993.

IV. De verordening treedt in werking op 1 april 2004.

Of:

Ik ben advocaat in dienstbetrekking bij het zelfstandige schaderegelingkantoor Y dat in opdracht van uw rechtsbijstandverzekeraar X de feitelijke rechtsbijstand verleent.

Ik heb u op(datum) telefonisch/schriftelijk (doorstrepen wat niet van toepassing is) gewezen op uw recht om een advocaat van uw keuze aan te wijzen.

Daarvan gebruikmakende, hebt u mij verzocht in deze zaak als uw advocaat op te treden c.q. mijn werkzaamheden in deze zaak voort te zetten.

Deze brief dient er dan ook toe uw advocaatkeuze te bevestigen.

Hoogachtend,

Mr. Z
Advocaat

Nota van Toelichting op de wijzigingsverordening van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking

In juni 2002 is het in opdracht van de ministeries van Economische Zaken en Justitie door het WODC opgestelde rapport 'Advocaten en advocatuur in loondienst' uitgebracht betreffende de evaluatie van de werking van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking.

Uit deze evaluatie is gebleken, dat de aanvullende voorwaarden in de leden 4, 5 en 6 van art. 3 op weerstand stuiten bij met name de rechtsbijstandverzekeraars en door hen als belemmering worden ervaren.

Waar het de werkgever als bedoeld in art. 3, eerste lid, onder e betreft, stelde het Verbond van Verzekeraars, dat de opvatting van de Orde, inhoudende dat de vrije advo-

caatkeuze in werking treedt zodra een advocaat optreedt, ongeacht of deze in dienst is van rechtsbijstandverzekeraar of niet, een beperking inhoudt van het bepaalde in art. 60, aanhef, sub a van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993.

Met de wijziging van het vierde lid van art. 3, inhoudende de integrale opnemings van art. 60, aanhef, sub a van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993, is ook een oplossing gevonden voor de behandeling van zaken die niet aanstonds 'advocaatwaardig' zijn en daarmee ook door een bureaujurist zouden kunnen worden behandeld, maar om bedrijfseconomische redenen door een bij de rechtsbijstandverzekeraar in dienst zijnde advocaat

worden behandeld. Bij toescheiding van een dergelijke zaak aan een 'interne' advocaat kan de verzekerde geen aanspraak maken op het recht van vrije advocaatkeuze. Daarvan is eerst sprake zodra een advocaat wordt verzocht de belangen van de verzekerde in een gerechtelijke of administratieve procedure te verdedigen, te vertegenwoordigen of te behartigen; dan is een zaak 'advocaatwaardig.' Duidelijk zal zijn dat de strekking van art. 60, aanhef, onder a van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993 verder reikt dan de verplichte procesvertegenwoordiging.

Permanente opleiding

Verklaring der tekens

- * *Basisniveau* (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het vakgebied; weinig tot geen voorkennis);
- ** *Verdiepingsniveau* (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist);
- *** *Specialisatieniveau* (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

JURIDISCH

INTELLECTUELE EIGENDOM

EU Funding from a Licensing Perspective

16-06-2004 09:30 - 17:30

Plaats: Brussel

Niveau: ** Actualiteiten

Instelling: LES Benelux

tel.: 0343-575397

Docent(en): nog niet bekend

Kosten: € 85 inclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

MEDEDINGINGSRECHT

Mededingingsregels en de rol van de Zorgautoriteit

08-06-2004 12:00 - 17:00

Plaats: Leiden

Niveau: ** Actualiteiten

Instelling: Elsevier Congressen

tel.: 070-4415760

Docent(en): M.J.W. Bontje, drs. B.E. van den Dungen, drs. C. van Gent, mr. F.H.G. de Grave, prof. dr. T.E.D. van der Grinten, mr. dr. H.E.G.M. Hermans, ir. J.M.

Leemhuis-Stout, mr. M.R.J.A. Muijser, drs. M.E. Rompa, A. Treffers

Kosten: € 545 exclusief BTW

Opleidingspunten:

03 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

03 Totaal

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

De juridische gevolgen van wonen in het buitenland

15-06-2004 12:00 - 19:30

Plaats: Kerkrade

Niveau: **

Instelling: Juridisch Genootschap arrondissement Maastricht

tel.: 045-5713344

Docent(en): prof. mr. G.R. de Groot, mr. J.J.M.G. Smeets, prof. mr. E.A.A. Luijten, prof. mr. W.R. Meijer, dr. F. Sielemann

Kosten: € 160 exclusief BTW

Opleidingspunten:

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

RUIMTELIJK ORDENINGSRECHT EN MILIEURECHT

De nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening

16-06-2004 09:30 - 17:00

23-06-2004 09:30 - 17:00

Plaats: Maarssen

Niveau: ** Actualiteiten

Instelling: Elsevier Congressen

tel.: 070-4415760

Docent(en): mr. M.E. Pietermaat-Kros, mr. F.A. van Doorn

Kosten: € 1.395 exclusief BTW

Opleidingspunten:

09 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

09 Totaal

Spoedwet planschade

30-06-2004 13:30 - 17:30

Plaats: Doorn

Niveau: ** Actualiteiten

Instelling: Elsevier Congressen

tel.: 070-4415760

Docent(en): mr. T.A.P. Langhout, mr. drs. C.M.L. van der Lee, mr. F.A.H. Nuss, mr. J.R. Vermeulen, prof. mr. P.C.E. van Wijmen

Kosten: € 545 exclusief BTW

Opleidingspunten:

03 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

03 Totaal

Archeologie en ruimtelijke ordening

29-06-2004 09:45 - 17:15

Plaats: Zeist

Niveau: ** Actualiteiten

Instelling: Elsevier Congressen

tel.: 070-4415760

Docent(en): drs. C.B. Bakker, drs. H.S.M. van der Beek, drs. J.N.W. Breimer, drs. J. Fix, drs. B. Goudswaard, mr. M. Küper, drs. T.J.J. Smit, prof. dr. W.J.H. Willems

Kosten € 595 exclusief BTW

Opleidingspunten:

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

Vogelzang, mw. mr. A.M.: Spuistraat 104 a (1012 VL) postbus 10466 (1001 EL) Amsteldam, tel. 020-6222151, fax 020-6222626, e-mail amvogelzang@burgtadvocaten.nl
Wansink, mr. H.: Oosterpark 71 (1092 AS) postbus 92100 (1090 AC) Amsterdam, tel. 020-4282311, fax 020-4282312, e-mail oosterparkadvocaten@zonnet.nl
Weiland, mw. mr. E.E. (Badhoevedorp): Maliebaan 100 (3581 CZ) postbus 13334 (3507 LH) Utrecht, tel. 030-2316569, fax 030-2343569, e-mail e.weiland@adankklostermann.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Brekelmans Van der Ven Advocaten te Roosendaal (mrs. C.G.A. Mattheussens en R.E. Teusink) Vijfhuizenberg 207 a (4708 AJ) postbus 1250 (4700 BG) Roosendaal, tel. 0165-554888, fax 0165-555401, e-mail info@brekelmansvanderven.nl
Valegis Advocaten te Rijswijk (mrs. A.H.C. van der Maas en Y.R. Bos) Laan van Zuid Hoorn 61 (2289 DC) Rijswijk, tel. 070-3196040, fax 070-3196041

MEDEVESTIGING

Bakker & Nettenbreijers Advocaten te Veenendaal (mr. A.C.J. Nettenbreijers) Stationsstraat 51 h (3905 JH) postbus 402 (3900 AK) Veenendaal, tel. 0318-592700, fax 0318-629492, e-mail veenendaal@bnadvocaten.nl
Sieders Bonkes Advocaten te Emmen (mr. J. Bonkes) Jules Verneweg 13-17 (7821 AD) postbus 2266 (7801 CG) Emmen, tel. 0591-647766, fax 0591-647347, e-mail sieders.bonkes@noorderhavengroep.nl

NAAMSWIJZIGING

Brekelmans Van der Ven Van Oorschot te Roosendaal thans: **Van Oorschot & De Jongh Advocaten**
 Van Zeijl Advocaten te Harderwijk thans: **Van Zeijl Bijl Aartsen Advocaten**

BEZOEKADRES/POSTBUS/ TEL./FAX/E-MAIL

Achekar, mr. drs. M.F. te Amsterdam: postbus 95 (1000 AB) Amsterdam
Beekers & Douwes Advocaten te Apeldoorn: Prins Willem Alexanderlaan 400 (7311 SZ) postbus 702 (7300 AS) Apeldoorn

Drenthe Advocaten te Amsterdam (Z-O): Hogehilweg 10 d (1101 CC) Amsterda (Z-O), postbus is opgeheven
Houthoff Buruma te Den Haag: Noordeinde 33 (2514 GC) postbus 305 (2501 CH) Den Haag, tel. 070-3023500, fax 070-3023670
De Koning & Renzen Advocaten te Rotterdam: Rozenlaan 115 (3051 LP) Rotterdam, e-mail info@dkr-advocaten.nl
Lamerde de Groot Advocaten te Amsterdam: postbus 9104 (1180 MC) Amstelveen, e-mail info@lamersdegroot.nl
Advocatenkantoor A.G. Law te Den Haag: postbus 19347 (2500 CH) Den Haag
Van Oorschot & De Jongh Advocaten te Roosendaal: e-mail info@vanoorschotdejongh.nl

Veraart De Granada Advocaten te Alkmaar: postbus 1094 (1810 KB) Alkmaar
Van Zeijl Bijl Aartsen Advocaten te Harderwijk: Stephensonstraat 39 (3846 AK) Harderwijk, e-mail info@vanzeijlbijlaartsen.nl

Het Bureau van de Orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
N.a.w. gegevens advocatuur	070 - 335 35 29	adres@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070 - 335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070 - 335 35 23	finorg@advocatenorde.nl
Opleiding: alle vragen (09.00-12.00 uur)	070 - 335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Communicatie: Advocatenblad, brochures et cetera	070 - 335 35 52	pr@advocatenorde.nl
BalieNet certificaten	070 - 335 35 51	certificaat@advocatenorde.nl
Alle overige vragen van advocaten	070 - 335 35 71/86	helpdesk@advocatenorde.nl

(advertentie)

Van Rossum Advocaten te Emmen is een jong en ambitieus kantoor met ervaren advocaten die een gespecialiseerde praktijk voeren op het gebied van arbeidsrecht, insolventierecht, ondernemingsrecht en vastgoedrecht. Onze cliëntèle bestaat voornamelijk uit bedrijven uit tal van branches in de profit en non-profit sfeer, waarmee wij een hechte relatie onderhouden.

Wij bieden u een professionele organisatie, waarbinnen u alle mogelijkheden krijgt om u verder te ontwikkelen tot een hoogwaardig specialist en tevens uw eigen praktijk kunt opbouwen. Bij ons kantoor werkt u in een stimulerende werkomgeving met een goede, collegiale sfeer. De arbeidsvoorwaarden zijn passend te noemen, waaronder deelneming in de winstuitkering.

Van Rossum
A D V O C A T E N

Om de groei van ons kantoor verder vorm te geven zijn wij op zoek naar een ADVOCaat-MEDEWERKER en een GEVORDERDE ADVOCaat-STAGIAIRE met als profiel:

- ervaring in één of meerdere van de rechtsgebieden zoals hierboven vermeld;
- een sterk analytisch vermogen;
- goede communicatieve eigenschappen;
- enthousiast en gedreven.

Bent u geïnteresseerd in één van de vacatures, stuurt u dan uw schriftelijke sollicitatie met c.v. voor 20 juni 2004 aan: Van Rossum Advocaten, t.a.v. mr. S. Kroesbergen, Postbus 2149, 7801 CC Emmen.

Of per e-mail: info@vanrossumadvocaten.nl.

Wilt u vooraf telefonische informatie, dan kunt u eveneens contact opnemen met Steven Kroesbergen op telefoonnummer 0591 64 68 82.

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en **BalieNet**
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de **Commissie Disciplinaire Rechtspraak**, bestaande uit **mr. H.J.A. Knijff**, **mr. J.D. Loorbach**, **mr. I.E.M. Sutorius** **mr. G.J. Kemper** en **mr. C.H.B. Winters**.

MISLEIDENDE PUBLICITEIT

Hof van Discipline, 6 december 2002, nr. 3573

(*mrs. Zwitser-Schouten, Heidinga, Balkema, Schokkenbroek en Homveld*)

Raad van Discipline Amsterdam, 28 januari 2002

(*mrs. Van Bennekom, Breederveld, Hamming, Meijer en Wiarda*)

Misleidende publiciteit

– EVRM artikel 10

– *Advocatenwet* artikel 46 (2.1 *Wat in het algemeen niet betaamt*)

– *Verordening op de Publiciteit*, artikel 2

Feiten

Jegens mr. X is door de Raad van Discipline te Amsterdam een aantal uitspraken gedaan. In een van die zaken is de raad tot het oordeel gekomen dat mr. X excessief heeft gedeclareerd. In een andere zaak, een door klager A ingediende klacht betreffend, heeft de raad geoordeeld: '(...) dat er weliswaar fors door mr. X aan klager is gedeclareerd, maar heeft de raad niet kunnen vaststellen dat er in die mate is gedeclareerd dat er sprake is geweest van excessief declareren'.

Naar aanleiding van de uitspraak in laatstbedoelde zaak heeft mr. X enkele dagen daarna in een landelijk dagblad een advertentie laten plaatsen met de tekst 'Raad van Discipline oordeelt: (mr. X) te (Z) declareert niet excessief' en de mededeling dat de uitspraak in de klachtprocedure van A tegen mr. X op aanvraag bij mr. X te verkrijgen is.

De deken laat mr. X weten dat de tekst misleidend is, aangezien deze ten onrechte de indruk wekt dat door mr. X in geen geval excessief is gedeclareerd. De deken sommeert mr. X de advertentie te rectificeren, hetgeen mr. X weigert.

Klacht

De ambtshalve klacht houdt, zakelijk weergegeven, in dat mr. X in strijd met artikel 46 van de *Advocatenwet* heeft gehandeld door de advertentie, waarvan de inhoud door haar onvolledigheid misleidend is, te doen plaatsen.

Overwegingen van de raad

De raad stelt voorop dat van een zorgvuldig handelend advocaat mag worden verwacht dat door hem geplaatste advertenties in overeenstemming zijn met de waarheid en dat deze tevens door haar inhoud noch anderzijds misleidend zijn.

De raad is van mening dat de tekst van de door mr. X geplaatste advertentie in strijd is met de hiervoor geformuleerde zorgvuldigheidsnorm. Mr. X is, door uitsluitend de uitkomst van die procedure

te vermelden waarin de klacht ongegrond werd verklaard, ontoelaatbaar selectief te werk gegaan nu in een andere uitspraak van dezelfde datum een andersluidende beslissing was gegeven. Het feit dat tegen laatstbedoelde uitspraak nog hoger beroep open stond maakt het voorgaande reeds hierom niet anders, nu deze mogelijkheid van appel ook nog bestond ten aanzien van de uitspraak die door mr. X wel in de advertentie is genoemd.

De gedraging van mr. X is tuchtrechtelijk verwijtbaar. De raad houdt bij het opleggen van de maatregel rekening met het feit dat de door mr. X gevoelde behoefte, ruchtbaarheid te willen geven aan deze voor hem positieve uitspraak, enigszins valt te begrijpen vanwege de aanzienlijke – en voor mr. X negatieve – publiciteit die onder andere de onderhavige procedure had omgeven. De raad is derhalve van mening dat in het onderhavige geval met na te noemen maatregel kan worden volstaan.

De raad verklaart de klacht gegrond en legt aan mr. X op de maatregel van enkele waarschuwing.

Overwegingen van het hof

In hoger beroep voert mr. X het volgende aan. Door de bestreden beslissing is zijn recht op vrije meningsuiting in de zin van art. 10 EVRM geschonden. De raad heeft miskend dat de vrijheid van meningsuiting van de advocaat slechts dan beperkt kan worden, indien de uiting tevens aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad oplevert en de advertentie is niet een zodanige uiting. Ten onrechte heeft de raad onverwogen en beslist dat hij ontoelaatbaar selectief tewerk is gegaan bij de plaatsing van zijn advertentie.

Het hof onderschrijft het oordeel van de raad dat de advertentie misleidend is omdat de indruk wordt gewekt dat de raad heeft beslist dat mr. X in geen enkel geval excessief heeft gedeclareerd, dit terwijl de raad op diezelfde dag in een andere zaak een in hoger beroep bevestigde uitspraak heeft gedaan dat mr. X wel degelijk excessief heeft gedeclareerd.

Het hof verwierpt het beroep op art. 10 EVRM met een verwijzing naar zijn beslissing nr. 1389 (*Advocatenblad* 1990, p. 551) en naar EHRM 26 april 1979, NJ 1980, 146 en 25 maart 1985, NJ 1987, 900.

Voorts overweegt het hof dat de vrijheid van meningsuiting niet slechts dan op grond van artikel 46 *Advocatenwet* beperkt kan worden indien de uiting tevens aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad oplevert.

Volgt

Bekrachtiging van de beslissing van de raad.

VASTLEGGING TARIEFAFSpraak

Hof van Discipline, 6 december 2002, nr. 3538

(mrs. Zwitser-Schouten, Heidinga, Balkema, Schokkenbroek en Homveld)

Raad van Discipline Amsterdam, 26 november 2001

(mrs. De Groot, Van Es, Klaver, Remme en Wiarda)

Een afspraak om een zaak voor een vast bedrag te behandelen moet bij betwisting door de advocaat worden aangetoond. Het ligt op de weg van de advocaat om een zodanige afspraak schriftelijk vast te leggen.

– *Advocatenwet artikel 46 (1.4.3 Financiële verhouding)*

– *Gedragsregel 25.4*

Feiten

Mr. X staat klager bij in drie zaken. Mr. X stuurt aan klager een aantal voorschotnota's die worden voldaan. Op zeker moment vraagt klager aan mr. X om een BTW-afrekening. Mr. X zendt daarop aan de klager een BTW-nota, waarbij aan klager de BTW over het 'in de loop der maanden in rekening gebrachte honorarium' in rekening wordt gebracht. Onder aan die nota staat vermeld: 'Onder voorbehoud van definitieve eindafrekening'. Ongeveer drie jaar later wendt klager zich tot mr. X naar aanleiding van sindsdien ontvangen voorschotnota's die hij te hoog acht, bij welke gelegenheid hij ook vraagt om een eindspecificatie van de eerdere declaraties. Mr. X laat daarop weten dat in die zaak al twee jaar eerder was afgerekend en dat hij niet bereid is om daarop terug te komen. Hij wijst er bovendien op dat het dossier reeds lang geleden is gearchiveerd en dat specificatie overigens ook niet aan de orde kan zijn omdat 'ten behoeve van bepaalde werkzaamheden een vast bedrag terzake honorarium met u was overeengekomen'. De klager wendt zich daarop tot de deken die aan mr. X vraagt een deugdelijke eindafrekening op te stellen, waaraan mr. X na enige aandrang voldoet. De klacht houdt in dat mr. X heeft nagelaten zijn declaraties te specificeren.

Beoordeling van de klacht

Bij de beoordeling van de klacht stelt de raad voorop dat van een advocaat mag worden verwacht dat hij een grote mate van zorgvuldigheid betracht bij de financiële betrekkingen ten opzichte van zijn cliënt. Zo dient, zoals ook in de Gedragsregels is verwoord, een advocaat inzicht te geven in de wijze waarop en frequentie waarmee hij zal declareren en zijn declaratie aldus in te richten dat de cliënt daaruit kan zien hoeveel wordt gerekend voor salaris, verschotten en omzetbelasting en dient de advocaat te vermelden, en waar nodig en mogelijk te verrekenen, de ontvangen voorschotten en de cliënt desgevraagd een specificatie van de declaratie te verstrekken.

Het meest verstrekkend standpunt van mr. X ten aanzien van de klacht is dat begin 1996 tussen partijen de definitieve financiële afwikkeling van de drie op dat ogenblik door hem behandelde zaken is overeengekomen. Die afspraak houdt, aldus mr. X, in dat de door mr. X in deze zaken verrichte werkzaamheden werden vergoed voor

een bedrag gelijk aan het gezamenlijke bedrag van de tot dan toe door mr. X aan klager toegezonden en door deze betaalde voorschotnota's, zijnde f 105.000 vermeerderd met de daarover verschuldigde BTW die bij de nadien toegezonden BTW-nota in rekening is gebracht en door klager is betaald. Naar de mening van mr. X behoeft een declaratie in geval van een vaste prijsafpraak niet te worden gespecificeerd. Dit verweer moet worden verworpen. Een advocaat die een afspraak wenst te maken als door mr. X gesteld en door klager gemotiveerd betwist, dient het bestaan van de afspraak zonedig aan te tonen. Naar het oordeel van de raad had het op de weg van mr. X gelegen de door hem gestelde afspraak schriftelijk vast te leggen, hetgeen mr. X niet heeft gedaan. Evenmin is de raad anderszins uit de stukken gebleken of aannemelijk geworden dat de door mr. X gestelde afspraak is gemaakt. De feiten bevatten naar het oordeel van de raad veeleer aanwijzingen van het tegendeel. Ook indien de door mr. X gestelde prijsafpraak zou zijn gemaakt, dienen zijn voorschotdeclaraties tezamen met de BTW-nota te worden aangemerkt als de declaratie van mr. X aan klager in de desbetreffende zaken ten aanzien waarvan mr. X desgevraagd gehouden is op verzoek van klager een specificatie van de verrichte werkzaamheden en de daarmee gemoeide tijd te verstrekken.

Voorzover mr. X betoogt dat met klager is afgesproken dat een dergelijke specificatie niet hoeft te worden verstrekt, moet dit betoog worden verworpen, nu uit de stukken niet blijkt dat een dergelijke afspraak is gemaakt. Daaraan doet niet af dat klager begin januari 1999, drie jaar nadat hij de BTW-nota had ontvangen, schriftelijk de specificatie van de declaraties aan de orde heeft gesteld. Daarbij kan nog in aanmerking worden genomen de verklaring van klager voor dit tijdsverloop, dat de werkzaamheden van mr. X in een nieuwe zaak die samenhang met de vorige, voortduurde tot in elk geval het jaar 1999, hetgeen mr. X niet heeft betwist, en dat dientengevolge de specificatie van de declaraties van de andere zaken op de achtergrond is geraakt, hetgeen de raad niet onaannemelijk voorkomt. Het tijdsverloop van drie jaar acht de raad, mede gelet op de omstandigheden van deze klachtzaak, niet zodanig lang dat mr. X daardoor is ontslagen van zijn verplichting tot het verstrekken van de door klager gevraagde specificaties. Voorts voert mr. X aan dat de dossiers in de desbetreffende zaken zijn gearchiveerd, in de archieven zijn zoekgeraakt en zeer onlangs konden worden opgespoord. Dergelijke omstandigheden zijn, naar het oordeel van de raad, echter voor rekening van mr. X en kunnen hem niet disculperen. Op grond van de hier gerelateerde feiten staat vast dat mr. X vanaf in elk geval begin januari 1999 herhaaldelijk door klager en door de deken is gevraagd een behoorlijke specificatie van de declaraties te verstrekken en dat mr. X aan deze verzoeken niet zo tijdig heeft voldaan als van een behoorlijk advocaat mag worden verwacht. Nu uit het hiervoor overwogene volgt dat mr. X niet van deze verplichting is ontslagen en ook anderszins niet is gebleken van mr. X' disculperende omstandigheden, staat vast dat mr. X heeft gehandeld in strijd met het door hem jegens klager in acht te nemen zorgplicht en ook overigens in strijd met hetgeen een behoorlijke advocaat betaamt. De stelling van mr. X dat de klacht moet wor-

den afgewezen op de grond dat mr. X kort voor de behandeling van de klacht alsnog einddeclaraties met specificatie heeft verstrekt, moet worden verworpen: mr. X miskent dat de door hem gepleegde tuchtrechtelijk verwijtbare gedragingen voordien hebben plaatsgevonden. Uit al het voorgaande volgt dat de klacht gegrond is.

Naar het oordeel van de raad is mr. X in zodanige mate tekortgeschoten in de zorgplicht die hij ten opzichte van klager in acht had behoren te nemen dat het opleggen van na te noemen maatregel op zijn plaats is.

Volgt

Gegrondverklaring van de klacht en oplegging van de maatregel van een waarschuwing.

Beslissing van het hof

Het onderzoek in hoger beroep heeft niet geleid tot de vaststelling van andere feiten dan wel tot andere beschouwingen en gevolgtrekkingen dan die vervat in de beslissing van de raad, waarmee het hof zich verenigt. De beslissing van de Raad van Discipline wordt bekrachtigd.

TUCHTRECHTELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID VAN MAATSCHAP

Hof van Discipline, 6 december 2002, nr. 3520

(mrs. Zwitser-Schouten, Heidinga, Balkema, Schokkenbroek en Homveld)

Raad van Discipline Amsterdam

(mrs. Kist, Van den Biesen, Karsten, Goppel en Wiarda)

23 april 2001 Tussenbeslissing

5 november 2001 Eindbeslissing

Tuchtrechtelijke verantwoordelijkheid van de maatschap.

– *Advocatenwet artikel 46* (1.2 Vereiste communicatie met de cliënt;
1.4.3 Andere tekortkomingen;
3.3.4 Fouten;
3.4 Jegens tegenpartij in acht te nemen zorg)

– *Gedragsregel 33*

Feiten

Klagers waren tot december 1989 tezamen met A firmant in een vennootschap onder firma (v.o.f.). In het kader van de afwikkeling van de ontbonden v.o.f. werden klagers bijgestaan door mr. B. A werd bijgestaan door mr. X. Mr. X maakte tot eind december 1997 deel uit van de maatschap Z. Tot zijn vertrek uit de maatschap werd A feitelijk overwegend bijgestaan door mr. C, medewerker van mr. X.

Voorafgaand aan de ontbinding van de v.o.f. was nog aanhangig bij het Kantongerecht een procedure tot huurprijvaststelling, welke procedure na ontbinding van de v.o.f. is voortgezet. Mr. X heeft klagers bij brief van 27 september 1991 bericht dat een terugbetaling van ontvangen huurpenningen aan de voormalige vennoten van de v.o.f. alleen zou geschieden op eensluidende instructie van partijen. Bij

beschikking van 6 augustus 1997 heeft de Rechtbank in hoger beroep een eindbeslissing gegeven.

Bij brief van 21 april 1999 heeft mr. B bij maatschap Z om opheldering gevraagd. Maatschap Z heeft mr. B bij faxbericht van 28 mei 1999 bericht dat van de verhuurder in december 1997 een bedrag van f 160.000 was ontvangen terzake van te veel betaalde huur, kosten van deskundigenberichten en processtukken en dat na verrekening van openstaande declaraties door maatschap Z in januari 1998 een bedrag van f 125.000 was overgemaakt aan A.

In juni 1999 hebben klagers mr. X en maatschap Z gedagvaard tegen de rolzitting van 10 november 1999 en betaling gevorderd van het hun terzake van de huurrestituties toekomende bedrag.

Bij brief van 11 november 1999 aan de deken heeft de maatschap Z bericht in deze procedure te zullen erkennen dat bij de betaling van het betreffende bedrag een fout is gemaakt door het betreffende bedrag geheel uit te betalen aan A in strijd met de toezegging dat een dergelijke betaling slechts zou plaatsvinden op eensluidende instructie van partijen, maar ten aanzien van de schadeomvang verweer te zullen voeren.

Mr. C is niet meer als advocaat aan de maatschap Z verbonden.

Inhoud van de klacht

De klacht houdt zakelijk weergegeven in, dat mr. X en de maatschap Z in strijd met artikel 46 Advocatenwet hebben gehandeld doordat zij:

- a klagers vanaf november 1995 niet op de hoogte hebben gehouden van het verloop van een procedure waarbij klagers belanghebbenden waren;
- b ondanks een uitdrukkelijke toezegging aan klagers dat zij een in de loop van de onder a vermelde procedure te ontvangen geldbedrag slechts zouden doorbetalen op eensluidend verzoek van onder meer klagers, dit bedrag desondanks buiten klagers om hebben doorbetaald waardoor klagers schade hebben geleden;
- c mr. B niet hebben geïnformeerd naar aanleiding van zijn verzoek om verstrekking van informatie omtrent de onder b vermelde onjuiste betaling.

Overwegingen van de raad

Klachtonderdeel a

Bij de beoordeling van de klacht dient voorop te worden gesteld dat klagers bij de ontbinding van de v.o.f. en de procedure tot huurprijvaststelling niet werden bijgestaan door mr. X en maatschap Z. In verband met een eventuele teruggaaf van door de v.o.f. te veel betaalde huur waren zij wel belanghebbend bij het verloop van de procedure en de uiteindelijke beslissing van de rechter daarin. Nu klagers niet de cliënten waren van mr. X en maatschap Z valt niet in te zien waarom mr. X en maatschap Z gehouden zouden zijn hen van het verloop van de procedure op de hoogte te houden. Een verplichting daartoe op grond van de voor advocaten geldende gedragsregels ontbreekt. Naar het oordeel van de raad zou het onder de omstandigheden van dit geval wel passend zijn geweest als mr. X en maatschap Z, althans mr. X, de beschikking met betrekking tot de huurprijvaststelling aan kla-

gers hadden toegestuurd. Indien in die procedure immers zou worden vastgesteld dat de voormalige v.o.f. gerechtigd was tot terugbetaling van te veel betaalde huur, zouden klagers aanspraak kunnen doen gelden op een deel daarvan. Nu een gedragsrechtelijke verplichting daartoe evenwel niet valt aan te wijzen faalt dit onderdeel van de klacht.

Klachtonderdeel b

Vaststaat dat het aan huur te veel betaalde bedrag in december 1997 op de rekening van maatschap Z werd ontvangen om vervolgens overeenkomstig de gemaakte afspraak te worden doorbetaald. Tot dat moment was mr. X volledig verantwoordelijk te achten voor al hetgeen in het betreffende dossier gebeurde. De omstandigheid dat zijn medewerker mr. C de zaak reeds geruime tijd zelfstandig behandelde doet daar – anders dan mr. X ter zitting heeft betoogd – niet aan af. De in het geding zijnde betaling vond echter plaats op 28 januari 1998 in opdracht van mr. C. Mr. X was op dat moment niet meer verbonden aan de maatschap Z en kan daarvoor niet verantwoordelijk worden gehouden zodat dit onderdeel van de klacht ten aanzien van mr. X niet gegrond is. Het bezwaar met betrekking tot deze betaling betreft handelen van mr. C tegen wie de klacht zich niet richt zodat deze ook niet te zijnen aanzien gegrond kan worden verklaard. Dat geldt eveneens voorzover de klacht op dit onderdeel zich richt tegen de maatschap Z. Onjuist handelen van een oud-medewerker van een maatschap kan niet in tuchtrechtelijke zin aan die maatschap worden toegerekend om de enkele reden dat deze medewerker niet meer in dienst is van de maatschap. Bijzondere omstandigheden die dat in dit geval anders zouden kunnen maken, zijn gesteld noch gebleken. Hoewel klagers zich dus terecht er over beklagen dat meergenoemde betaling in januari 1998 heeft plaatsgevonden, kan de klacht in tuchtrechtelijke zin niet gegrond worden verklaard bij gebreke van een beklagde.

Klachtonderdeel c

Het betreft hier de wijze waarop de maatschap heeft gehandeld nadat de gemaakte fout bij brief van 21 april 1999 onder de aandacht van de maatschap Z was gebracht. De raad kan begrijpen dat de maatschap Z enige tijd nodig heeft gehad voor het verkrijgen van inzicht in de gang van zaken, die tot de onjuiste betaling van januari 1998 heeft geleid, maar acht het getuigen van een daarbij ontbrekende voortvarendheid door eerst bij brief van 11 november 1999 de gemaakte fout aan de deken te erkennen. Daarbij komt dat de maatschap Z pas ter zitting heeft erkend in te zien dat het instellen door klagers van een procedure ter verkrijging van hetgeen klagers ten onrechte was onthouden, er niet aan in de weg behoefte te staan om over te gaan tot betaling aan klagers van hetgeen de maatschap Z kon erkennen als het hun toekomende. Een behoorlijk advocaat dient voortvarender te zijn bij het redresseren van de gevolgen van een gemaakte fout en het past een maatschap het kantoor zodanig te organiseren dat dergelijke gebreken in de afhandeling zich niet voordoen bij een binnenkomende, en na onderzoek juist blijkende, klacht over een door oud-medewerkers gemaakte fout. Het gebrek aan bereidheid van A om hetgeen

hem te veel was betaald terug te betalen, doet niet terzake omdat het voornoemde betamelijkheidsverplichtingen niet opheft. Het tuchtrechtelijk verwijt dat het aan deze voortvarendheid heeft ontbroken treft maatschap Z als zodanig nu zich daarop geen aan het kantoor van maatschap Z verbonden advocaat in het bijzonder laat aanspreken. Dit onderdeel van de klacht is dus jegens de maatschap Z gegrond. Naar het oordeel van de raad rechtvaardigen de laksheid en ondoeltreffendheid van het optreden van de maatschap Z de oplegging van de maatregel van enkele waarschuwing.

Wat er ook zij van de civielrechtelijke aansprakelijkheid van een lid van de maatschap voor een fout van de maatschap die vóór diens toetreden tot de maatschap is begaan, in tuchtrechtelijk verband treft dit later toegetreden maatschapslid voor een dergelijke fout geen verwijt: hij heeft de fout niet begaan noch haar kunnen voorkomen. Het verwijt treft bij uitsluiting de advocaten die lid waren van de maatschap ten tijde van het begaan van de fout, welk moment in het onderhavige geval door de raad wordt bepaald op 1 juli 1999, zijnde de datum waarop de maatschap Z na ontvangst van de brief van 21 april 1999 redelijkerwijs had dienen zorg te dragen voor erkenning van (haar aansprakelijkheid voor) de in januari 1998 gemaakte fout en voor betaling aan klagers van de door hen ingestelde vordering die door de maatschap Z niet werd betwist. Gesteld noch gebleken is dat de maatschap Z op genoemde datum daartoe nog niet in staat was. Tegen degenen die destijds wel lid van de maatschap waren maar nadien zijn uitgetreden richt de klacht zich niet; zij zijn geen verweerders in deze procedures.

Nu de raad niet bekend is met de samenstelling van de maatschap Z op 1 juli 1999, volstaat de raad thans met het verzoek aan de maatschap Z hem die samenstelling binnen twee weken bekend te maken. Elke verdere beslissing wordt aangehouden. Tegen deze beslissing staat geen hoger beroep open dan tegelijk met hoger beroep tegen de eindbeslissing.

Nadere beoordeling van de raad

Mr. D en de raadsman van de maatschap Z hebben de raad bericht dat zich wel degelijk één lid van de maatschap laat aanspreken op het verwijt, te weten mr. D. In de organisatiestructuur van het kantoor van de maatschap Z is de eindverantwoordelijkheid voor klachten en claims aan mr. D gedelegeerd.

De raad volgt de maatschap Z niet in dit betoog. Uit de gang van zaken zoals daarvan uit de aan de raad bekende stukken blijkt heeft mr. D niet vanaf de eerste brief van 21 april 1999, waarmee de raadsman van de klagers zich namens klagers tot het kantoor wendde, de behandeling daarvan naar zich toegetrokken. In eerste instantie is de kwestie behandeld door de voorzitter van het dagelijks bestuur van de maatschap. Vervolgens heeft ook een ander lid van de maatschap zich met de zaak ingelaten. In deze fase heeft zich reeds een gebrek aan voortvarendheid in de afhandeling gemanifesteerd. Pas toen de datum van 1 juli 1999 – waarop naar het oordeel van de raad de afhandeling van de klacht voltooid had dienen te zijn – reeds ruimschoots was verstreken, is op 11 november 1999 de eerste reactie van mr. D in deze zaak gevolgd. Daar komt bij dat mr. D zich in de deke-

nale onderzoeksfase niet heeft gepresenteerd als degene die binnen de maatschap de in het geding zijnde verantwoordelijkheid in het bijzonder draagt en dat zulks ook ter zitting van de raad niet is gesteld.

De raad ziet derhalve geen aanleiding terug te komen op zijn oordeel dat de maatregel van enkele waarschuwing moet worden opgelegd aan de advocaten die in persoon dan wel via een praktijkvennootschap op 1 juli 1999 deel uitmaakten van de maatschap Z.

Volgt

Verklaart de klacht tegen mr. X ongegrond.

Verklaart de klacht tegen de maatschap Z gegrond.

Leg aan de leden van de maatschap Z per 1 juli 1999 de maatregel van enkele waarschuwing op.

Overwegingen van het hof

In hoger beroep ligt uitsluitend klachtonderdeel c voor. Het verwijt in klachtonderdeel c betreft de informatieverstrekking in antwoord op de brief van 21 april 1999 van de advocaat van klagers aan de maatschap Z waarin de advocaat van klagers maatschap Z verzocht hen binnen een week onder toezending van de relevante bescheiden op de hoogte te brengen van het verloop respectievelijk de afloop van de huurzaak. De gevraagde informatie is binnen een redelijke termijn door de maatschap Z verstrekt, en wel bij brief van 28 mei 1999. De klacht is derhalve ongegrond. Door bij de beoordeling van de klacht te betrekken op welk tijdstip de maatschap Z de gemaakte fout aan de deken heeft erkend, heeft de raad de grondslag van de klacht verlaten. De grief treft dan ook doel.

Volgt

Vernietigt de beslissing van de raad en verklaart klachtonderdeel c alsnog ongegrond.

GEHEIMHOUDINGSPLICHT TEGENOVER VERZEKERAAR

Raad van Discipline Amsterdam, 9 december 2002

(mrs. Kist, Van Ardenne, Breederveld, Meijer en Röttgering)

Bij het optreden van de advocaat krachtens een rechtsbijstandsverzekering blijft de cliënt diens opdrachtgever. Dat brengt mee dat de advocaat tegenover de verzekeraar ten volle is gebonden aan zijn geheimhoudingsplicht jegens zijn cliënt.

- *Advocatenwet artikel 46 (1.3 De geheimhoudingsplicht)*
- *Gedragsregel 6*

Feiten

Klager werd door de curator in een faillissement aangeschreven in verband met een op hem rustende bestuurdersaansprakelijkheid. Zijn rechtsbijstandsverzekeraar wees hem mr. X als raadsman toe. In art. 7.6 van de toepasselijke polisvoorwaarden is – voorzover van belang – bepaald dat indien een advocaat is ingeschakeld de verzekerde verplicht is de rechtsbijstandsverzekeraar – al dan niet via zijn advocaat – op de hoogte te houden van de voortgang.

Mr. X heeft klager enkele malen verzocht, in verband met de behartiging van zijn zaak, hem de benodigde administratieve bescheiden ter beschikking te stellen. Vervolgens heeft klager per fax winst- en verliescijfers over de periode 1 juni tot 1 oktober 1999 toegestuurd.

Op een gegeven moment heeft klager twijfels gekregen over de juridische dienstverlening van mr. X en aan de rechtsbijstandsverzekeraar gevraagd of het mogelijk was hem een andere raadsman toe te wijzen. De verzekeraar heeft die brief doorgestuurd naar mr. X die, zonder vooraf klager te hebben ingelicht, schriftelijk reageerde. In die brief vermeldt mr. X onder andere dat klager ‘(...) noch aan hem, noch aan zijn kantoorgenoot enige administratie ter beschikking had gesteld (...)’. Naar aanleiding van deze brief concludeerde de verzekeraar dat klager niet voldoende de aanwijzingen van zijn raadsman had opgevolgd en dat de verzekeraar daarom niet gehouden was voor een opvolgende raadsman zorg te dragen.

De klacht houdt in dat mr. X

- a) zijn geheimhoudingsplicht jegens klager heeft geschonden door aan de rechtsbijstandsverzekeraar informatie te verschaffen;
- b) aan de verzekeraar een onjuiste voorstelling van zaken heeft gegeven door haar te berichten dat klager niet goed zou hebben meegewerkt aan het vergaren van informatie om deugdelijk inhoudelijk te kunnen reageren.
- c) ...
- d) ...

De klachtonderdelen c) en d) zijn ter zitting ingetrokken.

Overwegingen van de raad

Ad a):

Bij het optreden door een advocaat voor een cliënt krachtens een rechtsbijstandsverzekering staat de advocaat weliswaar in een eigen verhouding tot de verzekeraar maar blijft de cliënt de opdrachtgever. Naar het oordeel van de raad brengt die mee dat de advocaat ook tegenover de verzekeraar ten volle is gebonden aan zijn geheimhoudingsplicht jegens zijn cliënt. De raad deelt dus niet het standpunt van mr. X dat in een geval als het onderhavige de cliënt door de enkele aanvaarding van de toewijzing van een advocaat krachtens een rechtsbijstandsverzekering ermee instemt dat deze advocaat de verzekeraar op de hoogte houdt van het verloop van de rechtsbijstandsverlening, van bijzonderheden die zich daarin voordoen of van zijn visie op een ander. Hierbij is van belang dat de rechtsbijstandsverzekeraar niet gebonden is aan een met verschoningsrecht versterkte geheimhoudingsplicht als de advocaat. Dit alles behoudens andere afspraken, bedongen in de polisvoorwaarden of gemaakt tussen de advocaat en de cliënt. Het bepaalde in artikel 7.6 van de polisvoorwaarden geeft in elk geval niet aan de advocaat een zelfstandig, los van de cliënt staand recht op informatieverstrekking aan de verzekeraar en betreft overigens slechts feitelijke mededelingen over de voortgang van de bijstandsverlening. Voor het overige zijn geen bijzondere afspraken als evenbedoeld bedongen in de voorwaarden van de onderhavige rechtsbijstandsverzekering en deze zijn ook niet afzonderlijk tussen mr. X en klager gemaakt. Dit betekent dat het mr. X in elk geval niet vrij stond om zonder voorafgaand overleg met klager op de hem door de

verzekeraar toegezonden brief van klager te reageren als hij heeft gedaan nu hij daarin mededelingen heeft gedaan die in beginsel onder zijn geheimhoudingsplicht vielen. Zou evenbedoeld overleg met klager niet tot een oplossing hebben geleid dan restte mr. X in de richting van de verzekeraar niets anders dan de mededeling dat hij vanwege zijn geheimhoudingsplicht niet kon ingaan op de inhoudelijke aspecten van klagers brief. Het valt overigens te betwijfelen of klager met een dergelijke opstelling de toewijzing van een andere advocaat naderbij zou brengen.

Dit klachtonderdeel acht de raad dan ook gegrond.

Ad b):

Vaststaat dat klager per fax de administratie over de periode 1 januari tot 1 oktober 1999 aan mr. X ter beschikking had gesteld. De mededeling van mr. X in zijn brief aan de verzekeraar, dat klager noch aan hem, noch aan zijn kantoorgenoot enige administratie ter beschikking had gesteld, is dan ook feitelijk onjuist. Het betoog van mr. X is dat de toegezonden administratieve bescheiden niet de administratie was waar hij om gevraagd had, doet op zichzelf aan de onjuistheid van die mededeling niet af.

Ook dit klachtonderdeel acht de raad gegrond.

Maatregel

De raad neemt in aanmerking dat het op de door de klacht aan de orde gestelde vraag ontbreekt aan tuchtrechtelijke duidelijkheid en dat een actie als mr. X thans wordt verweten in de praktijk gebruikelijk is zonder tot problemen te leiden. Hoewel het mr. X had gepast zich in zijn brief, naar hij ter zitting ook heeft erkend, terughoudender uit te drukken, acht de raad de mededelingen die mr. X ten onrechte aan de verzekeraar heeft gedaan jegens klager betrekkelijk onschuldig van aard. Om een en ander ziet de raad geen aanleiding een maatregel op te leggen. Aan klagers verzoek om mr. X schade te doen vergoeden, komt de raad daarom niet toe.

Beslissing van de raad

De onderdelen a) en b) van de klacht worden gegrond verklaard.

GEBRUIK VAN STUKKEN DIE OM AAN DEKEN GAF

Hof van Discipline, 13 december 2002, nrs. 3115 en 3584
(*ms. Van Griensven, Heidinga, Mout-Bouwman, Hooykaas en Boumans*)

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 11 februari 2002
(*ms. Verhoeven, Degenaar, Gilhuis, Grootveld en Verhulst*)

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 17 januari 2000
(*ms. Verhoeven, Rentema, Verhulst, Gilhuis en Van Nispen tot Sevenaer*)

In een tuchtrechtelijk onderzoek wijkt de geheimhoudingsverplichting van de advocaat die onderwerp is van dit onderzoek voor diens verplichting de gevraagde inlichtingen aan de deken te verstrekken. In casu geen bijzonder geval als bedoeld in Gedragsregel 37.

Het gebruik van stukken die het Openbaar Ministerie – naar het latere oordeel van de bestuursrechter: ten onrechte – aan de deken ter beschikking stelt in het kader van diens ambtshalve onderzoek.

EVRM art. 6

- *Advocatenwet art. 46 (1.3 De geheimhoudingsplicht; 2.2 Bezwaren van de deken)*
- *Gedragsregels 6 en 37*

Feiten

Het arrondissementsparket en de rechter-commissaris stellen de deken ervan in kennis dat mr. X is aangehouden op verdenking van het leidinggeven, althans het deelnemen, aan een groep personen (cliënten van mr. X) die tot oogmerk hadden het plegen van een aantal misdrijven, waaronder handel in cocaïne en het toepassen van 'witwasconstructies'. Naar aanleiding hiervan verlangt de deken bij brief van 30 mei 1996 binnen veertien dagen informatie van mr. X ten behoeve van een tuchtrechtelijk onderzoek.

Kort daarop bericht mr. A dat hij mr. X als raadsman bijstaat. Daarop volgt verdere correspondentie tussen mr. A en de deken. In deze correspondentie neemt mr. A namens mr. X het standpunt in dat mr. X belemmerd wordt om aan de deken informatie te verschaffen door de zwijgplicht die mr. X tegenover zijn cliënten in acht moet nemen.

Op 7 oktober 1997 laat mr. A aan de deken weten dat de rechtbank het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn strafvervolg van mr. X.

Deze niet-ontvankelijkheid vindt zijn oorzaak in het onrechtmatig aftappen van telefoons van mr. X zonder hem zelf formeel aan te wijzen als verdachte en in het feit dat op grote schaal allerlei geprivilegieerde informatie van verschillende typen geheimhouders deel is gaan uitmaken van het dossier. De officier van Justitie – die tegen mr. X onder meer een gevangenisstraf van zes jaar had geëist – stelt tegen dit vonnis hoger beroep in.

Op 17 december 1997 schrijft de deken aan mr. A dat hij in deze ontwikkelingen geen aanleiding ziet om zijn bemoeiingen te staken en dat hij zonodig bij het Openbaar Ministerie stukken zal opvragen.

Op 18 december 1997 schrijft mr. A aan de deken onder andere het volgende: 'Aan uw verzoek om informatie te geven kan ik op dit moment geen gehoor geven. Zoals u terecht opmerkt, is de officier van Justitie in hoger beroep gegaan. Dit houdt in dat de zaak in zijn totaliteit opnieuw door het hof zal worden beoordeeld. (...) Nu de zaak nog onder de rechter is, acht ik mij niet vrij u inzage in de stukken te geven.'

Naar aanleiding hiervan vraagt de deken aan de hoofdofficier van Justitie om hem afschriften van de stukken te zenden.

Het Openbaar Ministerie stelt een deel van het strafdossier (in geanonimiseerde vorm waar het betreft de cliënten van mr. X) aan de deken ter beschikking.

Later wordt door de bestuursrechter geoordeeld dat het Openbaar Ministerie de afgifte van de geselecteerde stukken had moeten weigeren.

Op 12 januari 1999 schrijft de deken aan mr. A dat hij, op grond van de stukken die hij heeft ontvangen van het Openbaar Ministerie, tegen mr. X ambtshalve een klacht zal indienen inhoudende dat mr. X heeft gehandeld zoals een behoorlijk advocaat niet betaamt door deel te nemen aan een criminele organisatie en door valsheid in geschrifte te plegen, althans door betrokken te zijn bij een criminele organisatie. De deken reageert positief op een eerdere suggestie van mr. A voor mondeling overleg en hij stelt mr. X nog éénmaal in de gelegenheid (inhoudelijk) informatie te verstrekken en te reageren op de klacht.

Bij arrest d.d. 17 februari 1999 verklaart ook het gerechtshof het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk in zijn strafvervolgning van mr. X.

Het komt niet tot een bespreking tussen de deken en mr. A en de deken ontvangt de door hem verlangde informatie nog steeds niet.

Op 1 april 1999 dient de deken de door hem aangekondigde ambtshalve klacht tegen mr. X in.

De correspondentie tussen de deken en mr. A gaat voort. Op 25 mei 1999 schrijft de deken aan mr. A: 'Tot nu toe heeft uw cliënt steeds geweigerd mij conform Gedragsregel 37 informatie te verstrekken. Het is u bekend dat ik van mening ben dat uw cliënt aan mijn verzoek om informatie dient te voldoen, dus dat er geen sprake is van een bijzonder geval als bedoeld in die gedragsregel. Ik stel uw cliënt bij deze nog éénmaal in de gelegenheid mij alsnog informatie te verstrekken over de strafbare feiten waarvan hij is verdacht. (...) Mocht uw cliënt hieraan geen gevolg geven, dan zal ik een separate klacht bij de Raad van Discipline indienen wegens overtreding van Gedragsregel 37.'

Hierop antwoordt mr. A aan de deken dat nimmer inlichtingen zijn geweigerd maar dat het geschilpunt is en blijft de strekking van de geheimhoudingsverplichting van mr. X, mede gezien de openbaarheid van een klachtprocedure.

De deken laat daarop weten dat het hem niet speciaal gaat om informatie betreffende de processen-verbaal die jegens mr. X zijn opgemaakt en dat het evenmin zijn bedoeling is om een en ander in de openbaarheid te brengen. Hij zal zich niet verzetten tegen een behandeling achter gesloten deuren bij de Raad van Discipline. Wat hij van mr. X vraagt is informatie over de handelingen waarop de door de deken ingediende klacht betrekking heeft, nu er aanleiding is voor de veronderstelling dat mr. X betrokken is geweest bij een criminele organisatie en dat hij valsheid in geschrifte heeft gepleegd. De deken kondigt aan dat hij een tweede klacht zal indienen wanneer hij niet binnen één week de gevraagde informatie ontvangt of binnen die termijn een afspraak wordt gemaakt om hem zeer spoedig mondeling te informeren.

Bij brief van 17 juni 1999 antwoordt mr. A onder meer als volgt: 'De klacht welke u heeft geformuleerd is volledig gebaseerd op de processen-verbaal welke u van de officier van Justitie heeft ontvangen. (...) Inlichtingen over uw klacht gaan per definitie over de processen-verbaal, die niet in uw bezit hadden mogen komen. Ten slotte blijf ik bij mijn mening dat ik (...) mijn zienswijze over uw klacht te zijner tijd aan de raad dien te openbaren. Uw poging reeds thans onder dreiging een nieuwe klacht in te dienen inlichtingen omtrent mijn standpunt

betreffende uw klacht te bekomen lijkt mij (...) tuchtrechtelijk (...) onbetamelijk.'

Op 2 juli 1999 dient de deken ambtshalve een tweede klacht in, ditmaal met betrekking tot de weigering van mr. X om informatie te verstrekken in verband met het tuchtrechtelijk onderzoek naar de eerste klacht.

Ambtshalve klachten

- I. Mr. X heeft gehandeld zoals een behoorlijk advocaat niet betaamt door deel te nemen aan een criminele organisatie en valsheid in geschrifte te plegen, althans door betrokken te zijn bij een criminele organisatie.
- II. Mr. X heeft niet gehandeld zoals een behoorlijk advocaat betaamt door te weigeren de deken informatie te verstrekken in verband met een tuchtrechtelijk onderzoek.

KLACHT I

Overwegingen van de raad (beslissing d.d. 17 januari 2000)

De raad stelt vast dat mr. X niet bereid is eraan mee te werken dat alsnog het strafdossier ter beschikking wordt gesteld ten behoeve van het onderzoek naar de gegrondheid van de onderhavige klacht.

Het feit dat mr. X stelt dat de gerezen verdenking niet terecht is maakt niet dat het verrichten van een tuchtrechtelijk onderzoek naar aanleiding van die verdenking achterwege moet blijven. Gegeven de ontkennende houding van mr. X acht de raad het noodzakelijk dat bij het verrichten van zo'n onderzoek het strafdossier ter beschikking van de deken en eventueel de raad staat. De raad is het eens met hetgeen de raadsman van mr. X heeft betoogd, dat bij zo'n onderzoek geput moet kunnen worden uit het gehele strafdossier – en niets slechts uit een door de officier van Justitie gemaakte selectie – in het bijzonder ook om eventuele informatie ten gunste van mr. X niet te missen. De deken (en vervolgens de raad) heeft slechts de beschikking over een gedeelte van het strafdossier, waarvan de inhoud niet geheel begrijpelijk is omdat de namen van alle andere personen dan mr. X daarin onleesbaar zijn gemaakt, waardoor niet alleen de naam van iedere persoon onbekend blijft maar ook het aantal voorkomende personen onduidelijk is en de diverse personen ook niet meer van elkaar zijn te onderscheiden. Reeds daarom is dit dossier – los van het bezwaar dat dit slechts een selectie uit het totale dossier is – voor een tuchtrechtelijk onderzoek als hier nodig, onbruikbaar. Bovendien heeft de deken (en vervolgens de raad) dit dossier weliswaar feitelijk ter beschikking gekregen, maar is tot in hoogste instantie door de bestuursrechter de beslissing van de minister van Justitie tot het ter beschikking stellen van de selectie uit het strafdossier op het bezwaar daartegen door mr. X vernietigd, zodat de deken en de raad – achteraf beschouwd – rechtens de selectie uit het strafdossier niet hadden mogen ontvangen. Ook om die reden kan naar het oordeel van de raad, nu mr. X zijn medewerking aan het gebruik van het strafdossier ten behoeve van het tuchtrechtelijk onderzoek weigert te verlenen, van het verkregen deel van het dossier geen gebruik worden gemaakt. De deken heeft klaarblijkelijk ook geoordeeld dat het verder onder-

zoeken van de klacht zonder dat daarbij het volledige strafdossier ter beschikking staat niet zinvol is. De raad kan zich, gelet op hetgeen hiervoor is overwogen, daarbij aansluiten. Voor de onderhavige klacht is de consequentie van het gebrek aan medewerking aan de zijde van mr. X dat niet kan worden vastgesteld of de klacht al dan niet terecht is. Nu niet vastgesteld kan worden dat deze klacht gegrond is, dient deze ongegrond te worden verklaard.

Overwegingen van het hof (beslissing nr. 3115)

De deken voert als grief aan dat uit het dossier zoals dat hem thans ter beschikking staat, met name uit een vordering tot gerechtelijk vooronderzoek en uit een rapport van de regiopolitie (...) reeds blijkt van een veelheid van handelingen zijdens mr. X, die de conclusie rechtvaardigen dat mr. X in zeer ernstige mate niet heeft gehandeld zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Deze grief faalt. Deze door de deken genoemde stukken zijn, tegenover de betwisting door mr. X, onvoldoende om ervan uit te mogen gaan, dat mr. X zich aan de verweten gedragingen heeft schuldig gemaakt en zij bieden ook onvoldoende grond om tot het oordeel te komen dat het, zoals de deken betoogt, op de weg van mr. X had gelegen om aan te tonen, dat het allemaal wel deugde.

De deken kan zich voorts niet verenigen met de overweging van de raad, dat de inhoud van het (bij de raad) beschikbare gedeelte van het strafdossier (waarover het hof niet beschikt) niet geheel begrijpelijk is omdat de namen van alle andere personen dan mr. X daarin onleesbaar zijn gemaakt waardoor niet alleen de naam van iedere persoon onbekend blijft maar ook het aantal voorkomende personen onduidelijk is en de diverse personen ook niet meer van elkaar zijn te onderscheiden. Naar het oordeel van het hof heeft de deken, tegenover de hiervoor weergegeven overweging en de betwisting door mr. X, niet, zoals wel op zijn weg had gelegen, onderbouwd op welke wijze concrete, tuchtrechtelijk verwijtbare gedragingen van mr. X uit de zich bij de raad bevindende stukken kunnen worden afgeleid. Om deze reden faalt ook deze grief.

De deken heeft, ten slotte, een grief gericht tegen het oordeel van de raad, dat van het door de deken en de raad verkregen deel van het dossier bovendien geen gebruik kan worden gemaakt, omdat de bestuursrechter tot in hoogste instantie heeft beslist dat de deken en de raad, achteraf beschouwd, rechtens de selectie uit het strafdossier niet hadden mogen ontvangen, nu mr. X zijn medewerking aan het gebruik van het strafdossier ten behoeve van het tuchtrechtelijk onderzoek weigert te verlenen. Deze grief faalt reeds op de grond dat de deken, gelet op het hiervoor weergegeven oordeel, bij deze grief geen belang heeft.

Het beroep van de deken is ongegrond.

Volgt

Het hof bekrachtigt de beslissing van de raad.

KLACHT II

Overwegingen van de raad (beslissing d.d. 11 februari 2002)

Het meest verstrekkende standpunt van mr. X houdt in dat de raad niet bevoegd is te oordelen over de klacht, nu de raad, die voor het merendeel is samengesteld uit advocaten en als sanctie kan beslissen dat mr. X zijn beroep van advocaat niet meer mag uitoefenen, niet kan worden beschouwd als een onpartijdig gremium als bedoeld in artikel 6 EVRM. De raad overweegt dat de wijze van benoemen van de leden-advocaten van de raden van discipline alsmede de regeling van incompatibiliteiten voldoende waarborg bieden voor de onafhankelijkheid van die leden. De enkele omstandigheid dat beroepsgenoten in die colleges zitting hebben is onvoldoende grond voor de veronderstelling dat zulks afbreuk zou doen aan de onpartijdigheid van die colleges.

Voorts heeft mr. X aangevoerd dat de deken in zijn klacht niet kan worden ontvangen, nu deze is gebaseerd op onderdelen van een strafrechtelijk dossier waarover de deken niet had mogen beschikken, nu dit dossier zodanig veel bewijs bevat dat jegens mr. X onrechtmatig is verkregen, dat daardoor het gehele dossier is besmet. Om die reden hebben de rechtbank en het gerechtshof het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk verklaard in de strafvervolging tegen mr. X en heeft de bestuursrechter geoordeeld dat het Openbaar Ministerie het strafdossier niet (gedeeltelijk) aan de deken ter beschikking had mogen stellen. De deken heeft het door hem ontvangen dossier aan de raad ter beschikking gesteld, maar ook dit had volgens mr. X gelet op het oordeel van de bestuursrechter niet mogen gebeuren, zodat ook de raad de klacht op basis van (onderdelen van) het strafdossier niet mag beoordelen.

De raad overweegt hierover als volgt. Het feit dat bij de opsporing het Openbaar Ministerie op onrechtmatige wijze bewijs tegen mr. X heeft vergaard heeft, zoals is gebleken uit de beslissing van de rechtbank en het gerechtshof, gevolgen voor de strafvervolging van mr. X maar staat er niet aan in de weg dat de deken op grond van de verantwoordelijkheid die hij als deken heeft, zich in het kader van een tuchtrechtelijk onderzoek dient te voorzien van informatie omtrent de feiten die hebben geleid tot de ingestelde strafvervolging. De raad neemt hierbij in aanmerking dat de deken de inlichtingen van het Openbaar Ministerie en de rechter-commissaris die aanleiding vormen voor een tuchtrechtelijk onderzoek door de deken op geheel regelmatig en rechtmatige wijze heeft gekregen.

Mr. X heeft aangevoerd dat hij op zich niet geweigerd heeft inlichtingen te verstrekken, maar dat hij gelet op de geheimhoudingsplicht die hij tegenover zijn cliënten in acht heeft te nemen, niet tot het verstrekken van méér inlichtingen gehouden is dan die welke hij heeft verstrekt. In casu is sprake van een bijzonder geval als bedoeld in Gedragsregel 37 omdat aan het inlichtingenverzoek van de deken ten grondslag ligt het door het Openbaar Ministerie onrechtmatig verkregen bewijs.

Hierover oordeelt de raad als volgt. Anders dan in het strafrecht, waarin een verdachte niet verplicht is te antwoorden op vragen in het kader van een tegen hem gericht strafrechtelijk onderzoek, geldt bij een tuchtrechtelijk onderzoek of een verzoek om informatie van de deken dat met een mogelijk tuchtrechtelijk onderzoek verband houdt, dat de advocaat tegen wie het onderzoek of de controle is gericht, verplicht is alle gevraagde inlichtingen aanstonds te verstrekken. Deze inlichtingenplicht, neergelegd in regel 37 van de gedragsregels, is niet in strijd met het ‘nemo tenetur-beginsel’ inhoudende dat niemand verplicht is aan zijn eigen veroordeling mee te werken. Dat beginsel geldt immers niet in tuchtrechtelijke zaken terwijl wat het strafrechtelijke aspect betreft geldt: dat inlichtingen in deze tuchtrechtprocedure vertrouwelijk kunnen worden verstrekt en in beslotenheid kunnen worden behandeld en dat de overheid van eventuele belastende informatie die niettemin op grond van deze inlichtingenplicht is verkregen geen gebruik mag maken als bewijsmateriaal in een strafrechtelijk onderzoek tegen degene die de inlichtingen heeft verstrekt (vgl. *Saunders vs. Verenigd Koninkrijk*, Europese Hof voor de Rechten van de Mens, 17-12-1996, ECHR Reports 1996-VI, p. 2044, NJ 1997/699). Mr. X was derhalve in beginsel gehouden alle door de deken gevraagde inlichtingen te verstrekken. Een beroep op zijn geheimhoudingsplicht komt mr. X daarbij niet toe. De geheimhoudingsplicht die een advocaat in acht heeft te nemen is neergelegd in dezelfde gedragsregels (regel 6) als de inlichtingenplicht (regel 37). Regel 37 houdt echter tegelijk in dat de geheimhoudingsplicht daar waar deze in conflict komt met de inlichtingenplicht daarvoor moet wijken; de advocaat die aan de inlichtingenplicht gevolg moet geven kan zich niet op zijn geheimhoudingsplicht beroepen, behoudens in bijzondere gevallen.

Mr. X heeft gesteld dat in casu van een dergelijk bijzonder geval sprake is omdat de strafrechtelijke vervolging tegen hem gepaard is gegaan met het op onrechtmatige wijze vergaren van bewijs. De raad kan mr. X hierin niet volgen. De geheimhoudingsplicht van een advocaat geldt in zijn algemeenheid als een fundamenteel beginsel dat een advocaat in de uitoefening van zijn beroep in acht behoort te nemen en waarop cliënten met het oog op de juiste behartiging van hun belangen onvoorwaardelijk moeten kunnen vertrouwen. De geheimhoudingsplicht betreft al datgeen aan informatie waarover de advocaat beschikt in zijn hoedanigheid van advocaat. Het eventuele feit dat anderen (al dan niet) op onrechtmatige wijze over die informatie de beschikking hebben gekregen maakt de geheimhoudingsplicht van de advocaat niet meer of minder bijzonder in de zin van Gedragsregel 37.

De advocaat die meent dat hij vanwege zijn geheimhoudingsplicht niet gehouden is tot het verstrekken van inlichtingen als bedoeld in Gedragsregel 37 omdat zich een bijzonder geval voordoet, dient daarover ingevolge diezelfde regel met de deken te overleggen. Niet is gesteld of gebleken dat dit overleg is gevoerd, anders dan via de correspondentie tussen mr. A en de deken en een telefoongesprek tussen hen, waarbij mr. A uitsluitend een beroep heeft gedaan op de geheimhoudingsplicht van mr. X en heeft gewezen op het feit dat in de strafzaak op onrechtmatige wijze bewijs is vergaard, maar – zoals hiervoor gesteld – dit levert geen bijzonder geval op in de zin van

Gedragsregel 37. Ook overigens zijn geen feiten of omstandigheden gesteld of gebleken waaruit volgt dat zich een bijzonder geval als hiervoor bedoeld voordoet.

De raad overweegt ten overvloede dat, indien mr. X met het oog op zijn geheimhoudingsplicht er bezwaar tegen heeft de inlichtingen te verstrekken waartoe hij ingevolge regel 37 gehouden is vanwege de mogelijkheid dat deze informatie op een openbare zitting van de Raad van Discipline in de openbaarheid zou komen, het op zijn weg had gelegen om dienaangaande in overleg met de deken naar een oplossing te streven voor dit probleem. De deken heeft aan mr. A daarvoor uitdrukkelijk een opening geboden door bij herhaling mee te delen dat hij zich tegen een behandeling achter gesloten deuren niet zal verzetten. Ook bij de behandeling van de onderhavige klacht is door de raad aan mr. X gesuggereerd dat de behandeling van de andere klacht (hiervoor aangeduid als klacht I – *bew.*) voor een deel achter gesloten deuren zou kunnen plaatsvinden opdat de informatie waarvoor de geheimhoudingsplicht van mr. X naar diens oordeel geldt, niet verder naar buiten zou behoeven te komen dan bij de leden van de raad, de griffier en de deken, waarvan ieder op zijn/haar beurt weer een geheimhoudingsplicht heeft. Mr. X heeft deze mogelijkheid bij monde van mr. A uitdrukkelijk van de hand gewezen en er zich op beroepen dat de behandeling van die klacht op een openbare zitting dient plaats te vinden, welk argument zich niet verdraagt met zijn verweer dat er immers op gericht is om elke openbaarheid te vermijden vanwege de geheimhoudingsplicht.

De raad komt, gezien al het vorenstaande, tot de slotsom dat mr. X ten onrechte heeft geweigerd de deken de door deze gewenste informatie te verstrekken met een beroep op zijn geheimhoudingsplicht, welk beroep hem niet toekomt, terwijl mr. X bovendien mogelijkheden die zijn aangereikt om de gewenste inlichtingen te verschaffen zonder dat mr. X zijn geheimhoudingsplicht verder zou hoeven te schenden dan door het openbaren van gegevens aan de deken en de raad, zonder deugdelijke grond van de hand heeft gewezen. De klacht is gegrond.

Ten aanzien van de strafmaat komt de raad tot de volgende overwegingen. Het tuchtrechtelijk onderzoek, in verband waarmee de deken inlichtingen van mr. X heeft verlangd, betrof een buitengewoon ernstige aangelegenheid. Gezien deze ernst valt het mr. X zwaar aan te rekenen dat hij de gevraagde informatie, ondanks veel aandringen daarop door de deken, niet heeft willen verstrekken terwijl hij daartoe gehouden was. Mr. X heeft in zijn weigering volhard ondanks handreikingen die hem door de deken en de raad zijn geboden om met een maximaal respecteren van zijn geheimhoudingsplicht de inlichtingen te verstrekken. Door deze weigering en het daarin tot nu toe volhardend heeft mr. X de deken ernstig belemmerd in de uitoefening van diens taak om in het publieke belang van een goed en behoorlijk functionerende balie te onderzoeken of mr. X zich wellicht schuldig zou hebben gemaakt aan c.q. op onbetamelijke wijze betrokken zou zijn geweest bij één of meer zeer ernstige misdrijven. De raad is op grond daarvan van oordeel dat niet kan worden volstaan met een lichtere maatregel dan die van schrapping van het tableau.

Disciplinaire beslissingen

Overwegingen van het hof (beslissing nr. 3584)

Uit de feiten blijkt dat mr. X keer op keer en gedurende vele jaren geweigerd heeft de door de deken verlangde inlichtingen te geven. Zo nu en dan bood mr. X via zijn gemachtigde aan om informatie te verstrekken maar, als het erop aan kwam, werd dat aanbod niet gestand gedaan.

Mr. X heeft zich bij zijn weigering informatie te verstrekken telkens beroepen op zijn geheimhoudingsverplichting jegens zijn cliënten, tevens medeverdachten, en heeft in dat verband aangevoerd dat zich een bijzonder geval als bedoeld in Gedragsregel 37 voordoet. Terecht heeft de raad overwogen dat in een tuchtrechtelijk onderzoek de geheimhoudingsverplichting wijkt voor de verplichting van een advocaat, die onderwerp is van dit onderzoek, de gevraagde inlichtingen aan de deken te verstrekken en dat zich in casu geen bijzonder geval voordoet als bedoeld in Gedragsregel 37. Mr. X heeft in geen enkel opzicht aan de herhaalde verzoeken van de deken gevolg gegeven. De raad heeft het bezwaar van de deken terecht gegrond verklaard.

Met de raad is het hof van oordeel van mr. X de deken ernstig heeft belemmerd in diens taak om in het publieke belang van een goed en behoorlijk functionerende balie te onderzoeken of mr. X zich al dan niet schuldig heeft gemaakt aan, of op onbetamelijke wijze betrokken is geweest bij, één of meer ernstige misdrijven. Anders dan de raad echter is het hof van oordeel dat deze gedraging niet moet leiden tot een schrapping van het tableau. Volstaan kan worden met een gedeeltelijk voorwaardelijke schorsing van twaalf maanden.

Volgt

Het hof vernietigt de beslissing van de raad voorzover daarbij aan mr. X de maatregel is opgelegd van schrapping van het tableau en legt aan mr. X de maatregel op van schorsing in de uitoefening van de praktijk voor de duur van twaalf maanden, waarvan zes maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar; bekrachtigt de beslissing voor het overige. ●

(advertentie)

BALANS

AMBITIE ALS ADVOCaat ER IS MEER IN HET LEVEN
DOOR DE WEEK LEKKER HARD WERKEN IN HET WEEKEND TIJD VOOR JEZELF
ALLES UIT DE KAST OM TE WINNEN TALENT OM MET MENSEN OM TE GAAN
INDIVIDUEEL RESULTATEN BOEKEN ALS TEAMSPeler MEERWAARDE CREËREN
JE ONTWIKKELEN IN JE VAK PERSOONLIJKE ONTPLOOIING

Nagtegaal & Jong Advocaten zoekt een gedreven
ADVOCAAT-MEDEWERKER OF GEVORDERD STAGIAIRE
die bewust kiest voor de menselijke schaal van een
regionaal advocatenkantoor.

Nagtegaal & Jong Advocaten profileert zich als adviseur van het
Zaanse bedrijfsleven. Onze klantenkring bestaat voor een
belangrijk deel uit ondernemers in het MKB. Daarnaast zetten
wij ons in voor grotere bedrijven en particulieren.

Jij richt je in eerste instantie op de algemene praktijk. In overleg
met je collega's kun je een specialisatie ontwikkelen.

Informatie over ons kantoor vind je op www.nagtegaaljong.nl
Ook kun je bellen naar mr. E. Nagtegaal, tel. 075 631 31 21.

Je gemotiveerde reactie ontvangen wij graag vóór 15 juni.

Nagtegaal & Jong Advocaten
Dam 34
1506 BE Zaandam
njadvoc@xs4all.nl

Strafvordering 2001, de 4 interimrapporten gebundeld!

Het Wetboek van Strafvordering lijkt niet meer van deze tijd. De wortels van het wetboek gaan terug tot aan het begin van de negentiende eeuw. De systematische grondslagen van het wetboek weerspiegelen dan ook in belangrijke mate de maatschappelijke en politieke situatie van die tijd. De discrepantie tussen die uitgangspunten en de gewijzigde maatschappelijke werkelijkheid is het afgelopen decennium duidelijk voelbaar geworden.

Het is tegen deze achtergrond dat het onderzoeksproject Strafvordering 2001 van start is gegaan in 1999. Vertrekpunt van het project was de vraag of het mogelijk is systematische grondslagen voor een nieuw wetboek tot stand te brengen, die recht doen aan gewijzigde inzichten en behoeften, en waarmee de rechtspraak ook ná het jaar 2000 uit de voeten zou kunnen. Het onderzoek richtte zich daarbij op de keuze van de uitgangspunten en op de consequenties van die keuze voor de structuur van het wetboek.

De resultaten van het onderzoeksproject zijn neergelegd in vier interimrapporten onder redactie van M.S. Groenhuijsen en G. Knigge:

- **deel 1: Het Onderzoek ter Zitting, verschenen in 2001 (ISBN 90 387 0854 8, 474 pag., € 35,-)**
 - invoering van een drie sporen-proces
 - minder ernstige feiten buiten de rechter om beboeten
 - terugdringing verstekzaken en invoering domiciliëkeuze
 - actievare rol van de rechter m.b.t. vormfouten en ondervraging van getuigen
 - verbetering rechtspositie getuigen en slachtoffers
 - meer waarborgen onafhankelijkheid van de rechter en een vrijer bewijsrecht
- **deel 2: Het Vooronderzoek in Strafzaken, verschenen in 2001 (ISBN 90 387 08505, 772 pag., € 57,50)**
 - definiëring begrip opsporing en normering opsporingsbevoegdheden
 - verhouding strafprocesrecht tot het bestuursrecht
 - internationale rechtshulp en opsporing
 - systeem van rechtsbescherming in het opsporingsonderzoek
 - taak en plaats van de rechter in het vooronderzoek
 - voorlopige hechtenis
 - rechtsbijstand bij politieverhoor
- **deel 3: Dwangmiddelen en Rechtsmiddelen, verschenen in 2002 (ISBN 90 268 4018 7, 992 pag., € 59,50)**
 - buitengerechtelijke afdoening en vormgeving 'derde spoor'
 - plaats van verzet en hoger beroep in het stelsel van rechtsmiddelen
 - systematische vormgeving van hoger beroep
 - stelsel van dwangmiddelen en normering opsporingsonderzoek
 - opsporingsbevoegdheden in bijzondere wetten
 - particuliere opsporing in relatie tot strafvordering
 - positie slachtoffer in het vooronderzoek
- **deel 4: Afronding en Verantwoording, verschenen in 2004 (ISBN 90 13 01708 8, 616 pag., € 43,50)**
 - opportuniteitsbeginsel
 - optreden buitenlandse opsporingsambtenaren op Nederlands grondgebied
 - vormverzuimen en sanctionering
 - cassatierechtspraak
 - bijzondere procedures in het strafproces
 - schadevergoeding na rechtmatig strafvorderlijk optreden

Bestellen?

U kunt de vier rapporten apart, maar ook gebundeld tot één pakket aanschaffen.

U betaalt dan slechts € 150,- in plaats van € 195,50 (de normale prijs van de 4 delen samen).

ISBN 90 13 01762 2. De actie loopt van 10 juni t/m 10 december 2004.

KLUWER

Postbus 23
7400 GA Deventer

Tel: 0570 - 67 34 49
Fax: 0570 - 69 15 55
E-mail: juridisch@kluwer.nl

Het complete productaanbod vindt u in de shop van www.kluwer.nl/juristen

Van Lennep Verkerke Vermij + management

is een kantoor dat de belangen behartigt van personen uit de mediawereld

zoekt voor 20 uur per week:

juridisch medewerker (m/v)

met circa 3 jaar werkervaring bij voorkeur in de advocatuur, bekend op het gebied van arbeids- en auteursrecht.

De werkzaamheden bestaan onder meer uit het opstellen van contracten, onderhandelen, adviseren.

Uw sollicitaties vergezeld van een curriculum vitae graag binnen 14 dagen na verschijning richten aan:

Mr R.E. Verkerke
J. Vermeerplein 5
1071 DV AMSTERDAM
verkerke@euronet.nl

SCHIPPER VAN DER MERSCH

Advocaten

Wij zoeken voor de groeiende praktijken in ondernemingsrecht en insolventierecht:

stagiaires

en

medewerkers (bij voorkeur 4e / 5e jaar)

die hoog kwalificeren in analytisch vermogen, presentatie, praktische instelling, integriteit en discipline.

Het kantoor combineert kwaliteit en snelheid met aandacht voor sfeer binnen kantoor en plezier naast het werk. De locatie in het rustieke Scheepvaartkwartier verhoogt het werkklimaat.

Verzoek om informatie en sollicitaties te richten aan:

mr H.E.G.P. van Rootselaar
Postbus 23509
3001 KM ROTTERDAM
tel. 010 - 241 89 00
fax 010 - 241 89 25

MINDER AFFINITEIT MET EN TE WEINIG TIJD VOOR SOCIALE VERZEKERINGSZAKEN?

Machteld Elfferich
1121 CP Landsmeer
e-mail: a.elfferich@chello.nl

Dr. M.L. Kingstraat 24
telefoon 06 20 42 31 97

28 jaar ervaring met bezwaar-, beroeps- en hoger beroepszaken
Advies en second opinion € 130,- / uur (excl. BTW)
No cure less pay

Enmalig € 500,- (excl. BTW) en bij gegroundverklaring de proceskosten.

Bent u een specialist op uw vakgebied?

Laat dat registreren.

Kijk op

www.advocaten-specialisten-register.nl

voor inschrijving en registratie.

[N O C U R E N O P A Y]

[CASUS 3] Tot ons wendde zich het IT gerelateerde bedrijf A. Voor nieuwe technische toepassingen is A een overeenkomst aangegaan met ontwikkelingsbedrijf X. Ofschoon A enkele tonnen aan tussentijdse declaraties heeft betaald, is X keer

op keer in gebreke gebleven ten aanzien van toegezegde oplevertijden. A schort de betalingen op, waarop X alle werkzaamheden beëindigt. X vermoedt waarschijnlijk dat A onvoldoende middelen heeft voor een procedure om de reeds

betaalde gelden terug te krijgen...
X zit ernaast.

Procesfinanciering
+ Sirius

maakt
het recht
toegankelijk

De N.V. Nederlandse Gasunie verzorgt het transport en de in- en verkoop van aardgas. De onderneming is organisatorisch gesplitst in een handels- en een transportbedrijf. Het transportbedrijf, opererend onder de naam Gastransport Services, beheert het gastransportnet in Nederland waarbij bijzondere aandacht wordt besteed aan veiligheid, milieu en energiebesparing. Het verkoopt op commercieel verantwoorde wijze gastransport en aanverwante diensten zoals kwaliteitsconversie en flexibiliteit. Het handelsbedrijf, Gasunie Trade & Supply, is verantwoordelijk voor de in- en verkoop van aardgas in Nederland en daarbuiten. De onderneming is één van de grootste aanbieders van diensten die verbonden zijn aan de levering van aardgas, zoals capaciteit en back-up.

BEDRIJFSJURIST M/V

Wij zoeken:

Een jurist die is afgestudeerd in privaatrechtelijke en/of bedrijfsjuridische richting, met 2 tot 5 jaar relevante praktijkervaring op het gebied van vermogensrecht, mededingingsrecht en/of vennootschapsrecht. U bent een gedreven professional met uitstekende diplomatieke vaardigheden. De Engelse taal beheerst u in woord en geschrift.

Het werk:

De liberalisering van de energiemarkt gaat samen met ingrijpende veranderingen op het gebied van regelgeving en marktomstandigheden, waarop Gasunie adequaat moet inspelen. Het transport van aardgas en de handel in aardgas vinden in gescheiden organisaties plaats. Zowel de verhoudingen tussen deze organisatieonderdelen van Gasunie als de relaties met aandeelhouders, klanten en de toezichthoudende instanties kennen een belangrijke juridische dimensie. Tegen deze achtergrond verricht een team van juristen werkzaamheden, variërend van één-op-één adviesrelaties met interne 'klanten' tot externe vertegenwoordiging van onze onderneming in commerciële onderhandelingen en in rechte.

Informatie:

Uitgebreide informatie over deze functie kunt u verkrijgen bij mr. C.S. Puisse, hoofd van de juridische afdeling. Hij is telefonisch bereikbaar onder nummer 050 - 521 21 07. Meer informatie over onze onderneming vindt u op www.nvederlandsegasunie.nl.

Wij bieden:

Een functie met een hoge mate van eigen inbreng waarbij u mede vorm kunt geven aan uw eigen juridische loopbaan. De grote variatie in werkzaamheden en de ruimte voor creativiteit maken dit tot een zeer boeiende en uitdagende functie. Gasunie biedt haar medewerkers uitstekende primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, waaronder een 13^e en 14^e maand (inclusief vakantiegeld), een aantrekkelijk pensioen en goede ontplooiingsmogelijkheden.

Reacties:

Schrijf of mail vóór 12 juni naar N.V. Nederlandse Gasunie, t.a.v. mw. Geke Geerts, Postbus 19, 9700 MA Groningen. E-mail: sollicitatie@gasunie.nl
Professionele acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

Boogaardadvocaten is een onafhankelijk kantoor, waarbinnen elf advocaten werkzaam zijn die streven naar kwalitatief hoogwaardige juridische dienstverlening. De werkzaamheden worden verricht in een prettige, dynamische en informele werksfeer vanuit een modern en goed geoutilleerd kantoor. De cliëntèle wordt gevormd door bedrijven, instellingen en particulieren.

Op korte termijn zoeken wij:

advocaat-stagiaires (m/v)

gevraagd wordt:

- een civielrechtelijke opleiding
- goede studieresultaten
- een dienstverlenende instelling
- goede communicatieve en commerciële vaardigheden

geboden wordt:

- opleiding in de algemene praktijk met ruimte voor specialisatie
- goede begeleiding
- een enthousiast en professioneel team
- moderne 'state of the art' werkomgeving

Schriftelijke sollicitaties met cv en cijferlijsten kunt u binnen drie weken na het verschijnen van deze advertentie richten aan: mr. H.C. Struijk, postbus 616, 4330 AP Middelburg.

Buitenruststraat 14 4337 EH Middelburg Postbus 616 4330 AP Middelburg Tel.: 0118-623655
Fax: 0118-625179 E-mail info@boogaardadvocaten.nl Internet www.boogaardadvocaten.nl

Boogaardadvocaten

Kamer / woonruimte gezocht

(per 1 september a.s.)

voor mijn dochter Valerie, die na haar eindexamen gymnasium in Utrecht rechten gaat studeren.

Gaarne contact: 045 - 571 38 88 (w)
045 - 571 49 85 (p)

of per e-mail: r.luijten@luijtenadvocaten.nl

Mr E.R.Th.A. Luijten te Heerlen

Vondelstraat

nabij het Leidseplein te Amsterdam.
Kantoorruimte van circa 195m² in goede staat met eigen entree op de begane grond. Totaal 5 kamers.

Huurprijs € 33.000,-- p.j.

Heulemakelaars.nl

020 - 67 666 33

externe

stagebegeleiding

Mr A.C. Oberman heeft besloten haar advocatenpraktijk te verwisselen voor de externe begeleiding en coaching van stagiaires en medewerkers. Als ervaren advocaat wil zij jonge advocaten, naast de opleiding die het kantoor hen biedt, de aandacht geven die het mogelijk maakt een gefundeerde conclusie te bereiken over hun plaats binnen de advocatuur.

Oberman is advocaat sinds 1982 en heeft vóór haar loopbaan in de advocatuur gewerkt bij universiteit, gemeente en in het bedrijfsleven.

Mr A.C. Oberman

externe stagebegeleiding

VAN EEGHENLAAN 12
1071 EM AMSTERDAM

020 673 71 60
FAX 671 21 95
aoberman@xs4all.nl

Den Haag transparant

Actueel en gebruikersvriendelijk

OPmaat

Kijk op internet
voor demo of
proefabonnement

opmaat.sdu.nl

Of vraag de folder aan:
tel. (070) 378 98 80
e-mail:
helpdesk@sdu.nl

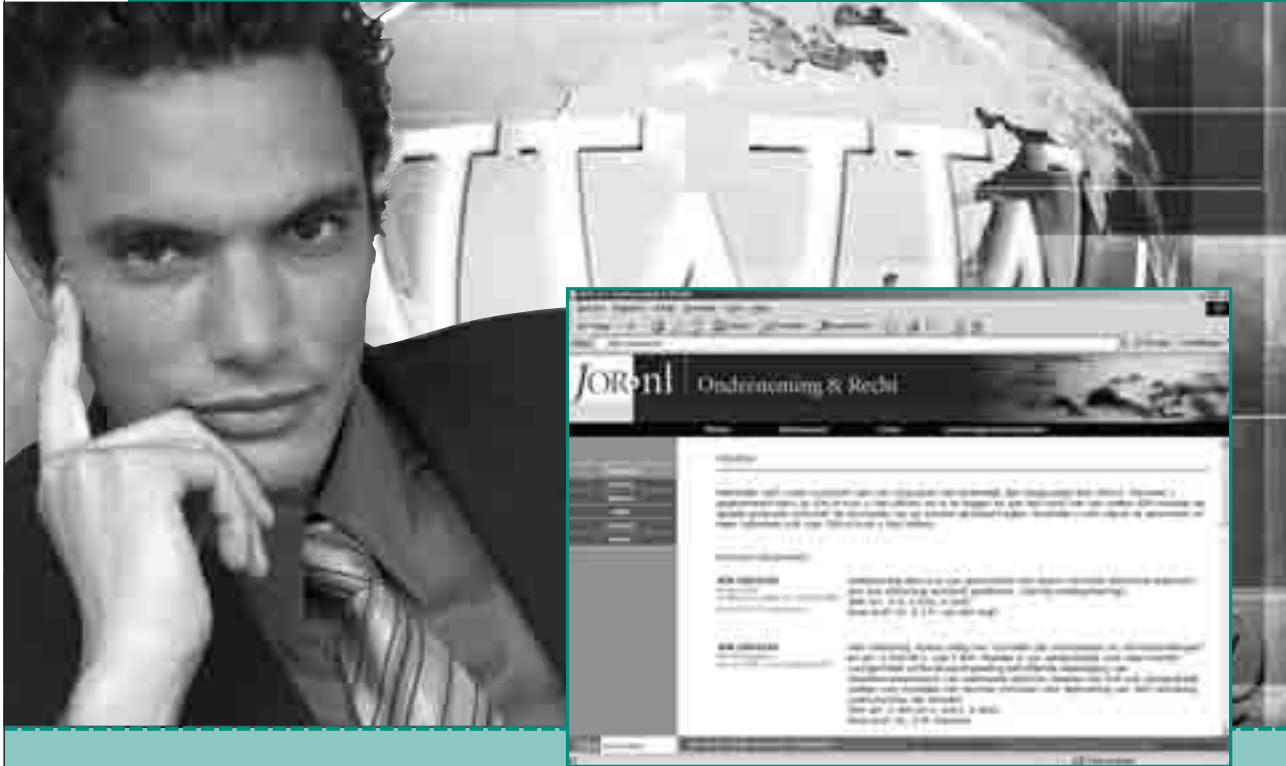

Online toegang tot de meest
actuele overheidsinformatie:

- Alle officiële publicaties in de oorspronkelijke opmaak
- Uitgebreide zoekfuncties
- Uw persoonlijke interesseprofiel en e-mailattending

Jurisprudentie op het gebied van Onderneming & Recht JOR.nl, een trefzekere zaak

Vanaf vandaag online te raadplegen: JOR.nl

Snel, gemakkelijk en trefzeker zoeken in zowel de meest actuele uitspraken als in het complete JOR-archief, dat teruggaat tot 1996. Compleet met annotatie en directe link naar relevante wet- en regelgeving.

De voordelen op een rij:

- Optimale actualiteit
- Trefzeker zoeken in het complete JOR-archief (vanaf 1996)
- Uitgebreid scala van zoekfunctionaliteiten
- Inloggen vanaf elke plek, op elk moment
- Links naar relevante wet- en regelgeving
- Eenvoudig exporteren, bewerken of printen
- Attendering via e-mail

JOR.nl

Kijk voor de demo
of meer informatie op
www.jor.nl

Aantal gebruikers	JOR-abonnees	Normale prijs
1	€ 360 per jaar	€ 720 per jaar
2-5	€ 1.080 per jaar	€ 1.800 per jaar

€ 30,- per maand voor JOR-abonnees
De abonnees van het tijdschrift JOR doen wij een speciaal aanbod. Bent u abonnee? Dan kunt u zich op JOR.nl abonneren voor slechts € 30,- per maand. Een korting van 50%, want niet-abonnees betalen € 60,-. Voor € 90,- per maand kunnen abonnees van JOR met 2 tot 5 gebruikers de online raadplegen.

Voor 6 of meer gebruikers en netwerkversies kunt u contact opnemen met onze afdeling Accountmanagement (070) 378 95 99 / sales@sdu.nl. Toegang op basis van IP-nummer verificatie is al mogelijk vanaf € 1800,-.

Prijzen zijn exclusief BTW.

Bestel via www.sdu.nl
of bel (070) 378 98 80

de snelste link naar uw vakgebied

Sdu UITGEVERS

GREENPEACE

Greenpeace International is the world's leading environmental campaigning organisation. As a co-ordinating body of over 30 national and international offices world-wide Greenpeace is at the forefront in placing global issues at the top of the global agenda.

Legal Counsel

(Based in Amsterdam, The Netherlands)

Are you a creative lawyer with a wide experience in company commercial law?

Greenpeace International, based in Amsterdam, is seeking a Legal Counsel to be responsible for the legal support of the organisation. This may be one of the most challenging, and most fulfilling, jobs in the legal field. You will provide legal advice and support to the different units within the organisation, negotiate, draft and revise contracts, represent the organisation in disputes, manage our intellectual property rights and help create proactive and defensive legal strategies. You will be part of the Legal Unit, which consists of a Legal Administrator and a Legal Co-ordinator and is lead by the Senior Legal Counsel (an *advocaat*) at the international office in Amsterdam.

You will have approximately three years experience working as an *advocaat* in a reputable Dutch law firm in general commercial and company law practice. You have a firm grasp of Dutch civil law and a demonstrable experience in both contract drafting and litigation. You are fluent in English. You are able to communicate your ideas and legal concepts to non-lawyers in a way that makes the information usable.

Have you decided that you want to use your talents for good, not just for profit?

Please send your application consisting of a cover letter specifically stating how you meet the profile with your c.v. and university grades to Charlotte Beal, Human Resources at the following email address int_recruitment@int.greenpeace.org

Please quote the following reference when sending your application: LC

Application deadline: **June 21, 2004.**

Visser Quispel Heidema

Advocatuur - Letselschade - Incasso

Visser Quispel Heidema is een modern advocatenkantoor te Oud-Beijerland. Het kantoor is werkzaam op meerdere rechtsgebieden maar kent als specialismen het huurrecht, het familierecht, het behandelen van incassozaken en de letselschadepraktijk. Binnen Visser Quispel Heidema zijn thans zeven advocaten werkzaam. Dit aantal zal in de loop van dit jaar verder worden vergroot. Vanwege groei van de praktijk wordt uitgekeken naar:

EEN ADVOCaat - MEDEWERKER / HUURRECHT (M/V)

Visser Quispel Heidema zoekt een **advocaat met een voltooide stage (m/v)** die werkzaam zal zijn in de huurrechtpraktijk van het kantoor. Ervaring binnen het huurrecht en met civiel procederen is gewenst.

EEN ERVAREN JURIST / ADVOCaat-MEDEWERKER LETSELSCHADE (M/V)

Visser Quispel Heidema zoekt een ervaren **jurist (m/v)** danwel een **advocaat met een voltooide stage (m/v)**, met ervaring in het behandelen van letselschadezaken die werkzaam zal zijn in de letselschadepraktijk van het kantoor.

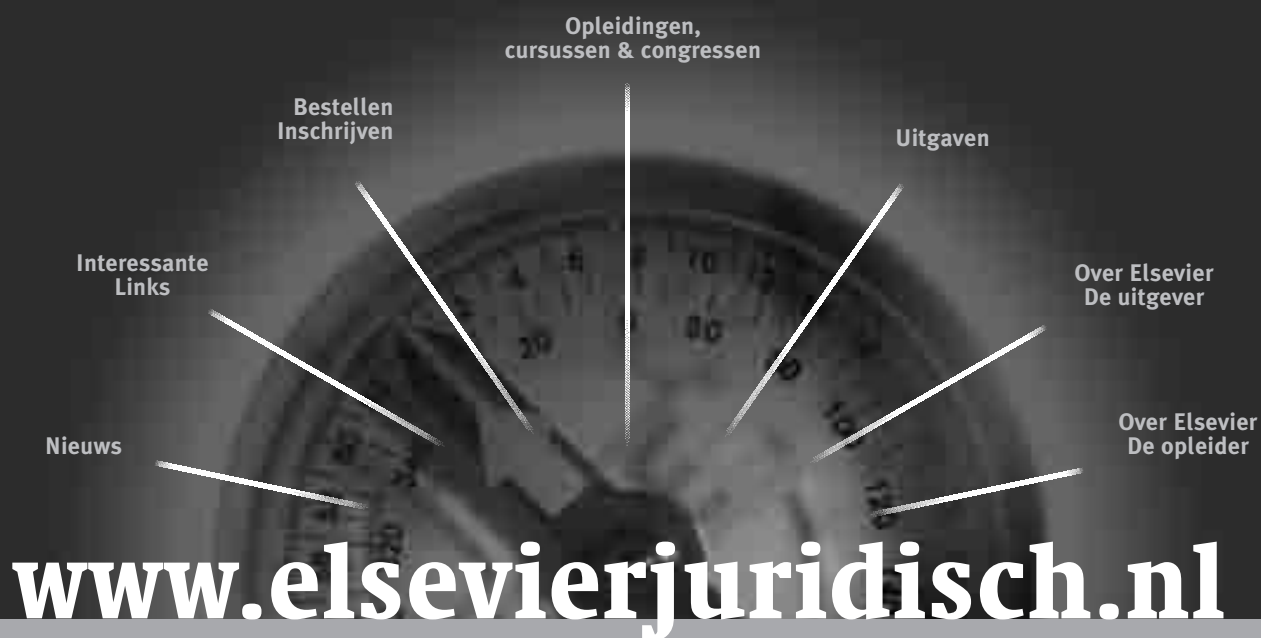
Schriftelijke reacties op de bovenstaande vacature dienen binnen veertien dagen in ons bezit te zijn.

Sollicitaties en inlichtingen kunt u toesturen aan/opvragen bij:

Mr. A. Quispel en Mr. E. Heidema
Postbus 1121 (3260 AC) Oud-Beijerland
Telefoon: 0186 - 614 477

Visser Quispel Heidema, West Voorstraat 1
3262 JP Oud-Beijerland, 0186 - 614 477

Waar begint uw oriëntatie op juridische informatie?

Elsevier Juridisch stelt zich ten doel om u zo goed mogelijk van de juridische kennis te voorzien die u nodig heeft bij de uitoefening van uw beroep.

De vorm waarin dat gebeurt bepaalt u zelf. Of het nu gaat om een vaktijdschrift, losbladige, boek of opleiding. U kunt kiezen voor die vorm van informatie die het beste aansluit bij uw werksituatie.

Op onze website vindt u een actueel overzicht van onze producten, nieuws-items van de uitgever, diverse links en aanbiedingen.

Kortom, www.elsevierjuridisch.nl biedt u de mogelijkheid om u te oriënteren op nieuwe vakinformatie op juridisch terrein.

Elsevier Juridisch, met recht dé partner in kennis en informatie. In samenwerking met gerenommeerde auteurs en redacteuren voorziet Elsevier Juridisch in de vraag naar juridische informatie met een sterk en breed pakket uitgaven op de volgende rechtsgebieden:

- Bestuursrecht
- Milieurecht
- Arbeidsrecht en Ambtenarenrecht
- Economisch recht
- Personen- en familierecht

Actualiteit, toegankelijkheid en bruikbaarheid voor uw praktijksituatie staan hierbij centraal.

WYBENGA WILDEBOER VAN DEN PUTTELAAR

Voor de ondernemingsrechtelijke praktijk wordt gezocht een ervaren

ADVOCAAT M/V

Karakteristieken Wybenga Wildeboer van den Puttelaar:

- commercieel met respect voor traditionele advocatuurlijke waarden
- open cultuur
- voortreffelijk voorzieningenniveau
- uitstekende werksfeer met volop ontplooiingsmogelijkheden
- bijzonder vormgegeven kantoor op aantrekkelijke locatie in centrum van Rotterdam (tussen Coolingsingel en Erasmusbrug)

Voor nadere bijzonderheden: www.wp-lawyers.nl

Er wordt een hoog kwaliteitsniveau nagestreefd.
Van het kantoor maken thans dertien advocaten deel uit.

Gevraagd profiel:

- ten minste vijf jaar ervaring
- brede maatschappelijke belangstelling
- onafhankelijke geest en liefde voor het vak
- goed ontwikkelde communicatieve vaardigheden

Bij gebleken geschiktheid is toetreding tot de maatschap mogelijk.

— *a d v o c a t e n*

NADERE INLICHTINGEN:

JOOST WILDEBOER EN

ROMKE WYBENGA

(010-214 00 00).

*Schriftelijke reacties binnen
acht dagen te richten aan:*

WYBENGA WILDEBOER

VAN DEN PUTTELAAR

T.A.V. MR. J. WILDEBOER

POSTBUS 19050

3001 BB ROTTERDAM

of aan:

WILDEBOER@WP-LAWYERS.NL

Kok Advocaten

Bij Kok Advocaten te Tegelen zijn vier advocaten werkzaam. Gevoerd wordt een algemene praktijk voor zowel het midden- en kleinbedrijf als mede particulieren. Het accent ligt op contractenrecht, arbeidsrecht, huurrecht, vervoerrecht, strafrecht en personen- en familierecht.

Wij zoeken op korte termijn een:

**(GEVORDERDE) ADVOCaat-STAGIAIRE
M/V**

Sollicitaties voorzien van een CV en cijferlijst kunt U richten aan:

Mr. M.W. Kok
Bongerdstraat 4
Postbus 3025
5930 AA TEGELEN
Tel.: 077 - 373 64 39

VAN KOUTRIK C.S.

ADVOCATEN EN PROCUREURS

een kostenmaatschap van 7 advocaten gevestigd te Amsterdam nabij het Museumplein zoekt in verband met het vertrek van twee advocaten zo spoedig mogelijk uitbreiding van de kostenmaatschap met

TWEE ADVOCATEN (waarvan tenminste één met voltooide stage)

Sollicitaties te richten aan:

De heer mr. J.S. Top
Jan Luijkenstraat 100
1071 CV Amsterdam
tel. 020 - 676 80 66
e-mail: jstop@vankoutrikadvocaten.nl

Sepers Advocaten zoekt voor spoedige indiensttreding

ADVOCaat - MEDEWERKER (M/V)
voor de algemene praktijk met het
accent op familie- en arbeidsrecht.

Sepers Advocaten is sinds 1977 gevestigd in Brielle
en heeft tevens een nevenvestiging in Istanbul.

Gaarne uw schriftelijke sollicitatie met C.V. en cijferlijst
binnen 14 dagen richten aan:

Sepers Advocaten	tel.	: 0181 41 61 77
Mr. H.J. Sepers	e-mail	: sepad@xs4all.nl
Postbus 62	website	: www.solidine.com
3230 AB Brielle		

TILMAN ROSENS VAN DER CORPUT

ADVOCATEN

Met twee kantoren, één in de regio Eindhoven en één in de regio Venlo, met in totaal 20 advocaten, is Tilman Rosens Van der Corput Advocaten een middel-groot kantoor, waar de specialistische en de algemene praktijk uitgeoefend worden. Onze dienstverlening is gericht op grote ondernemingen, het midden- en kleinbedrijf, overheidsinstellingen en particulieren.

Ter versterking van ons kantoor te Veldhoven zoeken wij gedreven **ADVOCAAT - MEDEWERKERS / GEVORDERDE STAGIAIRES** (m/v), zowel voor de algemene praktijk als voor de rechtsgebieden/secties: ondernemings- en insolventierecht, personen- en familierecht en bouw- en administratief recht.

Kandidaten beschikken over goede kennis van het Nederlands recht, goede communicatieve vaardigheden, terwijl kandidaten bereid moeten zijn zich in de regio te vestigen.

Wij bieden goede arbeidsvoorwaarden, goede perspectieven en ruime opleidingsmogelijkheden.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de heer mr. E.J.M. Vannisselroy (tel. 040 - 294 45 00).

Indien uw belangstelling is gewekt, stuur dan uw schriftelijke sollicitatie, voorzien van curriculum vitae en cijferlijst, aan:

Tilman Rosens Van der Corput Advocaten
 mr. E.J.M. Vannisselroy
 Postbus 153
 5500 AD Veldhoven
 e-mail: e.vannisselroy@tilman.nl

Holender Ventures B.V. Amsterdam is looking for a **full time lawyer** to work in the Amsterdam office.

Holender Ventures B.V. is a subsidiary of an Israeli law firm operative since 2001 which is engaged in two main activities: (1) granting trust services and (2) assisting the Israeli law firm's clients in their legal matters in Europe and as well as their business activities.

Required qualifications and skills:

- qualified Israeli lawyer (holder of an Israeli Bar certification) with legal working experience
- knowledge of EU law in field of business, commercial and tax law
- excellent English and Hebrew; Dutch - an advantage
- strong written and oral communication skills

Reactions to: Holender Ventures B.V.,
 Rapenburgerstraat 204, 1011 MN Amsterdam,
 e-mail: holender@hetnet.nl, Fax: (020) 330 54 44.

HØVIG & WESSELS
 ADVOCATEN

zoeken een

advocaat-stagiaire

voor de algemene civiele praktijk, waarbij het accent zal liggen op het faillissementsrecht.

Op ons kantoor in Zwijndrecht zijn vier advocaten werkzaam, ieder met zijn/haar eigen specialisatie. De sfeer is gezellig en informeel.

Uw sollicitatiebrief, voorzien van een c.v. en cijferlijst, kunt u binnen 14 dagen na verschijning van dit blad richten aan:

Høvig & Wessels Advocaten

T.a.v. mr. J.M.C. Wessels
 Postbus 324
 3330 AH Zwijndrecht
 Tel. 078-6125911

VLASKAMP VAN LOO

a d v o c a t e n

Vlaskamp Van Loo Advocaten heeft sinds haar oprichting in 1995 een sterke groei doorgemaakt. Aan het kantoor van thans 12 advocaten verbonden die zich specialiseren op het gebied van arbeidsrecht, ondernemingsrecht, vastgoed en bestuursrecht. Vlaskamp Van Loo Advocaten hecht veel waarde aan een hoge kwaliteit van juridische dienstverlening alsook aan een moderne en informele werkomgeving. De cliënten zijn voornamelijk ondernemingen afkomstig uit binnen- en buitenland, non-profitinstellingen en (semi-)overheden. Naast onze vestiging in Amsterdam is per 1 april 2004 een nieuwe vestiging in Amersfoort gestart. Voor deze nieuwe vestiging zijn wij op zoek naar advocaten die zich willen inzetten voor de uitbouw van het kantoor en de praktijk, te weten:

een ambitieuze **ADVOCAAT-MEDEWERKER** voor de ondernemingsrechtpraktijk;

een (beginnende) **ADVOCAAT-STAGIAIR** voor de arbeidsrechtpraktijk;

een (gevorderde) **ADVOCAAT-STAGIAIR** voor de ondernemingsrechtpraktijk.

Indien u zich herkent in bovenstaande omschrijving, willen wij u van harte uitnodigen te solliciteren. Vlaskamp Van Loo Advocaten, Smeekkerstraat 64, 3811 AB Amersfoort, t.a.v. mevrouw mr. E.G. Vlaskamp. Zij is gaarne bereid u vooraf inlichtingen te geven op telefoonnummer 053 - 462 79 20. Voorts treft u meer informatie aan op www.vlaskampvanloo.nl.

A member of
MOORE STEPHENS
LEGAL SERVICES

VAN
TILBURG
&
BEKS

A D V O C A T E N

Van Tilburg & Beks Advocaten is een commercieel kantoor met een volledig op het bedrijfsleven gerichte praktijk. Tot onze relaties behoren dan ook diverse ondernemingen van klein tot beursgenoteerd. Op het kantoor wordt de advocatuur op een moderne manier beoefend en dat betekent, dat kwaliteit en pragmatisme centraal staan. We denken met onze cliënten mee en zijn daarom voor hen vaak een "sparringpartner". Met een klein team hebben we een kantoor met korte lijnen en een collegiale en informele werksfeer.

De ambitie van het kantoor is om te groeien. Daarom zijn wij op zoek naar:

Advocaat-medewerkers of gevorderde advocaat-stagiaires

(met een afgeronde beroepsopleiding en derhalve minimaal 1 jaar ervaring als advocaat)

Juridisch medewerkers/toekomstige advocaat-stagiaires

(met een afgeronde universitaire studie Nederlands recht)

Heb je een pragmatische en resultaatgerichte instelling? Beschik je over een no-nonsense mentaliteit, een goed analytisch vermogen en kun je je goed inleven in de belangen van cliënten en wederpartijen? Ben je bovendien geïnteresseerd om mee te werken aan de groei van ons kantoor, dan nodigen wij je uit te solliciteren.

Van Tilburg & Beks Advocaten biedt een goede persoonlijke begeleiding en een marktconforme beloning.

Voor aanvullende informatie kun je contact opnemen met mr. Rob Beks of onze uitgebreide internet-site bekijken.

Heb je belangstelling voor deze vacature, stuur dan je sollicitatiebrief vergezeld van je CV.

Van Tilburg & Beks Advocaten
De heer mr. R.C.A.J. Beks
Postbus 296
5260 AG VUGHT

Telefoon: 073 656 11 16
Fax: 073 656 76 95
E-mail direct: r.beks@tilburg-beks.nl
Internet: www.tilburg-beks.nl

THUIS & PARTNERS *advocaten*

Hét kantoor voor juridische dienstverlening in (Parkstad) Limburg

zoekt voor spoedige indiensttreding

gevorderd stagiair / advocaat-medewerker:

Wij zijn op zoek naar een kandidaat die gespecialiseerd is c.q. zich wenst te specialiseren in het **personen- en familierecht** in de ruimste zin des woords.

Thuis & Partners Advocaten is met thans 16 advocaten het grootste kantoor in de regio Parkstad Limburg. Ons kantoor heeft een commerciële voornamelijk op ondernemers, instellingen en overheden gerichte praktijk. Service voor de cliënt én kwaliteit van werk staan bij ons hoog in het vaandel.

Wij bieden een prettige werksfeer en bovengemiddelde arbeidsvoorwaarden.

Sollicitatiebrieven voorzien van cv en cijferlijst(en) kunnen binnen 2 weken worden gericht aan:
mw mr drs C.A.H. Lemmens, bij wie desgewenst ook nadere inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

Tempsplein 21-22, Heerlen
Postbus 608, 6400 AP Heerlen
web: www.thuispartners.nl

Vanzelfsprekend wordt uw sollicitatie vertrouwelijk behandeld.

— B&D JURISTEN

De kunst is: precies te weten hoe

— B&D INCASSO

— B&D CREDIT
MANAGEMENT

Wie zijn wij?

Een ambitieus en dynamisch bedrijf, volop in groei en ontwikkeling. Wij werken met collega's die met veel inzet en creativiteit onze professionele cliënten van dienst zijn. Werkplezier en gevoel voor humor zijn bindende factoren binnen onze organisatie.

Wij zoeken voor de verdere uitbreiding van onze organisatie een

Senior jurist

die met een praktische ondernemingsgerichte instelling onze cliënten juridische adviezen geeft op het gebied van algemeen verbintenissenrecht, huurrecht en arbeidsrecht. Goed contact met je cliënt, zowel dossierinhoudelijk als in het kader van relatiebeheer, is hierbij essentieel. Je zoekt buiten rechte naar oplossingen en start daar waar nodig gerechtelijke procedures. Je bent een juridische vraagbaak voor een team van 11 juristen en bent in staat je collega's juridisch inhoudelijk aan te sturen.

Je hebt minimaal 4 jaar relevante werkervaring, bijvoorbeeld binnen de advocatuur. Je hebt ervaring in het begeleiden van juristen en het zelfstandig procederen in de genoemde rechtsgebieden. Je beschikt over overtuigingskracht, hebt leidinggevende vaardigheden en bent enthousiast om de uitdaging binnen onze organisatie aan te gaan.

Solliciteren?

Uw schriftelijke sollicitatie, inclusief c.v. kunt u binnen 14 dagen richten aan mw. Mr José Bosma, Postbus 85208, 3508 AE, Utrecht (telefoon 030 - 2364 364), of per e-mail aan j.bosma@bdjuristen.nl

Spera van Houte
CORPORATE LITIGATORS

zoekt

2 ervaren advocaat-medewerkers

(eventueel met wetenschappelijke belangstelling)
voor de algemene praktijk, alsmede voor de
insolventierecht- en ondernemingsrechtpraktijk.

Wij bieden aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden, een prettige werkomgeving en een informele werksfeer.

Wij verwachten uw schriftelijke sollicitatie, voorzien van c.v. en cijferlijst, binnen twee weken na verschijningsdatum van dit blad, t.a.v.:
mr.dr. C.P.M. van Houte
Postbus 686
6400 AR Heerlen

Voor informatie: www.speravanhoute.nl
Desgewenst kan telefonische informatie worden ingewonnen bij mr.dr. C.P.M. van Houte,
045 - 400 95 91.

Veldhuijzen Schep en Nuiten advocaten is een klein kantoor in Oud-Beijerland, een plaats van ongeveer 25000 inwoners gelegen in de Hoekse Waard.

Rotterdam en Dordrecht liggen op relatief korte afstand.

Het kantoor is gehuisvest in een monumentaal pand.

Het kantoor in Oud-Beijerland voert een algemene rechtspraktijk met de nadruk op arbeidsrecht, ondernemingsrecht, vastgoedrecht, huurrecht en personen- en familierecht.

De advocaten werken nauw samen met fiscale en financiële adviseurs.

Het kantoor kenmerkt zich door een collegiale sfeer tussen allen die er werkzaam zijn.

Enkele kernbegrippen zijn: Slagvaardigheid, cliëntgerichtheid, zakelijkheid en een open oog voor toekomstige ontwikkelingen.

VELDHUIJZEN SCHEP & NUITEN

ADVOCATEN

Met vestigingen in Oud-Beijerland en Dordrecht.

Wij zoeken voor uitbreiding van de algemene praktijk ten behoeve van het kantoor te Oud-Beijerland een:

AANVANGEND ADVOCaat - MEDEWERKER

of een

GEVORDERD ADVOCaat - STAGIAIRE M/V

Wij verwachten van de kandidaat dat hij/zij beschikt over:

- Relevante vakinhoudelijke juridische kennis, met name van het civiele recht.
- Analytisch denkvermogen, praktisch inzicht en een zakelijke instelling.
- Uitstekende contactuele eigenschappen.
- Uitstekende beheersing van de Nederlandse taal, zowel mondeling als schriftelijk.

Ervaring in de rechtspraktijk is vereist.

De bedoeling is dat op een termijn van 4 à 5 jaar het kantoor wordt voortgezet door één van de advocaten.

De te benoemen medewerker wordt bij gebleken geschiktheid in de gelegenheid gesteld samen met bovengenoemde advocaat het kantoor voort te zetten.

Belangstelling voor het opzetten en uitbouwen van een landelijke vastgoedpraktijk in overleg met de andere advocaten van dit kantoor stellen wij op hoge prijs.

Wij denken aan een advocaat die op termijn in staat en bereid is mede leiding te geven aan een kantoor dat gesitueerd is op het platte land, maar dat verder kijkt naar steden als Rotterdam en Dordrecht en die de solide basis van het kantoor wil voortzetten en uitbouwen.

Heeft deze advertentie u nieuwsgierig gemaakt en wilt u met ons in gesprek komen, dan kunt u contact opnemen met mevrouw J.E.M. van den Broek. Tel. 0186 - 64 30 30.

U kunt uw sollicitatiebrief voorzien van curriculum vitae binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad richten aan mr A. Schep, postbus 1227, 3260 AE te Oud-Beijerland.

Een psychologisch onderzoek kan tot de selectieprocedure behoren.

U kunt natuurlijk ook e-mailen: info@schep-advocaten.nl

De feiten onder uw pleidooi.

Onafhankelijk accountantsonderzoek naar feiten en omstandigheden? Bel Peter Schimmel van Ernst & Young Integrity Services & Investigations op (070) 441 21 20 of mail naar peter.schimmel@nl.ey.com

ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

Bij **ADVOCATENKANTOOR WEINANS** te Roosendaal is op korte termijn plaats voor een

MEDEWERKER of STAGIAIRE

(bij voorkeur met enige ervaring) voor de algemene, hoofdzakelijk civielrechtelijke, praktijk.

Sollicitaties binnen 14 dagen na heden naar onderstaand (e-mail)adres.

web-site www.weinansadvocaten.nl

e-mail: info@weinansadvocaten.nl

WEINANS ADVOCATEN
Postbus 160
4700 AD ROOSENDAAL
tel 0165 - 551472

FRESHFIELDS BRUCKHAUS DERINGER

De praktijk van het Amsterdamse kantoor van Freshfields Bruckhaus Deringer wordt gekenmerkt door selectiviteit en kwaliteit. Door een selectie van praktijkgebieden én door een nadrukkelijke focus op de meer complexe en uitdagende zaken, is het kantoor in staat op het hoogste niveau werkzaam te zijn en toch een overzichtelijke omvang te behouden. Dit leidt tot meer saamhorigheid, betere samenwerking en meer plezier in het werk bij de ruim 75 advocaten die bij het kantoor werkzaam zijn.

Op het gebied van internationale arbitrage neemt het kantoor wereldwijd een prominente positie in. Het zwaartepunt van deze praktijk ligt in Parijs, Londen, Amsterdam en New York. Freshfields is daarmee het enige kantoor dat ook in Nederland een team van advocaten heeft dat zich uitsluitend bezighoudt met internationale arbitrages en aanverwante procedures. Voor de versterking van dit team zoeken wij een

Ambitieuze procesadvocaat

International Arbitration Group

De praktijk is gevarieerd, zowel voor wat betreft het materiële onderwerp van de geschillen (joint ventures, investeringen, energiesector, infrastructurele (overheids) projecten) als voor wat betreft de processuele context (ICC, UNCITRAL, ICSID, LCIA, NAI, de gewone rechter). De meeste zaken worden in (internationaal) teamverband behandeld.

Het profiel

- ▶ circa 4 tot 7 jaar ervaring als advocaat, waarvan een aanzienlijk deel in de commerciële procespraktijk; ervaring met arbitrages is geen vereiste, wel een pre
- ▶ gedegen kennis van het burgerlijk recht en het burgerlijk procesrecht
- ▶ belangstelling voor rechtsvergelijking en andere rechtssystemen
- ▶ uitstekende beheersing van de Engelse taal; Frans en Duits kunnen relevant zijn
- ▶ teamplayer met een *global mindset*
- ▶ de ambitie zich te ontwikkelen tot arbitrage specialist
- ▶ *excellent, and not too serious*

De propositie

- ▶ unieke mogelijkheid om als Nederlands jurist werkzaam te zijn in internationale arbitrages, binnen een praktijkgroep met een wereldwijde reputatie
- ▶ veel aandacht voor begeleiding en voortdurende opleiding en ontwikkeling, zowel vakinhoudelijk als op het gebied van specifieke vaardigheden die in deze praktijk van belang zijn, zoals *direct examination* en *cross examination*
- ▶ actieve deelname in de internationale praktijk- en sectorgroepen van het kantoor
- ▶ een uitdagende praktijk waarvan de dynamiek wordt bepaald door de dimensie en complexiteit van internationale geschillen
- ▶ uitstekende doorgroeiperspectieven

Uw reactie

Indien u geïnteresseerd bent in deze propositie, nodigen wij u uit contact op te nemen met mr Michiel H. van Straaten. U kunt hem bellen (020 - 612 55 22), mailen (mvanstraaten@legalpeople.nl) of schrijven (Legal People, Roemer Visscherstraat 44, 1054 EZ Amsterdam).

Legal People

EXECUTIVE SEARCH CONSULTANCY

Legal People bemiddelt ervaren juristen voor permanente functies en vervult daarnaast strategische juridische functies op interim basis.

Legal People richt zich op hoogwaardige functies voor (inter) nationale bedrijfsjuristen, advocaten, fiscalisten en (kandidaat-) notarissen.

Wij zijn reeds meer dan 15 jaar specialist:

- *met onze specialistische marktkennis maken wij een reële haalbaarheidsanalyse vooraf*
- *wij bieden absolute discretie en vertrouwelijk advies naar individuele belangstellenden*
- *de zorgvuldige procedure en meerjarige expertise leiden binnen 6 weken tot kennismaking tussen daadwerkelijk bij elkaar passende opdrachtgevers en kandidaten*
- *meer dan 95% van de opdrachten wordt succesvol vervuld.*

Roemer Visscherstraat 44
1054 EZ Amsterdam
020 612 55 22

World Trade Center
Postbus 30182
3001 DD Rotterdam
010 405 13 30

Falling in Lovells.

Kennis delen met je buitenlandse collega's. Groeien in een wereldwijde omgeving. Meedenken over grensverleggende oplossingen. Lovells is één van de 'leading firms' in de wereld met 26 kantoren in 19 landen. Een uitgebreid kantorennetwerk dat circa 2.000 advocaten, belastingadviseurs en notarissen telt. Specialisten die alle disciplines op hoog niveau bedrijven en de vele nationale en internationale cliënten optimaal bedienen. We mogen gerust spreken van een aantrekkelijke werkomgeving. Lovells: een kantoor om op te vallen.

Advocaat-stagiaire Arbeidsrecht

Je adviseert aan internationale bedrijven, onder andere op het gebied van reorganisaties, collectief ontslag, fusies en overnames. Verder komen alle arbeidsrechtelijke onderwerpen, zoals internet policy's, arbeidsvoorwaarden en medezeggenschap aan bod.

Advocaat-stagiaire & Advocaat-medewerker Intellectuele Eigendom

Je houdt je in deze functie bezig met Intellectuele Eigendom waaronder in ieder geval het Octrooi-recht. Je bent betrokken bij procedures en adviezen op deze rechtsgebieden. De cliënten

die je adviseert zijn onder andere actief op het gebied van farma, chemie, medische hulpmiddelen en machinebouw. Voor de medewerkervacature geldt dat je circa drie tot vijf jaren werkervaring op het gebied van IE recht hebt en affiniteit met Octrooirecht.

Advocaat-stagiaire Banking & Finance

Je interesses liggen bij de vakgebieden financiering, securisation, zekerheden, insolventie en ondernemingsrecht. Lovells heeft op deze gebieden bijzondere expertise ontwikkeld en zoekt een aanvulling op het team. Je komt onder andere in aanraking met banken, investeerders, andere financiële instellingen en ondernemingen met betrekking tot financieringsvraagstukken. Je krijgt te maken met een mix van een Nederlandse en een zeer internationale bankrecht- en insolventiepraktijk, waarbij je op beide terreinen actief zult zijn.

Geïnteresseerd om je eerste of volgende stap in de wereld van de advocatuur te zetten? Stuur dan je motivatie met C.V, cijferlijst en eventuele stagebeoordeling(en) naar Lovells, ter attentie van Susan Fuengshunut, Manager HR, Frederiksplein 42, 1017 XN Amsterdam.

Lovells

MAALDRINK VERMEULEN GROOSS

ADVOCATEN & NOTARISSEN

Maaldrink Vermeulen Grooss is een middelgroot traditioneel Haags kantoor waar zowel advocaten als notarissen werkzaam zijn.

Advocaat-stagiaires ontvangen een all-round opleiding en maken kennis met een uitdagende praktijk. Een korte buitenlandse stage behoort tot de mogelijkheden.

Elke advocaat heeft de mogelijkheid zich te specialiseren in een rechtsgebied naar keuze.

Maaldrink Vermeulen Grooss zoekt:

ADVOCAAAT - STAGIAIRES

GEBOUW CULTURA, WASSENAARSEWEG 20 2596 CH 'S-GRAVENHAGE TEL. +31 (0)70 346 96 46 FAX +31 (0)70 356 04 90

E-mail: a.h.vermeulen@mvg.nl www.mvg.nl

B O R S B O O M H A M M
a d v o c a t e n

Borsboom & Hamm is een advocatenkantoor met vestigingen in Rotterdam, Dordrecht en Barendrecht. Het kantoor voert een ondernemingsgerichte praktijk. De kwaliteit van de dienstverlening is hoog. De sfeer op kantoor is collegiaal en professioneel.

Borsboom & Hamm zoekt:

1. ADVOCaat-MEDEWERKERS ONDERNEMINGSRECHT
2. ADVOCaat-MEDEWERKERS (CIVIELE) PROCESPRAKTIJK
3. ADVOCaat-MEDEWERKERS FAILLISEMENTSRECHT

Schriftelijke reacties kunt u richten aan:

Borsboom & Hamm N.V., t.a.v. mw. J.C.M. van der Meulen, HRM, Weena 614, 3012 CN Rotterdam (010 - 201 29 39).

www.borsboomhamm.nl

a d v o c a t e n

FIÉVEZ, DE GROOT & MULLER

Zoekt een

ADVOCaat-MEDEWERKER

en een

(GEVORDERDE) STAGIAIRE

deze met bijzondere belangstelling voor strafrecht

Fiévez, de Groot & Muller Advocaten is een naar Overijsselse begrippen middelgroot advocatenkantoor waarbinnen overwegend zowel de algemene als de meer gespecialiseerde ondernemingspraktijk wordt bedreven. Daarnaast behoren onder meer het personen- en familierecht, arbeidsrecht, strafrecht, letselschade en faillissementsrecht tot ons werktein.

Deventer biedt, naast vele overige voordelen, betaalbaar wonen in een prachtige oude Hanzestad, gelegen in een groen gebied dat, in tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, is gesitueerd in het midden van het land. Door de aanwezigheid van de A1 is vrijwel iedere Nederlandse stad goed bereikbaar.

U kunt binnen 14 dagen na publicatie uw sollicitatie richten aan Fiévez, de Groot & Muller Advocaten t.a.v. de heer mr. H.J. de Groot, Postbus 6150, 7401 HD Deventer. Desgewenst kunt u bij mr. de Groot nadere informatie verkrijgen. Tel: 0570 – 613327 of per e-mail: hgroot@fievezadvocaten.nl

protected by

Steeds meer mensen verzekeren zich van de toegankelijke, effectieve rechtshulp van DAS, marktleider in juridische dienstverlening. 'Protected by DAS'. Dat geldt ook voor jou als medewerker. Want we blijven werken aan een eigentijds, inspirerend werkklimaat. Geven je de ruimte om te groeien, in wat je doet en wie je bent. Waardoor je werk en privé in balans houdt. En je met al je energie en passie kunt wijden aan je professionele opdracht.

Ervaren jurist Onrechtmatige Daad/Letsel

DAS Rechtsbijstand blijft groeien

Met ruim 750 medewerkers en een omzet van meer dan 100 miljoen euro zijn wij veruit de grootste aanbieder van hoogwaardige rechtshulp op verzekeringsbasis. Onze marktgerichte organisatie biedt rechtshulp vanuit kantoren in Amsterdam, Arnhem en 's-Hertogenbosch. Met innovatieve producten en diensten spelen wij in op een sterke groeiemarkt, en vervullen daarmee tevens een belangrijke maatschappelijke functie. DAS groeit niet alleen in omzet en juridische specialisaties, maar ook in medewerkers. Meer mensen, die allemaal moeten kunnen rekenen op de professionele DAS-ondersteuning en -begeleiding. Dat biedt dus ruimte en perspectief voor een enthousiaste jurist.

Wij zoeken een enthousiaste jurist m/v

Zaken die bij ons binnenkomen worden behandeld in de hoofdgroepen Arbeidsrecht, Contractueel Recht, Onroerende Zaksrecht en Onrechtmatige Daad/Letsel. De zaksbehandeling vindt plaats in specialistische teams, bestaande uit zeven tot tien personen. In onze vestiging 's-Hertogenbosch of Amsterdam zijn wij momenteel op zoek naar een ervaren jurist Onrechtmatige Daad/Letsel. De groep Onrechtmatige Daad/Letsel behandelt alle voorkomende letselzaken alsmede algemeen onrechtmatige-daadzaken, waaronder verkeersletsel, medische-kunstofouten, bedrijfsongevallen, smaad- lasterzaken en handelsnaamkwesities. Binnen het team waarin je gaat werken behandel je geheel zelfstandig zaken in een eigen cliëntenbestand. Door je specialisme ben je uitstekend in staat voor de belangen van jouw cliënt op te komen.

Wij zoeken een ervaren jurist met een doctoraal Nederlands Recht in een privaatrechtelijke afstudeerrichting. Naast je studie heb je minimaal twee jaar rechtshulpervaring in het specialisme Onrechtmatige Daad/Letsel.

Wij bieden

Je krijgt bij ons alle ruimte om je kennis uit te bouwen, je talenten te ontwikkelen en je ambities waar te maken. Naast een uitstekend salaris en 8% vakantietoelage krijg je een dertiende maand, een collectieve winstdeling en mogelijk een prestatiebonus. Verder heb je recht op onder meer een reisen studiekostenvergoeding, pensioen met een beperkte werknemersbijdrage, collectieve verzekeringen voor zorg en inkomen, en ten minste 25 vakantiedagen. Voor extra vrije dagen kun je sparen. Deeltijdwerken? Bespreekbaar. Meegroeien met DAS? Da's aan jou!

Oriëntatie en sollicitatie

Wil je meer weten over de functie van jurist, bel dan met Ralph van den Bergh, teamleider Juridisch Team, telefoon (020) 651 38 76. Je schriftelijke reactie kun je richten aan Brendan Visser, personeelsadviseur, o.v.v. vacaturenummer 34100504. Een psychologisch onderzoek kan deel uitmaken van de selectieprocedure. Voor meer informatie kijk je op www.das.nl.

DAS Rechtsbijstand

Postbus 23000
1100 DM Amsterdam-Zuidoost
Metrohalte: Bullewijk

protected by

Wie doet je wat

AMSTERDAM

ARNHEM

'S-HERTOGENBOSCH

PALTHE OBERMAN

advocaten

Palthe Oberman Advocaten
Weteringschans 79
1017 RX Amsterdam
T 020 344 61 10
F 020 344 61 11
E palthe@paltheoberman.nl

Palthe Oberman Advocaten is een commercieel kantoor gespecialiseerd in het arbeidsrecht. Het kantoor richt zich op de dienstverlening aan binnen- en buitenlandse ondernemingen, NGO's, directeuren en managers. Kwalitatief hoogwaardige dienstverlening in een informele sfeer staat daarbij centraal.

Palthe Oberman is gevestigd in het centrum van Amsterdam en bestaat op dit moment uit zeven advocaten en een juridisch medewerker. In verband met de sterke groei van de praktijk zoekt het kantoor naar

advocaten met 2-4 jaar ervaring in het arbeidsrecht

Schriftelijke sollicitaties vergezeld van een curriculum vitae, bij voorkeur met pasfoto, dienen binnen twee weken te worden gericht aan mr A.J. van Wulfften Palthe-Scholten. Desgewenst zal zij telefonisch nadere informatie over het kantoor kunnen verschaffen.

SPECIALISTEN:

ARBEIDS- EN ONTSLAAGZAKEN

CONTRACTEN

ECHTSCHIEDINGEN

FAILLISEMENTSRECHT

INCASSO'S

LETSELSCHADE

ONDERNEMINGSRECHT

STRAFZAKEN

Haulussy The Law Company HR/ZZH

In verband met de toenemende groei van ons kantoor zoeken wij

Een advocaat-stagiaire m/v (bij voorkeur min. 1 jaar werkervaring)

Een advocaat-medewerker arbeidsrecht en/of insolventierecht m/v (max. 5 jaar werkervaring)

Voor beide functies stellen wij de volgende eisen: rechtsrechtelijk afgeronde, scherp juridisch inzicht, hoge sociale intelligentie, uitstekende mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid, commerciële instelling, flexibel, zelfstandig, stressbestendig en een goede beheersing van de Engelse taal.

Ons kantoor kenmerkt zich door de Rotterdamse no-nonsense mentaliteit en advocaten met een hands-on instelling. Onze visie is oplossen en niet onnodig procederen. Met een hecht team wordt gestreefd naar een hoge kwaliteit van dienstverlening daarbij ondersteund door een uitstekende staf en automatisering (Novas®/Fortuna®). Om het cliëntcontact verder te optimaliseren, houden wij binnenkort met u e-mailcontact via BlackBerry® handhelds. Onze voornaamste werkgebieden zijn: arbeidsrecht, contractrecht, ICT, incasso's, intellectuele eigendom, insolventierecht, familierecht, letselschade, ondernemingsrecht en strafrecht. Onze cliënten zijn ondernemers, bedrijven, instellingen en particulieren.

Juist omdat wij een kantoor zijn met 6 advocaten, zorgen wij voor een goede coaching en opleiding van een advocaat-stagiaire zodat hij/zij zich kan ontplooiert tot een uitstekende advocaat. De advocaat-stagiaire zal bij aanvang de collega's ondersteunen en gaandeweg onder toezicht zelfstandig dossiers behandelen. De advocaat-medewerker wordt alle (opleidings)mogelijkheden geboden om zich verder te ontplooiert. Van de advocaat-medewerker wordt verwacht dat hij/zij een bijdrage levert aan de groei en opbouw van het kantoor.

Wij bieden u een informele en prettige werksfeer in een uitstekend geëquipeerd kantoor. Goede arbeidsvoorwaarden zijn vanzelfsprekend. Uw sollicitatie met c.v. en foto's dient u graag tegemoet per post t.a.v. mr. B.R. Kley, Postbus 21130, 3001 AC Rotterdam of per e-mail rkley@thelawcompany.nl.

HEKKELMAN ADVOCATEN & NOTARISSEN TE ARNHEM, ELST EN NIJMEGEN IS EEN GROOT KANTOOR IN HET STEDELIJK KNOOPPUNT ARNHEM-NIJMEGEN. ONS KANTOOR KENMERKT ZICH DOOR EEN INFORMELE NO-NONSENS CULTUUR. HET LEVEREN VAN SERVICE EN HOOGWAARDIGE JURIDISCHE DIENSTVERLENING STAAT CENTRAAL. ER ZIJN 75 JURISTEN WERKZAAM IN VERSCHILLENDE SECTIES. DE SECTIE PERSONEN- EN FAMILIERECHT BESTAAT MOMENTEEL UIT ZEVEN ADVOCATEN WAARVAN ER VIER OOK VFAS- ECHTSCHIEDINGSBEMIDDELAAR ZIJN.

HEKKELMAN & ADVOCATEN NOTARISSEN

PERSONEN- EN FAMILIERECHT / ECHTSCHIEDINGS- BEMIDDELING

VOOR DEZE SECTIE ZOEKT HEKKELMAN (VESTIGING NIJMEGEN) OP KORTE TERMIJN EEN ENTHOUSIASTE MEDEWERKER DIE ZICH WIL SPECIALISEREN OP HET TERREIN VAN HET PERSONEN- EN FAMILIERECHT DAN WEL DE ECHTSCHIEDINGSBEMIDDELING. HIJ/ZIJ MOET BEREID ZIJN LID TE WORDEN VAN DE VFAS EN SPECIALISATIEOPLEIDINGEN TE VOLGEN.

BEN JE GEÏNTERESSEERD IN EEN NIEUWE UITDAGING, STUUR DAN BINNEN 14 DAGEN NA HET VERSCHIJNEN VAN DIT BLAD EEN SOLLICITATIEBRIEF MET CURRICULUM VITAE NAAR:

HEKKELMAN ADVOCATEN & NOTARISSEN
T.A.V. MEVROUW MR. W.M. NOORDRAVEN-REIJNEN
POSTBUS 1094, 6501 BB NIJMEGEN
T (024) 3 828 451
E W.NOORDRAVEN@HEKKELMAN.NL

VOOR NADERE INFORMATIE OVER DE FUNCTIE KUN JE OOK TELEFONISCH CONTACT MET HAAR OPNEMEN.

HOOFDSTUK
GRONDRECHTE
ARTIKEL 1 ALLE
DIE ZICH
IN NL DER
LAND
BEVIND
WORDEN
IN GELIJKE
VALLEN GELIJK BEHA
DELD. DISCRIMINATI
WEGF GODSDIENST
LEVE INSOVERT
IGINI POLITIE
GEZI
GESLACHT OF OP WELKE
GROND DAN OOK, 'S NIET
TOEGESTAAN.

KIJK VOOR MEER INFORMATIE OVER ONS KANTOOR OP:
WWW.HEKKELMAN.NL

Werken **Waar** u wilt wanneer u wilt!

"Tijd is het kostbaarste goed
dat een mens kan verkwisten"
Laertius Diogenes

De trend in de advocatuur is flexibiliteit. Werken waar u wilt, wanneer u wilt. Dat kan thuis zijn, maar ook in dat ene verloren uurtje op de rechtbank.

Maar hoe zorgt u dat u altijd de juiste gegevens tot uw beschikking hebt om verloren tijd om te zetten in effectiviteit? Het antwoord wordt u gegeven door marktleiders Timesoft en Microsoft op het seminar **Thuiswerken 2004**[®], dat wordt gehouden op 24 juni.

In een aantal compacte sessies vertellen wij alles over de ijzersterke combinatie tussen Amice, hét CRM en Time & Billing pakket voor de advocatuur, en Microsoft.

Thuiswerken
2004

De highlights van **Thuiswerken 2004**[®]

- Thuis tijdschrijven
- Op afstand optimale toegang tot uw dossiers via Amice
- Geavanceerde veiligheidsprotocollen door Virtual Private Network (VPN)
- Optimalisering van uw ICT infrastructuur
- Uitgebreide mogelijkheden voor werken op afstand via de Microsoft Small Business en Terminal Server.
- Flexibiliteit voor juridische professionals en ondersteunende staf

Bel nu naar Jeroen Stutterheim voor een reservering voor **Thuiswerken 2004**[®], telefoonnummer +31 (0)348 48 47 00 of mail naar a.eijk@timesoft.nl
Meer info vindt u op www.timesoft.nl/thuiswerken

Timesoft

Microsoft[®]

www.timesoft.nl

Postbus 598 - 3440 AN Woerden
T +31 (0)348 484 700 - F +31 (0)348 425 700 - E info@timesoft.nl

CMS.Net

Legal Eagle, software voor de advocatuur

Legal Eagle is een compleet geïntegreerd softwareprogramma voor de advocatuur. Met Legal Eagle heeft u overzicht over alle facetten van uw praktijk. U kunt alle activiteiten uitvoeren zoals uren schrijven en declareren, rol en agenda beheren of correspondentie voeren. De uitgebreide rapportagemogelijkheden zorgen daarnaast voor een actieve managementondersteuning. Legal Eagle is ook beschikbaar in een lichtere versie zonder boekhoudmodule.

Legal Eagle wordt op **meer dan 350 kantoren** naar alle tevredenheid gebruikt door duizenden advocaten en medewerkers.

Een goed administratief pakket hoeft **niet duur** te zijn. Vraag een offerte op en informeer naar de mogelijkheden om over te stappen van andere softwarepakketten.

Postbus 58027

1040 HA Amsterdam

E: mail@ksukantoor.nl

T: 020 4496410

F: 020 6860318

I: www.ksukantoor.nl